

ÄLDRE SVENSKA FRÄLSESLÄKTER

ÄTTARTAVLOR

UTGIVNA AV

RIDDARHUSDIREKTIONEN

III

HÄFTE 1

ÄLDRE SVENSKA FRÄLSESLÄKTER

ÄTTARTAVLOR

UTGIVNA AV

RIDDARHUSDIREKTIONEN

III

HÄFTE 1

Redaktör:

MAGNUS BÄCKMARK

Redaktion:

ROGER AXELSSON
TORSTEN BERGLUND
OLIVER BLOMQVIST
OLOV LUND
CHRISTIAN PFEIFF
SARA RISBERG
ANDERS WINROTH

Omslagsbild: Karl döves sigillstamp (jämför s. 26).
Foto: Christer Åhlin, Historiska museet.

ISBN 978-91-519-1451-0
©FÖRFATTARNA & RIDDARHUSDIREKTIONEN
TRYCK GENOM ITALGRAF MEDIA AB, 2026

Förord

UTGIVANDET AV *Äldre svenska frälseläkter* (ÄSF) inleddes 1957 och har hittills omfattat fem häften (I:1–3 och II:1–2). Med utgivningen av detta häfte (III:1) lämnas ett ytterligare bidrag till berättelsen om Sverige och de medeltida frälseläkter som utslöcknade före Riddarhusets inrättande 1626.

När häfte II:2 fullbordats 2013 ansåg Riddarhusdirektionen verket vara avslutat. Emellertid, och tack vare att greve Fredrik Falkenberg ingav en motion till adelsmötet om att Riddarhuset skulle verka för att forskningen kring äldre svenska frälseläkter fortsatt skulle bedrivas, beslutade 2013 års adelsmöte att utgivningen av ÄSF ändå skulle fortsätta. Det är därför med tillfredsställelse som detta nya häfte nu kan läggas till raden av tidigare utgåvor.

I detta sammanhang förtjänar framhållas den betydelse som fil.dr Hans Gillingstam haft för ÄSF. Redan från häfte I:1 (1957) ingick han i redaktionen och han författade ett stort antal släktartiklar. Han var redaktör för häftena I:3 (1989) och II:1 (2001) och han författade hälften av alla artiklar i band I och II. Dessa band avslutades med häfte II:2 (2013) som fil.lic Lars-Olof Skoglund var redaktör för.

En av författarna i detta häfte är den kunnige medeltidshistorikern fil.kand Kaj Janzon, som bl. a. var knuten till och skrev för det agrarhistoriska projektet *Det medeltida Sverige* och som i övrigt publicerade en rad artiklar och böcker inom medeltidsgenealogi. Hans bortgång år 2025 innebar att han inte fick se sina artiklar i ÄSF i tryck men hans arbete lever vidare i dessa texter. De andra författarna är de två inom svensk medeltidsgenealogi väl förfarna historikerna Roger Axelsson och Anders Winroth. Fil.kand Roger Axelsson är redaktör vid *Svenskt biografiskt lexikon*, Riksarkivet, och har tidigare varit redaktör inom *Det medeltida Sverige* samt har publicerat flera artiklar och böcker inom medeltidsgenealogi. Fil.dr Anders Winroth är professor i historia vid universitetet i Oslo och har publicerat flera böcker inom medeltidshistoria och artiklar inom svensk medeltidsgenealogi.

I redaktionen har även ingått Sara Risberg, docent i latin, redaktör vid *Svenskt Diplomatarium*, Riksarkivet, Olov Lund, fil.dr i ekonomisk historia, Oliver Blomqvist, docent i nordiska språk, genealogen med.dr Torsten Berglund samt friherre Christian Pfeiff, ledamot i Riddarhusdirektionen och ansvarig för genealogifrågor 2013–2025. Redaktör för föreliggande häfte har varit riddarhusgenealogen Magnus Bäckmark. Marianne Wiiburg Setterblad, redaktör vid Riddarhuset, har svarat för monteringen.

Ett stort tack riktas till samtliga dessa inblandade utan vars engagerade medverkan utgivandet av detta häfte inte varit möjligt.

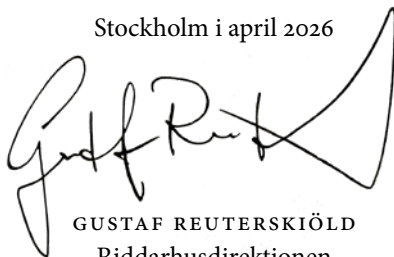
Ett tack riktas även till teol.dr Hanna Källström, redaktör vid *Det medeltida Sverige*, förutvarande statsheraldikern fil.dr Henrik Klackenborg samt fil.dr Lennart Ryman, forskningsarkivarie vid Institutet för språk och fornminnen, för deras granskning av samtliga artiklar. Tack riktas även till docent Jan Brunius och genealogen Stefan Jernberg för värdefulla upplys-

ningar i en rad enskilda frågor liksom till Riksarkivets fotograf Emre Olgun för nyfotografering av sigill på brev i Riksarkivet.

Ett särskilt tack tillkommer även skriftställaren och genealogen Urban Sikeborg vars stora engagemang fortsatt även efter att han lämnat redaktionen. De förändringar i artiklarnas form som införts i denna utgåva – med syftet att göra innehållet mer lättillgängligt utan att ge avkall på det vetenskapliga innehållet – bygger i huvudsak på hans förslag.

Det är Riddarhusets förhoppning att detta häfte, liksom de tidigare, ska spegla vårt lands historiska arv och bidra till berättelsen om Sverige.

Stockholm i april 2026

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Gustaf Reuterskiöld'. The signature is fluid and cursive, with a large, sweeping flourish at the end.

GUSTAF REUTERSKIÖLD
Riddarhusdirektionen

Innehåll

Förord	3
Innehåll	5
Läsanvisning och förkortningar	6
Folkungaätten. <i>Roger Axelsson</i>	7
Hjorthorn, Törne Matssons ätt. <i>Anders Winroth</i>	29
Hjorthorn, Närkesläkten. <i>Anders Winroth</i>	49
Hjärne. <i>Kaj Janzon</i>	59
Körning. <i>Kaj Janzon</i>	65
Lek Ofradssons ätt. <i>Roger Axelsson</i>	75
Lindöätten. <i>Kaj Janzon</i>	83
Stubbe. <i>Roger Axelsson</i>	91
Vingätten. <i>Roger Axelsson</i>	99

Läsanvisning

Personnamn är normaliserade enligt gängse praxis. Släktnamn återges inom parentes, såvida det inte burits av personen själv. Släktbenämningar av typen »Lindöätten« eller »Hjorthorn, Törne Matssons ätt« refererar till sätesgård förknippad med släkten eller heraldiskt vapen. Stor bokstav används när det rör sig om en benämning som vunnit hävd i litteraturen, t. ex. »Tre rosor«. Liten bokstav ges rent vapenbeskrivande benämningar, t. ex. »sparre över lilja«.

I de fall där ett släktskap är säkert suppleras patronymikon, om obelagt.

Vad gäller jordinnehav eftersträvas fullständig redovisning av personers jordinnehav på häradsnivå. Detta utifrån en inventering i medeltida material eller senare avskrifter och godslistor som ansetts relevanta i sammanhanget. För godsinnehav på socken- och bynivå, se *Det medeltida Sverige*.

Siffror före ett barns namn anger vilket gifte barnet är fött i, om så är känt.

Litteraturhänvisningar är förkortade, exempelvis »Gillingstam (2009)«, om arbetet som hänvisas till är upptaget bland litteraturhänvisningarna sist i artikelns ingress eller om det har refererats till i någon nära intilliggande not.

På liknande sätt är även hänvisningar till originalkällor i förekommande fall förkortade. Vad gäller brev är utfärdandeort selektivt medtagen om den bidrar till att ge en uppfattning av i vilka geografiska områden personen i fråga har verkat.

Person- och ortregister samt käll- och litteraturförteckning för detta häfte återfinns på Riddarhusets hemsida (riddarhuset.se). Registren och förteckningarna kommer att tillökas och tryckas sist i det framtida avslutande häftet av band III.

På nämnda hemsida finns också hela utgivningen hittills fritt tillgänglig digitalt tillsammans med person- och ortregister till den.

FÖRKORTNINGAR

1:o, 2:o, 3:o = primo, secundo, tertio (första/andra/tredje gången)

DS = *Diplomatarium Suecanum*

et al. = et alii (och andra = med flera)

f. / ff. = följande sida / följande sidor

fol. = folio (blad)

n. = nämnd (såsom levande)

r. = recto (på den rätta sidan = framsidan)

SD = *Svenskt diplomatarium från och med år 1401*

SDHK = *Svenskt Diplomatariums* huvudkartotek

sp. = spalt

v. = verso (på den vända sidan = baksidan)

ÄSF = *Äldre svenska frälsesläkter*

Ytterligare några förkortningar är allmänt vanliga och har därför inte listats här.

Folkungaätten

av Roger Axelsson

SVENSK STORMANNAÄTT OCH SLÄKTGRUPPERING känd från slutet av 1000-talet. Under Sverkerska och Erikska kungaätternas tid var den en av de dominerande i det svenska politiska livet. Sju släktmedlemmar var under en dryg hundraårsperiod jarlar samtidigt som flera andra var lagmän och biskopar i olika delar av riket. En kunglig gren av ätten, som inte redovisas här, kom dessutom att inneha den svenska tronen 1250–1363, den norska 1319–1387 och den danska 1376–1387.¹ Under senare delen av medeltiden delade sig ätten i flera agnatiska grenar, namngivna av samtiden eller sentida forskning. I detta verk har av dessa tidigare utretts: Ama (► ÄSF I:2, s. 107–110, se Familj 7 nedan), Folkungaättens lagmansgren (► ÄSF I:1, s. 39–41, se Familj 10), Folkungaättens oäkta gren (► ÄSF I:1, s. 41–47), Folkungaättens Valdemarsgren (► ÄSF I:1, s. 47–48) och Ulv (► ÄSF I:3, s. 296–310, se Familj 11). Av dessa fortlevde släkten Ulv längst. Den dog ut på manssidan så sent som 1580 och på kvinnosidan i början av 1600-talet.

Ättens benämning är eftermedeltida.² I medeltida källor är begreppet Folkungar mer politiskt än genealogiskt färgat och motsvaras av en sinsemellan besläktad eller besvägrad stormannagrupp som, i den mån den kan urskiljas, främst hämtade sina medlemmar från jarlen Birger brosas (Familj 3) ättlingar samt personer som på sidogrenar var besläktade med Erikska ätten. Gruppen har antagits vara namngiven efter Birger brosas son Folke jarl.³ Under medeltiden angavs enskilda personer stundom vara av Folkungaätt i en mer bilateral betydelse, alltså via både mans- och kvinnolinjer.⁴

Det har föreslagits att Folke (Familj 1) och Ingegerd av Danmark haft ytterligare en son.⁵ Hans namn var Arnulf eller Arnold och han var enligt flera källor systerson till Knut den heliges son hertig Karl den gode av Flandern.⁶ Denna uppgift kan tidigast spåras hos Anders Foss (död 1607), biskop i Bergen, som »fra sin ungdom med iver studeret historiske skrifter,

1 En redovisning av den kungliga grenen finns hos V. Örnberg, »Kungliga Folkungaätten«, *Svenska ättartal 7* (1891), s. 8–19.

2 Första gången belagd i J. Messenius, *Theatrum nobilitatis svecanæ* (1616), s. 21, »ex nobilissima Folchungorum prosapia« (»av den välborna Folkungaätten«).

3 Carlsson (1953), s. 74–77.

4 Bolin (1935), s. 219–223.

5 Senast J. Gallén, »Knut den Helige och Adela av Flandern. Europeiska kontakter och genealogiska konsekvenser«, *Studier i äldre historia tillägnade Herman Schüick*, red. R. Sandberg (1985), s. 64.

6 Se t. ex. Galbert de Bruges, *The murder, betrayal, and slaughter of the glorious Charles, count of Flanders*, ed. J. Rider (2013), s. 148.

ikke mindst udenlandske krøniker«. ⁷ Enligt en 1100-talsgenealogi över de flandriska grevarna var Arnulf son till Knuts äldsta dotter ⁸ och stupade i de strider som fördes om det flandriska hertigdömet efter mordet på morbrodern 1127. Om man, likt Foss och Gallén, förutsätter att Saxo Grammaticus uppräknings ⁹ av Knut den heliges döttrar följer den medeltida principen att räkna upp barn i åldersordning innebär det att Arnulf skulle vara son till Ingegerd som där nämns först. I den på 1530-talet avslutade Skibykrönikan anges dock uttryckligen, ovisst med vilket stöd, att Ingegerd var Knut den heliges yngsta dotter. ¹⁰ Arnulf bör därför försiktigtvis anses vara son av Knut den heliges äldre dotter Cecilia och hennes make Erik, som Saxo kallar »Gothorum prefectus«. ¹¹

På grund av tidiga ingiften i de danska och norska kungaätterna omtalas ättens tidigare medlemmar sporadiskt i samtida krönikor och i västnordisk sagalitteratur. Kunskap om personer och den politiska situationen i Sverige från senare delen av 1100-talet och framåt kan dessutom i flera fall spåras till informanter ur rikets elit och även till ättens egna medlemmar. Till exempel besökte skalden och historieskrivaren Snorri Sturluson sommaren 1219 Eskil Magnusson (Familj 9) i Västergötland. ¹² Hans brorson Sturla Þórðarson, författare till två kungasagor från 1200-talets senare del, sammanträffade på 1260-talet med ärkedjåken Folke (Johansson [Ängel]), senare ärkebiskop, som var dotterson till Folke jarl (Familj 7). ¹³

I svenska källor framträder ätten under 1100-talets sista årtionden då bröderna Birger (Familj 3), Magnus (Familj 9) och Karl (Familj 11) beseglade ett antal av kung Knut Eriksson utfärdade brev. Via Karls bevarade sigillstamp vet man att hans patronymikon var Bengtsson, något som bekräftar krönikornas uppgift att brödernas far hette Bengt. Av övriga medeltida källor kan nämnas äldre västgöotalagens kunga- och lagmanslängder från 1220-talet samt den 100 år yngre Erikskrönikan som båda lämnar vissa personhistoriska uppgifter.

7 A. Foss, *Fire Tafler eller Stam Register om Danmarckis oc Norgis Konger* (1592); E. Jørgensen, »Anders Foss«, *Dansk biografisk leksikon* 4 (1981), s. 500 f.

8 »nepotem Caroli ex sorore ejus primogenita« (»Karls systerson genom dennes förstfödda/äldsta syster«), se *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores* 9 (1851), s. 324, rad 30. Se även *The Life of Count Charles of Flanders, The Life of Lord John, Bishop of Thérouanne and related works*, ed. J. Rider (2023), s. 239.

9 J. Gallén, »Knut den Helige och Adela av Flandern. Europeiska kontakter och genealogiska konsekvenser«, *Studier i äldre historia tillägnade Herman Schück*, red. R. Sandberg (1985), s. 64; Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 11, 14:16.

10 »uero iunior filia nupsit cuidam domino Folckoni« (»men den yngre dottern gifte sig med en viss herr Folke«), se *Scriptores rerum Danicarum medii aevi*, 2 (1773), s. 556. Om dess tillkomst och källförhållanden, se J. O. Andersen, »Skibykrönikens kildeforhold og affattelsetid«, [*Dansk Historisk tidsskrift* 1944, s. 1–149, 334–447.

11 Om Arnulf placeras i syskonskaran skulle det delvis kunna förklara Saxos uppgift att det från Cecilia och Erik stammade talrika efterkommande i en obruten rad av framträdande och förnåma män (»Ex quibus generosissimarum imaginum numerosa posteritas clara propinquitatis serie coherens emerisit«), Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 11, 14:16.

Ytterligare en svårplacerad släkting till Karl den gode är känd. Då denne 1121 donerade jord till ett kloster i nuvarande Hauts-de-France i norra Frankrike beseglade hans släkting Wilhelm (»Willelmus nepos meus«) donationsdokumentet. Vidare uppgifter om denne saknas. (*Actes des Comtes de Flandre*, 1071–1128 [Publications de la Commission royale d'Histoire, ed. F. Vercauteren, 1938], s. 235 f., benäget påpekande av prof. Jeff Rider, Wesleyan University, Connecticut, USA.)

12 Islänningarnas saga (*Sturlunga II* [översättn. S. Kindlundh, 2021]), s. 56.

13 S. Axelson, *Sverige i utländsk annalistik* (1955), s. 83.

Uppgifter om ättens tidigaste generationer kan också hämtas från en senmedeltida svensk uppteckning baserad på material som då förvarades i Varnhems kloster, och uppgifter som eventuellt samlats av Magnus Sverkersson (död 1495), custos för franciskanernas Linköpings-distrikt och föreståndare för deras konvent i Söderköping. Uppteckningen har bevarats i flera avskrifter och anger ättens förste kände medlem vara hedningen Folke filbyter,¹⁴ som hade sönerna Ingemund, Halsten och Ingevald, varav den sistnämnde blev far till Folke (Familj 1).¹⁵ Inga samtida källor nämner dessa personer och deras historicitet har betvivlats.¹⁶

Modern forskning har tidvis – i syfte att separera den politiska grupperingen Folkungar från den mera sentida genealogiska benämningen – lanserat ett alternativnamn på ätten. Man har då frångått den nordiska namngivningen av medeltida kunga- och stormannaätter efter framstående medlemmars förnamn – i Sverige t. ex. Stenkilska, Sverkerska och Erikska ätterna – och kallat hela ätten eller bara dess kungagren för Bjälboätten.¹⁷

Folkungaätten har ägnats åtskillig lärd möda genom århundradena. Före det källkritiska genombrottet under 1800-talets andra hälft är denna litteratur – med få undantag – endast av historiografiskt och idéhistoriskt intresse. Därför hänvisas sparsamt till den, t. ex. i de fall den bidrar till förståelsen för hur svärbekräftade uppgifter som saknas i det äldsta källmaterialet uppkommit och traderats.

Litteratur: N. Ahnlund, »Vreta klostrets äldsta donatorer«, *Historisk tidskrift* 1945, s. 301–351; S. Bolin, »Folkungarna. En terminologisk och historiografisk undersökning«, *Scandia* 1935, s. 210–242; O. Brenner, *Nachkommen Gorms des Alten, König von Dänemark –936–* (1964); S. Carlsson, »Folkungarna – en släktkonfederation«, *Personhistorisk tidskrift* 1953:3, s. 73–105; H. Gilllingstam, »Folkungaätten«, *Svenskt biografiskt lexikon* 16 (1964), s. 260–65; K. H. K(arlsson), »Folkunga-ätten«, *Svenska autografsällskapets tidskrift* (del 1), nr 11 (1888), s. 216–234; V. Örnberg, »Kungliga Folkungaätten«, *Svenska ättartal* 7 (1891), s. 8–19.

14 Tillnamnets ursprung är osäkert och olika förklaringar har framförts, se t. ex. H. Toll, *Folke Filbyter. Historisk studie med en exkurs: Filipnamnet jämte franskt sammandrag* (1938), och A. Lindqvist, »Namnet Filbyter«, *Ordets makt och namnets tjusning* (1952), s. 105–120.

15 Ahnlund (1945), s. 338 ff.

16 Se t. ex. Gilllingstam (1964), s. 260.

17 Namnet Bjälboätten har sporadiskt använts, både skönlitterärt åtminstone från sekelskiftet 1900 och i facklitteratur sedan 1950-talet (se t. ex. G. Fröding, *Stänk och flikar* [1896], s. 12; A. Schück, »Till den ›Erikska ättens‹ historia«, *Historisk tidskrift* 1953, s. 41).

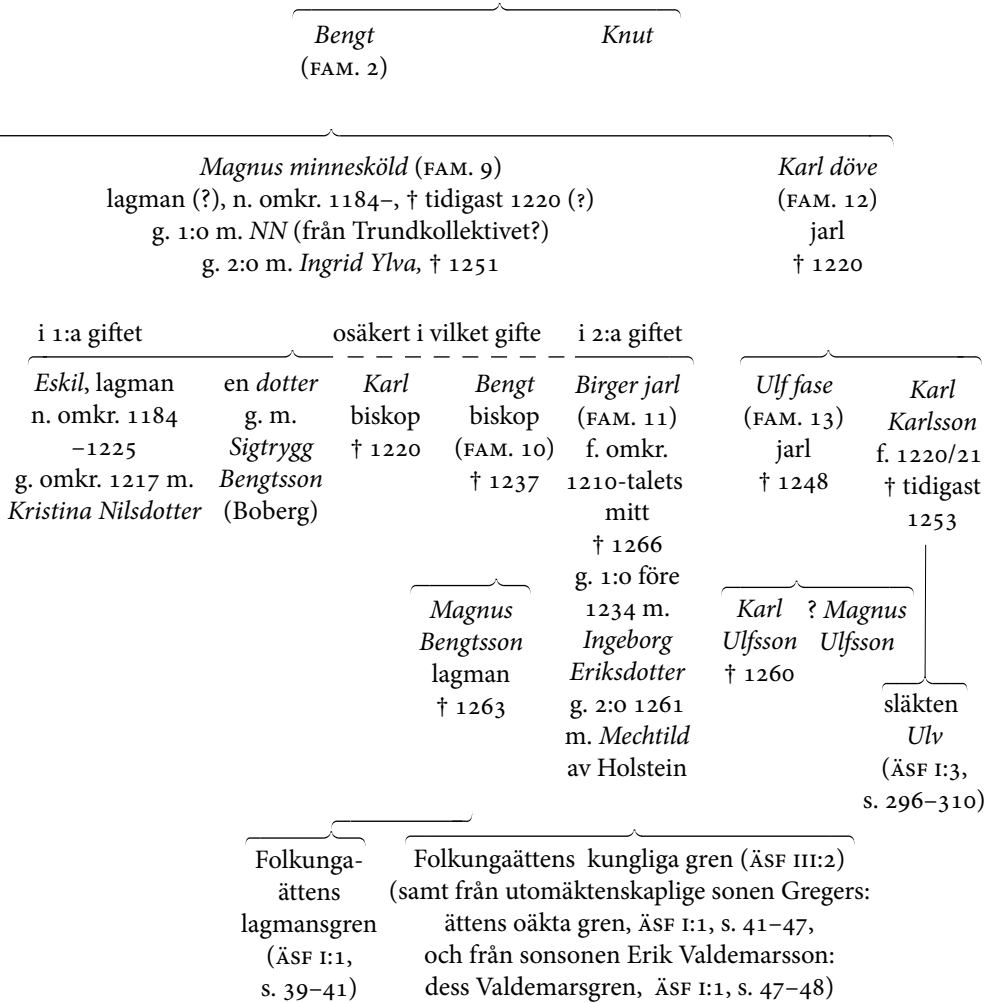

Birger brosas sigill. Avtryck på ett odaterat brev (SDHK 245). Foto: Riksarkivet.

*Birger brosa (FAM. 3)
jarl, † 1202
g. senast 1174 m.
Birgitta Haraldsdotter*

<i>Filip jarl (FAM. 4) † 1200</i>	<i>Knut jarl (FAM. 5) † 1208</i>	<i>Folke jarl (FAM. 7) † 1210</i>	<i>Magnus</i>	<i>Ingegerd g. senast 1200 m. kung Sverker Karlsson</i>	<i>Kristina</i>	<i>Margareta</i>
<i>en dotter ? g. m. Lars</i>	<i>Cecilia Knutsdotter g. m. Filip Birgersson (Aspenäs- ätten)</i>	<i>Magnus broke (FAM. 6) g. m. NN (Erikska ätten)</i>	<i>Sune Folkesson (FAM. 8) † 1247 g. senast 1220-talet m. Helena Sverkers- dotter</i>	<i>Holmger Folkesson † tidigast 1254</i>	<i>Bengta Folkesson † tidigast 1260 g. m. Johan Ängel</i>	<i>en dotter g. m. Rörik (Rörik Birgerssons ätt)</i>
<i>Knut † 1251</i>	<i>Katarina Sunesdotter † omkr. 1252 g. 1243 m. kung Erik Eriksson</i>	<i>Bengta Sunesdotter, † tidigast 1261 g. 1:0 senast 1244/45 m. Lars Petersson (balk, ovan åtföljd av grekiskt kors) g. 2:0 m. Svantepolk Knutsson (Svantepolk Knutssons ätt)</i>			<i>släkten Ama (ÅSF I:2, s. 107–110)</i>	

Folke (FAM. 1)
g. m. *Ingegerd* av Danmark

FAMILJ 1

Folke, kallas av Saxo i dennes danska krönika, nedskrivna i slutet av 1100-talet, för en av de förnämsta männen i Sverige.¹⁸ I den senmedeltida uppteckningen om ättens första generationer har han tillnamnet *grossus*, senare översatt »den tjocke».¹⁹

Gift med *Ingegerd*, yngsta dotter till danske kungen Knut den helige och Edela av Flandern.²⁰

BARN:²¹

Bengt. Se Familj 2.

Knut, nämns endast av Saxo, i övrigt okänd.²²

FAMILJ 2

*Bengt*²³ (son till Folke, Familj 1). Han nämns ej i samtida källor, dock äldst i omskriften på sonen Karls sigill där denne anges vara Bengts son.²⁴ I den senmedeltida uppteckningen om ättens första generationer har han tillnamnet »sniffwels« eller »sniuils».²⁵

Hustruns namn och ursprung är okänt. Uppgiften att hon hetat Ulvhild och varit dotter till den danske prinsen Björn järnsida återfinns först i 1700-talets historiska litteratur; den saknas både hos Saxo och Knyttlinga-

18 »Sueticę gentis nobilissimo« (Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* [2005], bok 11, 14:16).

19 Ahnlund (1945), s. 340; O. Petri, *En svensk cröneka* (1917, ed. J. Sahlgren), s. 50.

20 Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 11, 14:16; *Scriptores rerum Danicarum mediæ ævi*, 2 (1773), s. 556.

21 Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 11, 14:16.

22 Jämför A. M. Strinnholm, *Svenska folkets medeltidshistoria* 4 (1852), s. 291 f., not 689.

23 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 2), sp. 238.

24 »FILII BENEDICTI« (Statens historiska museum, föremålsnummer 529597, se <https://samlingar.shm.se>).

25 Ahnlund (1945), s. 340; O. Petri, *En svensk cröneka* (1917, ed. J. Sahlgren) s. 50.

saga och nämns ej heller i Huitfeldts danska krönika.²⁶

BARN:²⁷

Birger brosa, jarl, död 1202. Se Familj 3.

Magnus minnesköld, lagman (?), nämnd omkring 1184–1220 (?). Se Familj 9.

Karl döve, jarl, död 1220. Se Familj 12.

FAMILJ 3

*Birger*²⁸ *brosa* (son till Bengt, Familj 2). Omtalas av den samtida Saxo som barnbarn till Ingegerd av Danmark (Familj 1).²⁹ Han anges i Magnus Erlingssons saga ha varit svensk jarl då den norske tronpretendenten Øystein möyla, hustruns brorson, 1174 sökte hans stöd i ett försök att störta Magnus Erlingsson från den norska tronen.³⁰ Till sammans med kung Knut Eriksson³¹ slöt han, eventuellt under 1170-talet, rikets första kända handelstraktat, den med hertig Henrik lejonet av Sachsen.³² På omskriften till

26 Peringskiölds genealogier, vol. A–G, Riddarhusarkivet; se även O. Dalin, *Svea rikets historia ifrån des begynnelse til våra tider*, 2 (1750), s. 51; P. F. Suhm, *Historie af Danmark*, 5 (1792), s. 463; jämför A. Schück, »Drottning Ulvhilds härkomst«, *Personhistorisk tidskrift* 1953:1–2, s. 27–33.

27 Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 11, 14:16; *Hákonar saga*, kap. 29; patronymikon på sonen Karls sigillstamp; åldersordning enligt uppräknningar i SDHK 216, omkr. 1184 (DS 65), och SDHK 268, omkr. 1192 (DS 70).

28 N. Beckman, »Birger (I)«, *Svenskt biografiskt lexikon* 4, s. 415–18; *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 3), sp. 348.

29 Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 11, 14:16.

30 *Heimskringla* II (1991), Magnúss saga Erlingssonar, s. 843; H. Gillingstam, »Guttorm«, *Svenskt biografiskt lexikon* 17, s. 497.

31 H. Gillingstam, »Knut Eriksson«, *Svenskt biografiskt lexikon* 21, s. 383.

32 SDHK 629, 1250 utan dag (DS 846); W. Smith, *Äldre svenskt tullväsen* (1934) s. 21; A. von Brandt, »De äldsta urkunderna rörande tysk-svenska förbindelser«, *Historisk tidskrift* 1953, s. 209 ff.

hans av Peringskiöld avtecknade sigill tituleras han svears jarl samt i två diplom som svears och götars berömde jarl.³³ Innehade jord i Edsbergs, Knista, Kumla och Örebro härad i Närke,³⁴ i Västerrekarne och Österrekarne härad i Södermanland,³⁵ i Värmland,³⁶ i Gräsgårds härad på Öland³⁷ samt i Bankekinds härad i Östergötland.³⁸ Han innehade även patronatsrätten till S:t Eskils kyrka i (Eskils)Tuna.³⁹ Död 9 jan. 1202.⁴⁰ En sen uppgift anger honom vara begravd i Alvastra.⁴¹ Binamnet »brosa« (»leendec«)⁴² kan beläggas kort efter hans livstid, i den på 1210-talet nedskrivna Sverres saga.⁴³

33 »DVCIS SVEORVM« (H. Fleetwood, *Svenska medeltida kungasigill* 3 [1947], s. 13); »sweorum & guttorum dux inclitus« (SDHK 268 omkr. 1192 [DS 70]); »Sweuorum & guttorum dux inclitus« (SDHK 287, 1200 utan dag [DS 116]).

34 SDHK 245, odaterat (DS 823); SDHK 246, odaterat (DS 824); *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 141, 151, 177.

35 *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 54, 63, 214 f.

36 SDHK 245, odaterat (DS 823); SDHK 246, odate- rat (DS 824); *Det medeltida Sverige* 7, s. 56 f.

37 SDHK 369, 1219 utan datum (DS 181); SDHK 378, 1220 utan datum (DS 185); *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 312 f., innehavet var eventuellt betingat av hans ämbete som jarl.

38 SDHK 7683, 1 jan. 1360 (DS 6196).

39 SDHK 473, 6 sept. 1231 (DS 839); *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 216 f.

40 *Sverris saga*, kap. 181 (s. 281); Ms Eagerton 2652, fol. 1, British Museum. Om ursprunget för Eagerton 2652, se M. Vidas, »Devotion, remembrance and identity. The hagiographic entries and obituaries in a parisian thirteenth-century illuminated psalter made for Jakob Sunesen«, *Fund og forskning i Det Kongelige Biblioteks samlinger*, bind 54 (2015), s. 183–95.

41 Peringskiölds genealogier, vol. A–G, Riddarhus- arkivet.

42 N. Beckman, »Birger Brosa«, *Svenskt biografiskt lexikon* 4, s. 415. Jämför brosa, »småle, mysa« (Svenska Akademiens ordbok [1922], uppslags- ordet brosa).

43 »Komm hann til Birgis jarls brosu, mågs síns, er átti Birgit föðursystur hans« (*Sverris saga*, kap. 6 [s. 11]).

»Birger Jert Brosas wapen« visar vad som beskri- vits som en vit »stavljilja« i en röd sköld med som hjälmprydnad åtta radiellt ställda »liljestavar«. Det är okänt om teckningen återgår på någon äldre, nu förkommen vapenåtergivning eller är en fri tolkning utifrån vad som ses i skölden i Birger brosas ryttarsigill. Teckning ur en osignerad sam- ling blad från 1700-talets första hälft med svenska medeltidssläkters vapen tillskriven assessorn Carl Ludvig von Schantz. (Sköldebrev och adelsvapen, *Adelsbrev*, »Svenska Adelsvapen«, fascikeln »Vapen i allmänhet«, nämnda samling blad, fol. [2 v.], Riksarkivet; Raneke [2001], s. 787; R. de Robelin, Carl Ludvig von Schantz manuskript till en medeltidsvapenbok [Svensk heraldisk tidskrift 1983, s. 9–24]). Foto: Riksarkivet.

Sigillbild: Ryttare i ringpansar, kullrig hjälm med nässkena, med sköld prydd med en lilje- stav⁴⁴ och med lyft svärd samt sittande på en häst i språng.⁴⁵

44 Jämför E. Verwohlt, »Lilje, Herald(ik)«, *Kultur- historiskt lexikon för nordisk medeltid* 10 (1965), sp. 565.

45 H. Fleetwood, *Svenska medeltida kungasigill* 3 (1947), s. 13 ff; B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–67), ser. 1, nr 5. Motivet har också beskrivits som »ett liljeliknande föremål« (J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen*

Gift senast 1174⁴⁶ med *Birgitta*, död 22 okt. obekant år i Riseberga kloster och begravd där.⁴⁷ Hon var dotter till norske kungen Harald gille (död 1136).⁴⁸

BARN:⁴⁹

Filip, jarl, nämnd 1193, död 1200. Se Familj 4.

Knut, jarl, död 1208. Se Familj 5.

Folke, jarl, nämnd 1208, död 1210. Se Familj 7.

Magnus, omnämns i Haraldssönernas saga och det brittiska kalendariet. Hans minnesdag var 25 maj.⁵⁰

Ingegerd,⁵¹ svensk drottning. Hennes minnesdag var 7 april.⁵² – Gift senast 1200 med svenske kungen *Sverker Karlsson*,⁵³ född troligen något av åren 1164–1167, stupad 17 juli 1210 vid Gästre kungsby (»Gyæstliren») i Frösthults socken, Simtuna härad,

Uppland, son till kung Karl Sverkersson och Kristina Stigsdotter.⁵⁴

Kristina, omnämns endast i Haraldssönernas saga.⁵⁵

Margareta, omnämns i Haraldssönernas saga och i det brittiska kalendariet enligt vilket hennes minnesdag var 14 april.⁵⁶

FAMILJ 4

Filip jarl (son till Birger brosa, Familj 3). Var enligt kung Sverres saga en av hövdingarna i dennes följe åtminstone från 1193.⁵⁷ I samma källa kallas han senare kungens märkesman (»merkismaðr»).⁵⁸ Han blev nerstucken 8 jan. 1200 vid ett överfall på gården Aker utanför Oslo efter att en präst vid Korskyrkan, vars hustru han tagit till älskarinna, meddelat en styrka mot kungen fientliga »bagler» var han befann sig.⁵⁹ En isländsk förteckning från omkring 1260 över skalder vid nordiska furstehov känd som Skåldatal, redovisar en i

2 [2 uppl., 2001], s. 786) och »möjligen ... en liljestängel» (H. Klackenbergh, »Svenska medeltida hertigars heraldik», *Heraldisk tidsskrift* 116 [2017], s. 273).

46 *Heimskringla* II (1991), Magnúss saga Erlingssonar, s. 843; Munch, *Det norske folks historie* 3 (1857), s. 44.

47 C. Weeke, *Lunde domkapitels gavebøger* (1884–1889), s. 269; E. Nylander, *Mellan evighet och vardag - Lunds domkyrkas martyrologium, Liber daticus vetustior (den äldre gåvoboken) - studier och faksimilutgåva* (2015), fol. 110 r. i faksimilutgåvan.

48 *Heimskringla* II (1991), Saga Inga Konungs og Brædra hans, s. 785 (kap. 22).

49 *Heimskringla* II (1991), Saga Inga Konungs og Brædra hans, s. 785 (kap. 22), Carlsson (1953), s. 79 ff; uppräknig enligt Haraldssönernas saga.

50 *Heimskringla* II (1991), Saga Inga Konungs og Brædra hans, s. 785 (kap. 22); Ms Eagerton 2652, fol. 3, British Museum.

51 H. Gillingstam, »Ingegerd», *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 7.

52 Ms Eagerton 2652, fol. 2 v., British Museum.

53 R. Axelsson, »Sverker den yngre», *Svenskt biografiskt lexikon* 35, s. 18.

54 H. Gillingstam, »Ingegerd», *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 7; R. Axelsson, »Sverker den yngre», *Svenskt biografiskt lexikon* 35, s. 18.

55 *Heimskringla* II (1991), Saga Inga Konungs og Brædra hans, s. 785 (kap. 22).

56 *Heimskringla* II (1991), Saga Inga Konungs og Brædra hans, s. 785 (kap. 22); Ms Eagerton 2652, fol. 2 v., British Museum.

57 *Sverris saga*, kap. 119, 139 (s. 181, 209).

58 *Sverris saga*, kap. 151 (s. 230); om titeln merkesmann, se *Hirdloven til Norges konge og hans håndgångne menn* (2000, ed. S. Imsen), kap. 18 (s. 101), och R. Fladby »Merkesmann», *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* 11 (1966), sp. 555 f.

59 *Sverris saga*, kap. 160 (s. 247 f); Ms Eagerton 2652, fol. 1, British Museum. Angående alternativa dödsdatum, se S. Axelson, *Sverige i utländsk annalistik* (1955), s. 83.

övrigt okänd drapa diktad om honom, utan uppgift om författare.⁶⁰

BARN:⁶¹

En *dotter*, till namnet okänd. – Eventuellt gift med den *Lars*, lagman i Tiundaland, vilken 1231 bevittnade en donation av kung Knut länge.⁶² En son till henne var enligt Håkon Håkonssons saga den Filip Larsson som avrättades 1251 efter slaget vid Herrevadsbro.⁶³

FAMILJ 5

Knut jarl (son till Birger brosa, Familj 3). Kung Erik Knutssons jarl omkring 1206–1208. Donerade jord i Edsbergs härad i Närke till Riseberga kloster före slaget vid Lena (Kungslena), Kullings härad, Västergötland, 31 jan. 1208, där han stupade.⁶⁴

BARN:⁶⁵

Cecilia Knutsdotter. Hon innehade jord i Närke, Södermanland och Värmland.⁶⁶ *Sigillbild*: Ett stort C med bladornament.⁶⁷ – Gift med *Filip Birgersson* (Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 9–10), som avled senast 1279.

Magnus broke. Levde 1230. Se Familj 6.

60 *Heimskringla* III (1991), s. 331.

61 *Håkonar saga* II, kap. 308 (s. 144).

62 SDHK 470, 1231 utan datum (DS 259); A. F.

Liljeholm, »Medeltida arvslagar och släktskapsbestämning II«, *Personhistorisk tidskrift* 1952:1–2, s. 41 f.

63 *Håkonar saga* II, kap. 308 (s. 144).

64 SDHK 315 odatrat. Tryckt av S. Tunberg, »Folkungarna«, *Svensk tidskrift*, 1951:4, s. 208 f. Angående dateringen av slaget, se G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* (1974), s. 42. Jämför även *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 133.

65 *Håkonar saga*, kap. 179 (s. 10); SDHK 897, odatrat (DS 900); ÄSF I:1, s. 10.

66 SDHK 897, odatrat (DS 900); *Det medeltida Sverige* 7, s. 751.

67 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 132.

Cecilia Knutsdotters sigill. Avtryck på odatratat brev (SDHK 897). Foto: Riksarkivet.

FAMILJ 6

Magnus broke (son till Knut jarl, Familj 5). Enligt Håkon Håkonssons saga, från 1260-talet, besökte han påsken 1230 sin släkting kungen, stannade vid hans hov en tid varefter de skiljdes åt i stor tillgivenhet.⁶⁸ Tillnamnet, som tidigast omtalas i nämnda källa har kopplats till ett föregivet isländskt ord för trav (»brokki«) vilket skulle antyda en säregen gång.⁶⁹

Gift med en *kvinn*a ur den Erikska ätten. Enligt en uppgift var hans hustru Sigrid, kung Knut Erikssons dotter.⁷⁰ En svensk annalnotis anger Katarina, dotter till kung Erik Knutsson, som sonen Knuts mor.⁷¹

BARN:⁷²

Knut, avrättad efter slaget vid Herrevads-

68 *Håkonar saga* II, kap. 179 (s. 10).

69 *Håkonar saga* II, s. 10, not 1.

70 »Hann átti Sigríði, dóttur Knúts Svíakonungs, ok hét Knútr son Þeira« (*Håkonar saga* [II], kap. 179 [s. 10], kap. 314 [s. 152 f]).

71 »Canutus filius dominæ Catherinæ filia Erici secundi« (»Knut [var] son till fru Katarina, dotter till Erik den andre«) (G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* [1974], s. 383).

72 *Håkonar saga* II, kap. 179 (s. 10); Paulsson (1974), s. 383.

bro, troligen hösten 1251.⁷³ Efter kung Erik Erikssons död 1250 var han en av tre tronpretendenter – enligt Håkon Håkonssons saga på grund av sitt släktskap med den döde kungen.⁷⁴

FAMILJ 7

Folke jarl⁷⁵ (son till Birger brosa, Familj 3). Efterträdde efter brodern Knuts död 1208 denne som kung Erik Knutssons jarl. Han omtalas i Erikskrönikan som hövisk, duglig och vis samt tillhörig en stor och mäktig släkt som efter hans död levde under stor ofred och stred med stora härar.⁷⁶ Hans ättlingar Rörík Birgersson (Rörík Birgerssons ätt ► ÄSF 1:2, s. 185 f.) samt Ingrid, Ingegerd och Katarina Svantepolksdöttrar (Svante-polk Knutssons ätt ► ÄSF 1:3, s. 259) innehade 1313, tillsammans med Linköpings domkyrka, patronatsrätten till Skrukeby kyrka i Östergötland.⁷⁷ Stupade i Gästre kungsby

(»Gyæstilren«) i Frösthults socken, Simtuna härad, Uppland, 17 juli 1210.⁷⁸

BARN:⁷⁹

Sune Folkesson, belagd 1237, död 1247. Se Familj 8.

Holmger Folkesson, belagd 1248–1254, stamfader för släkten Ama ► ÄSF 1:2, s. 107–110.

Bengta Folkesdotter,⁸⁰ död tidigast 1260.⁸¹ – Gift med *Johan Ängel*⁸² som 1250⁸³ titulerades herr (»dominus«), då drottning Katarina (Familj 8) testamenterade jord i byn Lundby till hans barn.⁸⁴ Avled troligen något av åren 1253–1268.⁸⁵ Han bör ha innehaft jord i Håbo härad, Uppland, då denna 1344 anges ha varit sonen Folkes fädernearv.⁸⁶

73 *Håkonar saga* II, kap. 323 (s. 158), och Paulsson (1974), s. 296, 383; *Håkonar saga* II, kap. 178 (s. 10).

74 »Hann var dótturson Knúts konungs Eirikssonar er lengi var konungr i Svíaríki« (*Håkonar saga* [II], kap. 314 [s. 152 f.]).

75 *Sveriges medeltida personnamn* 2, sp. 82 f.; H. Gillिंगstam (osign.), »Folke jarl«, *Svenskt biografiskt lexikon* 16, s. 259.

76 »folke jerl war en erliken man / rikesins forman tha war han / Han war swa höwelik dugande oc wiis / swa at alle men gaffuo honom priiss / Thz han var en erligh herra / han doo affbrat oc thy var verra / Han haffde ena starka vällugha slekt / the lifdo sidhan mz digher ospekt / Oc striddo opta mz digher makt« (*Erikskrönikan* [1963, ed. R. Pipping], vers 232–240); R. Pipping, *Kommentar till Erikskrönikan* (1926), s. 163 ff.

77 A. F. Liljeholm, »Medeltida arvs lagar och släktskapsbestämning«, *Personhistorisk tidskrift* 1952:1–2, s. 40. Domkyrkans del i patronatsrätten ingick i en donation gjord 1275 av Bengt Magnusson (Folkungaättens lagmansgren ► ÄSF 1:1, s. 40 f.).

78 G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* (1974), s. 267, 380.

79 SDHK 510, 1237 utan dag (DS 295); SDHK 642, 11 juni 1250 (DS 377); SDHK 628, 1250 utan dag (DS 386).

80 Angående hennes förnamn, jämför *Genealogica* 41, f. 3 v., Riksarkivet, och Carlsson (1953), s. 88, not 2.

81 Carlsson (1953), s. 89.

82 A. Schück, »Ängelätten. Ett bidrag till den uppsvenska aristokratiens historia under folkungatiden«, *Historiska studier tillägnade Sven Tunberg 1942* (1942), s. 113 ff.

83 SDHK 642, 11 juni 1250 (DS 377).

84 Lundby har identifierats med liknämnda by i Husby socken, Österrekarne härad, Södermanland, se A. Conradi Mattsson, *Riseberga kloster, förutsättningar och framväxt, Birger Brosa, donatorn, & Filipssonerna, sondottersönerna* (1998), s. 161 f., jämför dock *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 252 f.

85 SDHK 682, 13 febr. 1253 (DS 405); SDHK 885, 8 okt. 1268 (DS 535); A. Schück, »Ängelätten.

Ett bidrag till den uppsvenska aristokratiens historia under folkungatiden«, *Historiska studier tillägnade Sven Tunberg 1942* (1942), s. 114.

86 SDHK 4957, 1344 utan datum (DS 3834); *Det medeltida Sverige* 1:10, s. 177. Angående fädernejord även i Vaksala härad, jämför G. Dahlbäck, *Uppsala domkyrkas godsinnahav med särskild hänsyn till perioden 1344–1527* (1977), s. 84, och *Det medeltida Sverige* 1:2, s. 217.

En dotter. – Gift med Rörík (Rörík Birgerssons ätt ► ÄSF I:2, s. 185).

FAMILJ 8

Sune Folkesson⁸⁷ (son till Folke jarl, Familj 7). Eventuellt identisk med den person som gav sin blivande svärfar Sverker Karlsson banesår vid slaget vid Gästre kungsby («Gyæstilen») i Frösthults socken, Uppland, 17 juli 1210.⁸⁸ Han innehade jord i Hanekinds och Memmings härad, Östergötland.⁸⁹ Död 1247.⁹⁰

Gift med *Helena*, dotter till kung Sverker Karlsson⁹¹ och Benedicta Ebbesdotter (Hvide)⁹². Helena skänkte 1240 till Alvastra kloster, med bifall av maken, jord i Kinne härad, Västergötland, i Kinda härad och på Visingsö, Viste härad, Småland.⁹³

BARN:⁹⁴

Katarina Sunesdotter. Av hennes testamente från 1250 framgår att hon innehade staden Söderköping och jord i Nyköping⁹⁵ samt jord i Kinds, Vista och Tveta härad, Småland, i Österrekarne härad, Södermanland⁹⁶, ospecificerad jord i Västergötland, jord i Hanekinds härad, Östergötland, samt danska egendomar i Tune och Tuse härad

87 R. Axelsson, »Sune Folkesson«, *Svenskt biografiskt lexikon* 34, s. 310 ff.

88 G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* (1974), s. 267; *Äldre Västgötalagen*, 2, ed. P.-A. Wiktorsson (2011), s. 201.

89 SDHK 510, 1237 utan datum (DS 295); SDHK 642, 11 juni 1250 (DS 377).

90 Paulsson (1974), s. 260..

91 R. Axelsson, »Sverker den yngre«, *Svenskt biografiskt lexikon* 35, s. 18 ff.

92 E. Nygren, »Benedicta«, *Svenskt biografiskt lexikon* 3, s. 170 ff.

93 SDHK 519, 1240 utan datum (DS 302).

94 SDHK 642, 11 juni 1250 (DS 377).

95 *Det medeltida Sverige* 2:3, s. 226 f.

96 »Södermanland«: *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 295.

Drottning Katarinas (Familj 8) gravsten från Gudhems klosterkyrka, nu i Historiska museet. Foto: Pia Bengtsson Melin, SHM.

Bengta Sunesdotters sigill, här i ett avtryck från 1261 (SDHK 798). Foto: Riksarkivet.

på Själland, och på Møn.⁹⁷ Efter makens död bosatte hon sig i Gudhems kloster och dog troligen där omkring 1252.⁹⁸ – Gift 1243⁹⁹ på »Förisäng« i Uppsala med kung *Erik Eriksson*,¹⁰⁰ född troligen 1216, död 2 febr. 1250, son till kung Erik Knutsson av Sverige och Rikissa av Danmark.

Bengta Sunesdotter, som efter systemen Katarina ärvde Söderköpings stad.¹⁰¹ Hon levde ännu 1261 då hon, med makes och arvingars samtycke, skänkte jord i Norra Ved-

97 SDHK 642, 11 juni 1250 (DS 377). Beträffande det danska godset, se även SDHK 13341, 31 aug. 1387, och E. Ulsig, »The estates of Absalon and the Hvide family«, *Archbishop Absalon of Lund and his world*, eds. K. Friis-Jensen & I. Skovgaard-Petersen (2000), s. 99.

98 H. Gillingstam, »Katarina«, *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 776.

99 G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* (1974), s. 269.

100 S. Bolin, »Erik Eriksson«, *Svenskt biografiskt lexikon* 14, s. 259 ff.

101 SDHK 642, 11 juni 1250 (DS 377), se ÄSF I:3, s. 259.

bo härad, Småland, till Alvastra kloster.¹⁰² *Sigillbild*: Kvinna med falk i högra handen, stående på ett krenulerat torn omgivet av tre stjärnor.¹⁰³ – Gift 1:o senast 1244/45 med östgötalagmannen *Lars Petersson*¹⁰⁴ (balk, ovan åtföljd av grekiskt kors), son till Peter Larsson och möjligen kung Erik Knutssons dotter Katarina. Gift 2:o senast 1253 med östgötalagmannen *Svantepolk Knutsson* (Svantepolk Knutssons ätt ► ÄSF I:3, s. 259), son till danske hertigen Knut av Reval och Hedvig.¹⁰⁵

FAMILJ 9

Magnus minnesköld (son till Bengt, Familj 2). Förekommer som vittne i odaterade brev under Knut Erikssons och Sverker Karlssons regeringar.¹⁰⁶ Omtalas dessutom i Äldre Västgötalagens lagmanslängd, med sitt tillnamn (»minniskiolz«), som far till Eskil lagman och boende i Bjälbo, Göstrings härad, Östergötland.¹⁰⁷ I ett diplom daterat där 1280 omtalas han som kung Magnus Birgerssons

102 SDHK 798, 9 juni 1261 (DS 472).

103 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 129.

104 H. Gillingstam, »Lars Petersson«, *Svenskt biografiskt lexikon* 22, s. 270; B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 14.

105 R. Axelsson, »Svantepolk Knutsson«, *Svenskt biografiskt lexikon*, 34, s. 376 ff.).

106 SDHK 216, troligen 1184 (DS 65); SDHK 218, 1190–1196 (DS 67); SDHK 268, omkring 1192 (DS 70); SDHK 287, 1200 (DS 116). De anses utfärdade under perioden 1184 (?)–1200. För dateringarna, se C. Lovén, »Nio brev berättar. Julita klostrets tillkomst«, *Julita gård. Människor och landskap under tusen år*, red. U. Lange & G. Ulväng (2019), s. 58, 62, och C. Gejrot, *Diplomata Novevallensia* (1994), s. 139.

107 *Äldre Västgötalagen*, 2, ed. P.-A. Wiktorsson (2011), s. 194.

farfar.¹⁰⁸ Enligt detta hade han samt sönerna Karl och Birger, med stormäns samtycke, vid olika tillfällen stadgat och bekräftat hur delar av fattigtiondet i Östergötland skulle utgå till Skänninge hospital, något som implicerar att Magnus minnesköld gjort det som innehavare av ett ämbete, förslagsvis som lagman.¹⁰⁹ Hans dödsår är okänt.¹¹⁰ Antagligen levde han ännu 1220 då brodern Birger (Familj 3) i brev anges som avliden i god åminnelse, »bone memorie«, medan han i samma dokument saknar liknande epitet.¹¹¹

Ålderskillnaden mellan hans barn tyder på att han var gift mer än en gång. En *hustru*, vars namn är okänt, tillhörde eventuellt en dansk släktgruppering som kallats Trundkollektivet och där namnet Eskil var vanligt förekommande.¹¹² Efter ett misslyckat upp-

ror 1176 mot den danske kungen gick flera ur grupperingen i exil i Sverige hos Birger brosa varvid allianser via äktenskap även kan ha knutits.¹¹³ Hans sista hustru *Ingrid Ylva* avled enligt gråbrödradiariet 1251, vari hon kallas jarlens mor.¹¹⁴ Hennes ursprung är okänt. Att hon tillhört en gren av Sverkerska ätten har visats vara en senmedeltida konstruktion utan bevisvärde.¹¹⁵ En riddare Elof omtalas i brev 1253–1268 som Birger jarls bror. Då hans ättlingar inte förde folkungavapnet, utan en vingad pil i skölden, har han antagits vara Ingrid Ylvas son i ett senare gifte.¹¹⁶ Samma vapen fördes under

108 »aus noster dominus Magnus Mijneskiold« (»vår farfar herr Magnus minnesköld«) (SDHK 1136, 28 apr. 1280 [DS 4990]).

109 H. Schück, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 55, not 60, 244 f.

110 Det dödsår som figurerar i litteraturen utgår från en identifiering med en Magnus, utan patronymikon eller tillnamn, vilken enligt Lunds domkyrkas martyrologium stupade i slaget vid Lena 31 jan. 1208. Identifieringen förekommer tidigast hos dansken Jacob Langebek och är okänd i medeltida källor (*Scriptores rerum Danicarum medii aevi* 3 [1774], s. 482, not q). Uppgiften har traderats i genealogisk litteratur, se t. ex. Karlsson (1888), s. 220, och Brenner (1964), s. 11.

111 SDHK 378, 1220 utan datum (DS 185).

112 Om benämningen Trundkollektivet, se L. Hermanson, *Släkt, vänner och makt. En studie av elitens politiska kultur i 1100-talets Danmark* (2000), s. 159–164. Jarl Gallén har föreslagit att hustrun var dotterdotter till biskop Eskil av Lund (död omkr. 1181), en teori som är att anse som osäker då den bortser från att flera personer i Trundkollektivet hade detta förnamn (J. Gallén, »Knut den Helige och Adela av Flandern. Europeiska kontakter och genealogiska konsekvenser«, *Studier i äldre historia tillägnade Herman Schück*, red. R. Sand-

berg [1985], s. 62 f.) Angående personer i Trundkollektivet med förnamnet Eskil, se t. ex. *The works of Sven Aggesen*, eds. P. Foote & A. Faulkes (1992), s. 141–145.

113 Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* (2005), bok 14, 54:16. Medeltida notiser som sätter honom i en dansk kontext saknas. Enstaka uppgifter av ovisst värde från 1500-talets mitt kan dock antyda att tankar om en dansk koppling funnits även före Langebek, t. ex. »Her Magnes Maneskoll af Danmark, coniuix fru Ingrid Ylffua aff Suerige var hemme j Bielbo« (*Genealogica* 23a, fol. 26 v., Riksarkivet, se H. Rosman, *Rasmus Ludvigsson som genealog* [1897], s. 36).

114 »mater ducis« (*Gråbrödernas diarium. Ett vittnesbörd från senmedeltidens Stockholm*, ed. E. Andersson [2017], s. 34 f.). Messenius anger dödsdagen till 26 okt. 1252 samt uppger att hon begravdes i Bjälbo kyrka (J. Messenius, *Scandia Illustrata*, vol. 2 [1700], s. 39). Kyrkans torn har i äldre historieskrivning kopplats till henne, något som stöds av dendrokronologiska dateringar av ursprungligt virke i tornet till 1210-tal (J. Eriksson, *Dendrokronologiska undersökningar av medeltida kyrkor inom Linköpings stift* [Länsstyrelsen i Östergötland, 2006], s. 24 f.).

115 Se R. Axelsson, »Sverkerska ätten«, *Svenskt biografiskt lexikon* 35, s. 12 ff.

116 SDHK 682, 11 febr. 1253 (DS 405); SDHK 813, odat. (DS 891); SDHK 887, 27 okt. 1268 (DS 536). Se även ÄSF I:1, s. 26 f. För ättlingarnas vapenbild, se t. ex. Gillingstam (1964) och B. E. Hildebrand, *Svenska sigill från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 87.

Västgöotalagmannen Eskils sigill. Avtryck från 1222–1230 (1225?) (SDHK 412). Foto: Riksarkivet.

1200-talet av Värmlandslagmannen Hölde och riddaren Ulf Karlsson (Ulv ► ÄSF I:3, s. 296 f.); släktskap dem emellan är tänkbart, men har ej kunnat påvisas.¹¹⁷

BARN:¹¹⁸

1. *Eskil*.¹¹⁹ Antas i sin ungdom ha bedrivit studier i Paris.¹²⁰ Bevittnade i början av 1190-talet, tillsammans med bland andra fadern och farbrodern Birger, ett gåvobrev utfärdat av kung Knut Eriksson.¹²¹ Bevista-

117 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 14), sp. 550 f. Se t. ex. H. Gunneng, »Värmlands förste lagman«, *Personhistorisk tidskrift* 1986:3–4, s. 101 f.

118 *Äldre Västgöotalagen*, 2, ed. P.-A. Wiktorsson (2011), s. 195; ÄSF I:1, s. 24; SDHK 1136, 28 apr. 1280 (DS 4990); SDHK 604, odaterat (DS 843). Siffrorna 1 markerar barn vars mor var hustrun som eventuellt tillhörde Trundkollektiv, siffrorna 2 barn vars mor var Ingrid Ylva. Mödernet är osäkert för några av barnen.

119 J. Rosén, »Eskil [Magnusson]«, *Svenskt biografiskt lexikon* 14, s. 522 ff.

120 *Swedish Students at the University of Paris in the Middle Ages I. Origin, Studies, Achievements*, eds. O. Ferm, É. Mornet & al. (2021), s. 78 ff.

121 SDHK 218, odaterat (DS 67). Angående en date-

de 1208, tillsammans med sina icke namngivna och antagligen betydligt yngre bröder (»et fratres sui«), sin kusin Knut jarls (Familj 5) begravning¹²² och var västgöotalagman senast 1219.¹²³ Var i livet ännu hösten 1225 då han och hustrun mötte norske kungen i Kongahälla (Kungälv).¹²⁴ *Sigillbild*: Ett upprest lejon med ansiktet vänt mot betraktaren.¹²⁵ – Gift omkring 1217 med *Kristina*, enligt *Knytlingasagan* dotter till en svensk, i övrigt okänd storman »Nikulás blaka« och Katarina, Erik den heliges dotter, och änka efter den norske jarlen Hakon galen (död 1214).¹²⁶

1. En dotter. – Gift med *Sigtrygg Bengtsson* (Boberg ► ÄSF I:1, s. 24), nämnd 1219.

Karl, biskop i Linköping från åtminstone 1216, eventuellt redan 1208.¹²⁷ Dödad 8 aug. 1220 av »eld och svärd« vid ett estniskt anfall mot en befästning i Leal (Lihula), Estland; vid samma tillfälle omkom farbrodern Karl (Familj 12).¹²⁸ *Sigillbild* (sigillet är bevarat i

ring av brevet, se C. Lovén, »Nio brev berättar. Julita klosters tillkomst«, *Julita gård. Människor och landskap under tusen år*, red. U. Lange & G. Ulväng (2019), s. 62.

122 SDHK 315 odaterat. Tryckt av S. Tunberg, »Folkungarna«, *Svensk Tidskrift* 1951:4, s. 208 f.

123 SDHK 369, 1219 utan dag (DS 181).

124 *Håkonar saga II*, kap. 114 (s. 276).

125 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 4. Ett lejon med ansiktet vänt mot betraktaren kan med en heraldisk term också kallas leopard (jämför J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 2 [2 uppl., 2001], s. 788).

126 *Håkonar saga II*, kap. 32 (s. 208); *Knytlinga saga*, kap. 82, s. 240 (*Danakonunga sogur*, 1982); C. M. Kjellberg, »Erik den heliges ättlingar«, *Historisk tidskrift* 1883, s. 367 f., och »Erik den heliges ättlingar och tronpretendenter bland dem«, *Historisk tidskrift* 1923, s. 353 f.

127 H. Schück, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 53 f.

128 L. Arbusow & A. Bauer, *Heinrichs Livländische Chronik. Monumenta Germaniae Historica*:

fragment): En biskop sittande med kräkla i vänster hand.¹²⁹

Bengt, biskop i Linköping, död 1237. Se Familj 10.

2. *Birger jarl*, riksjarl, eventuellt född omkring 1210-talets mitt, död 1266. Se Familj 11.

FAMILJ 10

Bengt¹³⁰ (son till Magnus minnesköld, Familj 9). Är antagligen identisk med den herr Bengt som omtalas som biskop Karls bror i brev 1219 och den herr Bengt, herr Magnus son, som beseglar ett kungligt gåvobrev följande år.¹³¹ Han efterträdde sin bror Karl som biskop av Linköping efter dennes död 1220.¹³² Uppgifter om hans arvegoods saknas, men under sin ämbets tid donerade han ett kvarn ställe i Östbo härad, Småland, till Nydala kloster, en egendom han tidigare erhållit som saköre.¹³³ Birger jarl kallade honom sin bror när han stadfäste donationen av kvarnstället.¹³⁴ Omtalas som levande sista gången 1233 och avled 4 jan. 1237 enligt den äldsta bevarade svenska årboken som date rats till strax efter mitten av 1200-talet.¹³⁵

Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum (1955), s. 172 f, 176.

129 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 2, nr 3.

130 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 2), sp. 238.

131 »dominus Benedictus frater episcopi« (»herr Bengt, biskopens bror«) (SDHK 369, 1219 utan dag [DS 181]); »dominus Benedictus filius dominij magnj« (»herr Bengt, herr Magnus son«) (SDHK 378, 1220 utan dag [DS 185]).

132 H. Schück, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 54 ff.

133 SDHK 379, odaterat (DS 210); C. Härenstam, *Finnveden under medeltiden* (1946), s. 236.

134 »germanum nostrum« (»vår bror«) (SDHK 604, odaterat [DS 843]).

135 SDHK 494, 1233 utan dag (DS 281); G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsan nalistik* (1974), s. 20, 256.

Birger jarls äldsta sigill. Avtryck från 1238 (SDHK 515). Foto: Riksarkivet.

BARN:¹³⁶

Magnus Bengtsson, fogde över Kalmar stad, lagman i Östergötland, död 1263. Stamfader för Folkungaättens lagmansgren ► ÄSF I:1, s. 39–41.

FAMILJ 11

Birger jarl¹³⁷ (son till Magnus minnesköld, Familj 9). Eventuellt född omkring 1210-talets mitt.¹³⁸ Belagd från 1238, riksjarl från 1248, troligen 18 febr.¹³⁹ Var efter kungavalet 1250, då sonen Valdemar fick kunganamn, dennes förmyndare under hans omyndighetstid.¹⁴⁰ Hans barn innehade arvejord i

136 Karlsson (1888).

137 S. Engström, »Birger (II) Magnusson«, *Svenskt biografiskt lexikon* 4, s. 418–424.

138 T. Ahlström, *Skeletten från jarlen Birger Magnussons grav i Varnhems klosterkyrka. Osteologiska resultat och historiska konsekvenser baserade på undersökningen i maj 2002* (2006) s. 40, 51 f.

139 S. Axelson, *Sverige i utländsk annalistik* (1955), s. 73, not 88.

140 *Erikskrönikan* (1963, ed. R. Pipping), vers 202–209; R. Pipping, *Kommentar till Erikskrönikan* (1926), s. 156 f.

Gravsten för Birger jarl, hans gemål Mechtild och son Erik i Varnhems klosterkyrka. Foto: N. B. Gustavsson, Västergötlands museum (bildid: 1M16-B145048:3541).

åtminstone Närke, Småland, Södermanland, Uppland, Värmland, Västergötland och Östergötland.¹⁴¹ *Vapen*: Ett upprest lejon överlagt tre balkar; så åtminstone från 1238 och ännu 1250; senast från 1254 ginbalkar i stället för balkar och fältet därtill bestrött av hjärtan; senast från 1257 rosor i stället för hjärtan.¹⁴²

141 J. Rosén, *Kronoavsöndringar under äldre medeltid* (1949), s. 140–155.

142 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden*

Död 22 okt. 1266, enligt Erikskrönikan »i Jälbolung».¹⁴³ Begravd med sin andra hustru och sonen Erik i Varnhems klosterkyrka, där de tre är avbildade på samma gravsten och där ett konsolhuvud under valvet anses föreställa honom i egenskap av kyrkans stiftare.¹⁴⁴

Gift 1:o före 1234 med *Ingeborg*,¹⁴⁵ född omkring 1214, död 17 juni 1254, dotter till kung Erik Knutsson av Sverige och Rikissa av Danmark.

Gift 2:o 1261 med *Mechtild*, död 1288, som var dotter till greve Adolf IV av Holstein och Helvig av Lippe, och som tidigare varit gift med kung Abel av Danmark (död 1252).¹⁴⁶

Se vidare Folkungaättens kungliga gren (► ÄSF III:2). Från Birger jarls utomäktenskaplige son Gregers härstammar Folkungaättens oäkta gren (► ÄSF I:1, s. 41–47) och från sonsonen Erik Valdemarsson dess Valdemarsgren (► ÄSF I:1, s. 47–48).

(1862–1867), ser. 1, nr 16–19, och ser. 3, nr 11.

143 *Erikskrönikan* (1963, ed. R. Pipping), vers 522; R. Pipping, *Kommentar till Erikskrönikan* (1926), s. 272 f. Det svårtolkade ortnamnet har ibland identifierats som Long, Barne härad, Västergötland, se t. ex. H. Lindroth, »Var dog Birger Jarl», *Fornvännen* 15 (1920), s. 105–112, senast *Erikskrönikan. En medeltida krönika i nysvensk version*, ed. E. Carlquist, P. C. Hogg & al. (2019), s. 223.

144 J. Svanberg, *Furstebilder från Folkungatid* (1987), s. 71–86, 104–109. En undersökning utförd av Rättsmedicinalverket 2007 styrker att de manliga benen i gravnen kan härröra från far och son; båda tillhör Y-DNA-haplogrupp I1 (H. Malmström et al., »Finding the founder of Stockholm – a kinship study based on Y-chromosomal, autosomal and mitochondrial DNA», *Annals of Anatomy* 194 [2012], s. 138–145).

145 H. Gillingstam, »Ingeborg», *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 1.

146 A. E. Christensen, »Mechtild», *Dansk biografisk leksikon* 9 (1981), s. 482 f.

Birger jarl. Samtida stiftarbild i Varnhems klosterkyrka. Foto: Axel Forssén 1921, Antikvarisk-topografiska arkivet.

Bjälbo kyrkas torn, i äldre litteratur förknippat med Ingrid Ylva (Familj 9). Det hade ursprungligen sex våningar varav de två nedersta vid behov kan ha fungerat som bostad. Dendrokronologisk datering av ursprungligt virke i tornet visar att det har avverkats på 1210-talet. Foto: Claes Westling (2026).

FAMILJ 12

Karl döve (son till Bengt, Familj 2). Han omtalas 1219 som kung Johan Sverkerssons jarl.¹⁴⁷ Enligt Henrik Lettens samtida krönika deltog han 1220, tillsammans med brorsonen biskop Karl (Familj 9), i ett krigståg till landskapet Rotalia (Läänemaa) i Estland där de båda den 8 aug. omkom vid ett estniskt anfäll mot en befästning i Leal (Lihula).¹⁴⁸ En sigillstamp som tillhört honom, med omskriften SIGILLVM KAROLI FILII BENEDECTI (»Karl Bengtssons sigill»), förvaras hos Statens historiska museum.¹⁴⁹ Hans tillnamn är först känt i Håkon Håkonssons saga från 1260-talet, där Ulf fase (Familj 13) omtalas som »son Karls jarls daufa».¹⁵⁰

BARN:¹⁵¹

Ulf fase, jarl, död 1248. Se Familj 13.

Karl Karlsson, född 1220 eller 1221, död tidigast 1253. Stamfader för släkten Ulv ► ÄSF I:3, s. 296–310.

FAMILJ 13

Ulf fase (son till Karl döve, Familj 12). Eventuellt identisk med den herr Ulf (»dominus vlf») som enligt brev 1219 innehåft jord i Gräsgårds härad på Öland efter jarlen Birger brosa (Familj 3).¹⁵² Han är belagd som

147 SDHK 369, 1219 utan dag (DS 181); SDHK 371, 1219 utan dag (DS 183); H. Gillingstam, »Karl döve», *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 709 f.

148 *Scriptores rerum Germanicarum, Henrici Chronicon Livoniae* (1955), s. 172 f, 176.

149 Statens historiska museum, föremålsnummer 529597 (se <https://samlingar.shm.se>).

150 *Håkonar saga* II, kap. 303 (s. 140).

151 *Håkonar saga* II, kap. 303 (s. 140); SDHK 629, 1250 utan datum (DS 846); S. Axelson, *Sverige i utländsk annalistik* (1955), s. 329.

152 SDHK 369, 1219 utan dag (DS 181); SDHK 378, 1220 utan dag (DS 185); *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 312 f.; K. B. Westman, *Den svenska kyrkans utveckling från S:t Bernhards tidevarv till Innocentius III:s* (1915), s. 283, not 3; H. Gillingstam, »Karl

jarl åtminstone 1231–1247, både under Knut länges och Erik Erikssons regering.¹⁵³ Som sådan bekräftade han i Uppsala 1244 en överenskommelse mellan ärkebiskopen och prosten över Tiundaland att dess invånare skulle utge en årlig avgift till den förre.¹⁵⁴ Död hösten 1248 efter en tids sjukdom, något som författaren av Håkon Håkonssons saga ansåg vara svenskarnas största förlust.¹⁵⁵ I Magnus lagaböters saga, nedskrivna i slutet av 1270-talet, omtalas Ulf Karlsson (Ulv ► ÄSF I:3, s. 296 f.) som Ulf fases brorson.¹⁵⁶ *Vapen*: Ett upprest lejon överlagt tre (smala) ginbalkar (i hans sigill återges vapnet utan sköld).¹⁵⁷ Som jarl bedrev han egen myntning, i anslutning till eller efter kung Knut länges regering. Två typer av mynt är kända, varav ett visar ett fyrbent djur som vänder huvudet bakåt mot en stjärna eller måne.¹⁵⁸

döve», *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 709 f.

153 SDHK 470, 1231 utan dag (DS 259); SDHK 534, 1244 utan dag (DS 316); SDHK 544, 10 aug. 1244 (DS 317). Om detta se S. Axelson, *Sverige i dansk annalistik 900–1400* (1956), s. 69 f.

154 SDHK 534, 1244 utan datum, (DS 316); SDHK 544, 10 aug. 1244 (DS 317); H. Schück, »Det augustinska kanikesamfundet vid Skara domkyrka», *Kyrka och rike – från folkungatid till vasatid* (2005), s. 145, not 121.

155 G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* (1974), s. 269, 296, 335; »ok Þótti Þat Svium hinn mesti skaði» (*Håkonar saga*, II kap. 308 [s. 144]).

156 »bröðurun Ulfs fasa» (*Håkonar saga* II, kap. 8 [s. 282]).

157 Sigillet som idag saknas har troligen hängt under ett brev daterat 1244 (se kommentarer till SDHK 534) och finns avritat av Peringskiöld (*Genealogica* 69, s. 27, Riksarkivet; H. Fleetwood, *Svenska medeltida kungasigill* 3 [1947], s. 16 ff).

158 Ett exemplar som hittades vid utgrävningar vid Flasta kyrkoruin förvaras i Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet och har där föremålsnummer 3045137 (se <https://samlingar.shm.se>); K. Holmberg, När kungens mynt blev allmogens mynt. En översikt över mynt, myntning och myntens roll i det svenska samhället

Modernt avtryck av Karl döves sigillstamp. Foto: Christer Åhlin, Historiska museet. För fotografi av sigillstampen, se omslaget.

Ulfases sigill. Avritning av Peringsköld av ett nu förkommet sigillavtryck gjort 1244. *Genealogica* 69, s. 27. Riksarkivet. Foto: Arkiv Digital.

Ulfases mynt. Omskriften lyder WLF DVX (»jarl Ulf«). Foto: Helena Bonnevier, Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet / Statens historiska museum.

Djuret kan tolkas som en ulv (varg) och motivet kan då ha utgjort en heraldisk inspiration för hans brorsons son Filip Ulfssons (Ulv ► ÄSF I:3, s. 298) och dennes ättlingars vapenbild.

Namnet på hans *hustru* är okänt men hon har antagits vara dotter till Folke jarl (Familj 7).¹⁵⁹

BARN:¹⁶⁰

Karl Ulfsson,¹⁶¹ tidigast nämnd 1248 då han bevittnade kung Erik Erikssons till Nydala kloster utställda brev om den s. k. munk-

skappan.¹⁶² Han var en av dem som hösten 1251 eskorterade Birger jarls dotter Rikissa till Oslo inför hennes bröllop med tronföljaren Håkon och 1253 fanns han tillsammans med bland andra farbrodern Karl Karlsson, se Familj 12, och Holmger Folkesson (Ama), se Familj 7, i jarlens svit vid ett kungamöte på Gullbergshed.¹⁶³ I Erikskrönikan kallas han junker Karl och är där i opposition mot Birger jarl.¹⁶⁴ Han lämnade Sverige, ingick i

under 1200-talet (*Myntningen i Sverige 995–1995* [1995], ed. K. Jonsson, U. Nordlind, I. Wiséhn), s. 72 f.

159 Antagandet utgör en hypotetisk lösning på ett arvstekniskt problem i samband med arvet efter Karl Ulfsson. Om detta se Carlsson (1953), s. 89; Gillingstam (1964), s. 261.

160 SDHK 682, 11 febr. 1253 (DS 405); C. Lovén, *Vårfruberga kloster. 1200-talsjordeboken och godspolitiken* (2017), s. 49 f.

161 H. Gillingstam, »Karl Ulfsson«, *Svenskt biografiskt lexikon* 20, s. 721.

162 SDHK 621, omkring 25 dec. 1248 (DS 364). I äldre forskning har brevet ibland ansetts utgöra en förfälskning. Om detta se H. Schück, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 246–256, speciellt s. 250.

163 *Håkonar saga* II, kap. 223 (s. 157) och kap. 332 (s. 166). Om detta möte, se S. Axelson, *Sverige i dansk annalistik 900–1400* (1956), s. 70 f. och där anförd litteratur. Om platsen Gullbergshed, se C. Lovén, *Borgar och befästningar i det medeltida Sverige* (1996), s. 106 f.

164 *Erikskrönikan* (1963, ed. R. Pipping), vers 242–245.

Tyska orden och omkom vid ett slag 13 juli 1260 vid byn Durbe utanför Liepāja i sydvästra Lettland.¹⁶⁵ Han dog av allt att döma ogift och barnlös. Efter hans död stadfäste påven Urban IV hans gåva till ordensbröderna bestående av jord i Hölebo, Jönåkers och Rönö härader i Södermanland samt i Hagunda härad i Uppland.¹⁶⁶ Han innehade även jord i Håbo härad i Uppland vilken donerades till Sko kloster och efter hans död blev föremål för tvister mellan hans arvingar.¹⁶⁷

? *Magnus Ulfsson*, omtalas endast i Vårfruberga klostrets jordebok, då som avliden son till en herr Ulf jarl.¹⁶⁸

165 Se R. Pipping, *Kommentar till Erikskrönikan* (1926), s. 196 f. och där anförd litteratur.

166 SDHK 806, 15 mars 1262; B. Eimer, *Gotland unter dem Deutschen Orden und die Komturei Schweden zu Årsta* (1966), s. 56; *Det medeltida Sverige* 1:6, s. 98, 2:2, s. 45, 220, och 2:3, s. 36, 204.

167 *Det medeltida Sverige* 1:10, s. 125, 130, 132.

168 C. Lovén, *Vårfruberga kloster. 1200-talsjordeboken och godspolitiken* (2017), s. 49 f.

Hjorthorn, Törne Matssons ätt

av Anders Winroth

FRÄLSESLÄKT AV FÖRNÄMT, förmodligen västsvenskt ursprung som dog ut på manssidan 1477 eller 1478. De äldsta leden var besuttna i Västergötland, Dalsland, Värmland och Östergötland. Den släktgren som överlevde till 1400-talet var mindre socialt framstående och flyttade norrut till Västmanland, Uppland och Dalarna.

Släktens exakta ursprung förlorar sig i 1200-talets dunkel med flera släktkretsar som verkar besläktade med varandra men vars exakta inbördes relationer är omöjliga att rekonstruera. Släktens sist kände medlem, riddaren och häradshövdingen Ingel Jönsson (Familj 12) grundade strax före sin död 1477 eller 1478 tillsammans med sin hustru Birgitta Sunesdotter cisterciensklostret Gudsberga i Dalarna.

Namnet Törne karakteriserade släktens första generationer. Det verkar främst förekomma i Västergötland.¹ Dess tidigaste kända bärare var den enligt Äldre Västgötalagens lagmanslängd åttonde lagmannen i landskapet, vilken bör ha levt någon gång kring år 1100. I längden anges att lagmannen Törne var född på Höglandet («i wplandum»), alltså på Kinnekulle, och var far till sin efterträdare Ulf, den nionde lagmannen.²

Mot 1200-talets senare hälft förekommer näste kände bärare av namnet Törne. Enligt en enbart i 1400-talstryck bevarad biografi över biskopen i Skara Brynolf Algotsson (Algotssönernas ätt ► ÄSF I:1, s. 2) skall denne ha varit i konflikt med sin morbror eller frände («avunculus»), riddaren Törne »Cryda« (eller »Tryda«). Biskopens män dödade Törne, men Brynolf återuppväckte honom mirakulöst så att han kunde ge honom sakramenten innan han dog.³

Biskop Brynolf, vars far Algot Brynolfsson och förmodade morfar Peter Näf båda var lagmän i Västergötland, var bror till den Rörrik Algotsson som 1291 tillsammans med sin hustru Birgitta Filipdotter erhöll påvlig dispens att fortsätta vara gifta, trots att de var besläktade i fjärde led och alltså var fyrmänningar. Birgittas far hette Filip Törnesson (Hjorthorn, Närkesläkten ► ÄSF III:1, s. 53), förde ett hjorthorn i sitt vapen och var lagman i Närke; hennes farfar var förmodligen den tredje kände bäraren av namnet Törne.

Filip Törnesson var nära släkt, möjligen kusin, med Viglog Nilsson, vars ovanliga förnamn också bars av en broder till den Nils Algotsson (Hjorthorn, Närkesläkten ► ÄSF III:1, s. 56), som var i tjänst hos Filip Törnnessons efterträdare som lagman i Närke, Knut Matsson. Nils

1 Beckman 1 (1953), s. 4.

2 P.-A. Wiktorsson, *Äldre Västgötalagen* 2 (2 uppl., 2022), s. 192–193. Namnet saknas på runstenar, se L. Peterson, *Nordiskt runnamnslexikon* (2007).

3 *Vita beati Brynolphi episcopi Scarensis* [Lübeck, omkring 1492], s. [13]. *Scriptores rerum Svecicarum* 3:2, s. 143.

Botild

g. m.

Jon

Brynolf Botildsson (FAM. 1)
riddare, n. 1279 (?)–1291/92

Törne Botildsson, senare *Jonsson* (FAM. 2)
riddare, lagman, n. 1291–1312
g. m. *Margareta NN*

<i>Mats</i> <i>Törnsson</i> (FAM. 3) n. 1315–1316 g. senast 1315 m. <i>Ingegerd</i> <i>Svantepolks-</i> <i>dotter</i> (<i>Svantepolk</i> <i>Knutssons</i> ätt)	<i>Törne</i> <i>Törnsson</i> n. 1326 (?)–1331 trol. g. senast 1331 m. <i>NN Magnus-</i> <i>dotter</i> (<i>Magnus</i> <i>Marina-</i> <i>sons</i> ätt)	? <i>Ingeborg</i> <i>Törnsson</i> n. 1338–1343 g. tidigast 1296 m. <i>Lars Boberg</i> trol. g. 2:o m. <i>Halsten</i> <i>Birgersson</i> (<i>Likvids-</i> <i>sönernas</i> ätt)	? <i>Birgitta</i> <i>Törnsson</i> n. 1323–1335 g. m. <i>Sigmund</i> <i>Eringislesson</i> (<i>Båt, Sigmund</i> <i>Eringislessons</i> ätt)	en <i>son</i> eller en <i>dotter</i> (FAM. 7)
--	--	--	---	--

<i>Håkan Mats-</i> <i>son</i> (FAM. 4) riddare, marsk n. 1326 (?) –1327 g. m. en syster till <i>Tyrgils</i> <i>Klemensson</i> (<i>Färila, Tyrgils</i> <i>Klemenssons</i> ätt)?	<i>Törne</i> <i>Matsson</i> (FAM. 5) n. 1326 (?) –1337 † senast 1345 g. senast 1336 m. <i>Ingrid</i> <i>Gislesdotter</i> (<i>Sparre av</i> <i>Aspnäs</i>)	<i>Ingeborg</i> <i>Matsdotter</i> n. 1326 (?) nunna eller g. m. en riddare	<i>Birgitta</i> <i>Matsdotter</i> n. 1326 (?) g. tidigast 1325 m. <i>Knut Porse</i> trol. g. 2:o senast 1346 m. <i>Lars Karlsson</i> (<i>Sparre av</i> <i>Aspnäs</i>)	? <i>Knut</i> <i>Matsson</i> fogde n. 1343– 1352 g. senast 1352 m. <i>Margareta</i> <i>NN</i>
---	---	---	--	---

<i>Håkan</i> <i>Håkansson</i> n. 1364 † före 1370	<i>Mats Törnsson</i> n. 1348	<i>Karl Törnsson</i> (FAM. 6) n. 1348–1352 † senast 1376	<i>Ingeborg</i> <i>Törnsson</i> nunna, n. 1348
--	---------------------------------	--	--

Törne Karlsson
n. 1360–1377
† senast 1380

Algot Jonsson (FAM. 13)

riddare, lagman, riksråd, n. 1293–1324, † senast 1336
g. senast 1315 m. *Botild* (?) *Larsdotter* (Boberg)

<i>Bengta</i> <i>Algotsson</i> n. 1336–1347 g. m. <i>Nils</i> <i>Kertilsson</i> (Bielke)	<i>Birger</i> <i>Algotsson</i> (FAM. 14) väpnare n. 1326 –1352 g. senast 1334 m. <i>Kristina</i> <i>Larsdotter</i> (Ama)	<i>Jöns</i> <i>Algotsson</i> n. 1336 –1361 g. senast 1356 m. <i>Gunhild</i> <i>Hemmings-</i> <i>dotter</i> (Lejon- ansikte)
---	---	--

? *Törne*
Ingelsson
(FAM. 8)
n. 1326 (?)
–1348
† senast
1394
g. m.
Ingegerd
Håkans-
dotter

Algot
Birgersson
n. 1352

<i>Erengisle Törnsson</i> kyrkoherde n. 1378–1394	<i>Håkan Törnsson</i> (FAM. 9) fogde, n. 1363–1394, † senast 1403 g. m. <i>Katarina Gilkesdotter</i>	<i>Ingel Törnsson</i> (FAM. 11) väpnare, n. 1370–1404 g. 1370 m. <i>Apollonia Jönsdotter</i>
---	--	--

<i>Gilke Håkansson</i> (FAM. 10) n. 1418–1430, † senast 1432 g. 1:o m. <i>Märta Ragvalds-</i> <i>dotter</i> (Lindöätten) g. 2:o 1430 m. <i>Lucia Henriks-</i> <i>dotter</i> (Örboholmsätten)	<i>Ingegerd Ingelsdotter</i> † tidigast 1439 g. senast 1399 m. <i>Karl Magnusson</i> (Örnfot)	? <i>Erik</i> <i>Ingelsson</i> n. 1400	? <i>Ingevald</i> <i>Ingelsson</i> kanik n. 1400 –1434	<i>Jöns</i> <i>Ingelsson</i> (FAM. 12) n. 1413 –1441
---	---	--	--	--

ett barn
n. 1432

Ingel Jönsson
riddare, häradshövding
n. från 1437, † 1477/78
g. 1447 m. *Birgitta*
Sunesdotter

? *Gertrud*
g. senast 1478 m.
Erik Bengtsson
(två oxhorn)

förde i sitt sigill ett hjorthorn i en styckad sköld. När han 1281 pantsatte jord i Närke be-seglades brevet därom av lagmannen Törne i Värmland (se Familj 2 nedan). Denne lagman verkar uppträda både under metronymikon Botildsson och patronymikon Jonsson. Törnes förmodade bror Algot Jonsson (Familj 13) blev också lagman i Värmland och förde i vapnet ett hjorthorn överlagt en bjälke. Algot Jonsson kan inte gärna ha varit Nils Algotssons far, eftersom han verkar höra till samma eller en yngre generation. Algot Jonssons släktgren har tidigare i litteraturen och i ÄSF kallats Hjorthorn, Algot Jonssons ätt.

Biskop Brynolf kallade 1311 Törne Jonsson (Familj 2) blodsfrände (»consanguineus«). Törnes förmodade sonson Törne Matsson förde hjorthorn i vapnet.

Namnskicket och hjorthornsvapnet antyder samband mellan de båda släkterna (Närke-slakten och Törne Matssons ätt), men det är omöjligt att rekonstruera deras inbördes släktskap. De behandlas därför separat.

Omkring år 1400 framträdde två lågfrälse män som båda förde ett vapen med två hjorthorn, vilket också kan tolkas som en hjorthornskrona; Esbjörn Kristiansson och Jösse Finns-son.⁴ Eftersom den senares dotter bar det mycket ovanliga namnet Apollonia,⁵ också buret av Ingel Törnnessons hustru Apollonia Jönsdotter (Familj 11), ligger det nära till hands att anta någon slags relation mellan dem och hjorthornsslakten. Möjligen rörde det sig om ett klient-förhållande snarare än släktskap.

Redovisningen nedan börjar kronologiskt sett med tre personer: Brynolf Botildsson (Familj 1), Törne Botildsson eller Jonsson (Familj 2), och Algot Jonsson (Familj 13). Brynolf och Algot förmodas vara hel- eller halvbröder till Törne. Flera indicier pekar på samband mellan dem. Algot och hans son Birger förde hjorthornsvapen, vilket även Törnes förmodade son Mats gjorde. Biskop Brynolf Algotsson (Algotssönernas ätt ► ÄSF 1:1, s. 2) kallar Törne sin blodsfrände, medan Brynolf Botildsson och Algot Jonsson hade samma förnamn som biskopen och dennes far. Metronymikon Botildsson är mycket ovanligt. Alla tre tillhörde det sena 1200-talets västsvenska högfrälse med anknytning till Värmland, där Törne och Algot båda var lagmän.

Vapen: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister. Detta sköldemärke har hos en del släktmedlemmar varierats genom att hjorthornet vänts åt andra hållet (så hos Törne Karlsson, Familj 6, Ingegerd Ingelsdotter, Familj 11, och Ingel Jönsson, Familj 12), vänts nedåt (Ingel Törnnesson, Familj 11) eller kombinerats med annan bild (Algot Jonsson och hans son Jöns Algotsson, Familj 13, samt Knut Matsson, Familj 3). Gilke Håkansson (Familj 10) förändrade för sin del sköldemärket till en hjorthornskrona. Tre olika hjälmprydnader är belagda, se Mats Törnnesson (Familj 3), Ingel Törnnesson (Familj 11) och Törne Karlsson (Familj 6).

Litteratur: C. G. Kröningssvärd, *Genealogiska tabeller* (1853), Tabell XXXIII (»Släkten Puke den yngre«); K. H. Karlsson, »Strödda genealogiska anteckningar 10«, *Historisk tidskrift* 1886, s. 84–85; B. Beckman, *Matts Kättilmundsson och hans tid* (1953–1955), 2, s. 317 och på andra ställen; J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* (2 uppl., 2001), 1 och 3, s. 274.

⁴ Raneke (2001), 1 och 3, s. 271.

⁵ *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 123.

FAMILJ 1

Brynolf Botildsson⁶ (bror eller halvbror till Törne Botildsson eller Jonsson, Familj 2). Var riddare när han nämns i Alsnö stadga, troligen 1279.⁷ Förhandlade om sträckningen av gränsen mellan Sverige och Norge från Värmland till Härjedalen enligt en traktat som endast kan dateras ungefärligen till perioden 1266–1285.⁸ Han är förmodligen identisk med den herr Brynolf från »Dal« (Dalsland) som nämns 1281.⁹ Död tidigast 1291/92.¹⁰

FAMILJ 2

Törne Botildsson¹¹ senare **Jonsson**¹² (bror eller halvbror till Brynolf Botildsson, Familj 1, och Algot Jonsson, Familj 13). Var riddare och lagman i Värmland då han tidigast nämns 1291.¹³ Han bytte 1311 bort jord i Vadsbo härad mot jord i Gudhems och Vadsbo härad, Västergötland, med biskop Brynolf Algotsson i Skara (Algotssonernas ätt ► ÄSF

1:1, s. 2), som då kallar honom sin blodsfrände (»consanguineus«).¹⁴ Död tidigast 1312.¹⁵ *Vapen*: Okänt.¹⁶

Det går inte att strikt bevisa att den Törne Botildsson, som nämns enbart 1292,¹⁷ och Törne Jonsson (nämnd 1306¹⁸–1312) är samma person, och dessutom identisk med den Värmlandslagman Törne som nämns (utan patronymikon) enbart 1291. Identifikationen är dock trolig, eftersom förnamnet Törne var mindre vanligt och alla tre förekommer i sammanhang som tycks knyta dem till samma kretsar. Törne Botildsson beseglade nämligen 1292 ett brev för biskop Brynolf Algotsson i Skara, vilken ju 1311 kallade Törne Jonsson sin blodsfrände. Värmlandslagmannen Törne beseglade 1291 ett brev åt Nils Algotsson (Hjorthorn, Närkesläkten, Familj 7 ► ÄSF III:1, s. 56). Vid alla omnämmanden under alla namnformer framgår det att Törne var riddare.

Gift med *Margareta*, som nämns endast 1311¹⁹ och möjligen var syster till drotsen Mats Kettilmundsson.

6 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 4), sp. 513, och 1 (h. 3), sp. 452.

7 SDHK 1122 (DS 799).

8 *Sverges traktater* 1, nr 120, s. 246. För datering- en, se E. Bull, »Til Jemtlands historie«, [Norsk] *Historisk tidsskrift*, 5 række, 6 bind (1927), s. 292. Jämför *Regesta Norvegica* 2 (1978), nr 411, och *Det medeltida Sverige* 7, s. 27.

9 SDHK 1169, 13 mars 1281 (DS 714; *Dalslands diplomatarium*, nr 20).

10 SDHK 1163, odat. (DS 1720).

11 SDHK 1553, 27 febr. 1292 (DS 1062); *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 3), sp. 452.

12 SDHK 2152, 19 juli 1306 (DS 1507); SDHK 2439, 27 sept. 1311 (DS 1815).

13 SDHK 1503, 21 jan 1291 (DS 1033), där han nämns utan vare sig metro- eller patronymikon. A. A. von Stiernman, *Swea och Götha Höfdinga-Minne* 2 (1835), s. 132–133, uppger att Törne utfärdade tre dombrev 1295, men inga sådana brev har kunnat återfinnas. Stiernmans påstående att Törnes patronymikon var »Jensen« tyder på att han ansåg lagmannen vara identisk med Törne Jonsson. J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 196; *Det medeltida Sverige* 7, s. 51.

14 SDHK 2439, 27 sept. 1311 (DS 1815).

15 SDHK 2514, 1 sept 1312 (DS 1865).

16 Uppgiften i Codices B (SE/RA/0202), B 22, s. 85, och *Genealogica* 71, s. 33, Riksarkivet, att han förde ett hjorthorn beror på en missuppfattning. *Genealogica* 74, s. 132, Riksarkivet, uppgav att Värmlandslagmannen Törne förde en tuppfoot, men detta har sedan strukits över. Samma fel i Stiernman, *Swea och Götha Höfdinga-Minne* 2 (1835), s. 132, Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 196, och Raneke 1 (2001), s. 362.

17 SDHK 1553, 27 febr. 1292 (DS 1062).

18 SDHK 2152, 19 juli 1306 (DS 1507).

19 SDHK 2439.

Ingeborg Törneshotters sigill i avtryck från 1338 (SDHK 4435). Foto: Riksarkivet.

Birgitta Törneshotters sigill, enligt avritning i Lars Eriksson Sparres kopiebook, B 15, fol. 1 v., Riksarkivet. Foto: Arkiv Digital.

BARN:²⁰

Mats Törneshott, nämnd 1315–1316, död senast 1318. Se Familj 3.

Törne Törneshott. Tidigast nämnd 1326 (?) i Mats Kettilmundssons testamente, då han fick jord i Gäsene, Redvägs och Vartofta härad, Västergötland, 140 mark penningar och en silverbägare («ciphum argent-eum»).²¹ Död tidigast 1331.²² – Troligen gift senast 1331 med en dotter till riddaren Magnus Marinason (Magnus Marinasons ätt ► ÄSF I:2, s. 172–173).²³

? Ingeborg²⁴ Törneshott. Tidigast nämnd 1338.²⁵ Död tidigast 1343.²⁶ Sigillbild: Jungfru

20 Patronymikon och att Mats och Törne nämns i Mats Kettilmundssons testamente, SDHK 3455. Enbart patronymikon antyder att Ingeborg och Birgitta skulle vara döttrar till Törne. Se Familj 8 för det namnlösa barnet.

21 SDHK 3455. För identifikationen av godsens, se Beckman 2 (1955), s. 318.

22 SDHK 3808, 16 juni 1331 (DS 2856).

23 SDHK 3808, jämför SDHK 3807, 16 juni 1331 (DS 2857).

24 Sveriges medeltida personnamn 3 (h. 15), sp. 642.

25 SDHK 4435, 24 aug. 1338 (DS 3378).

26 SDHK 4855, 15 febr. 1343 (H. Gillingstam, *Brev ur askan* [1996], s. 107–108).

Maria med Jesusbarnet i en tempelbyggnad.²⁷ – Gift tidigast 1296 med riksrådet och riddaren Lars Boberg (► ÄSF I:1, s. 24–25), som dog något av åren 1299–1304. Hon gifte troligen om sig med Halsten Birgersson (Likvidssönernas ätt ► ÄSF II:1, s. 52–53), vilken tidigast dog 1312.

? Birgitta²⁸ Törneshott. Tidigast nämnd 1323.²⁹ Död tidigast 1335.³⁰ Ägde en kvarn i Torshälla stad, Södermanland.³¹ Sigillbild: Bokstaven B.³² – Gift med riddaren och riksrådet Sigmund Eringislesson (Båt, Sigmund

27 SDHK 4435; B.E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 715.

28 Sveriges medeltida personnamn 1 (h. 3), sp. 386.

29 SDHK 3177, utan dag 1323 (DS 2375). Hennes patronymikon nämns enbart i detta brev, som bevarats i kopia i Lars Eriksson Sparres kopiebook, Codices B (SE/RA/0202), B 15, Riksarkivet. Det stavas där »Thoeniss dotter«. Källan är dock beryktad för många felläsningar, se Jan Öberg, »Två urkunder ur Lars Sparres kopiebook B 15, Riksarkivet«, *Meddelanden från svenska Riksarkivet för åren 1962–1966* (1968).

30 SDHK 4158, Ärnäs 20 maj 1335 (DS 3144).

31 SDHK 4146, 5 apr. 1335 (DS 3130); *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 395.

32 Codices B (SE/RA/0202), B 15, fol. 1 v., Riksarkivet.

Mats Törnnessons sigill, här i avtryck från 1316 (SDHK 2760). Foto: Riksarkivet.

Erengislessons ätt), som dog tidigast 1321³³ och senast 1323³⁴.

En son eller en dotter, se Familj 7.

FAMILJ 3

Mats Törnnesson (son till Törne Botildsson även kallad Jonsson, Familj 2). Tidigast nämnd 1315.³⁵ Kallas 1316 jämte Mats Kettilmundsson blodsfrände (»consanguineus«) av Margareta Bengtsdotter (jämför ÄSF I:1, s. 38).³⁶ Han innehade jord i Bråbo härad.³⁷ När han dog var Mats skyldig Mats Kettilmundsson 50 mark, vilket denne i sitt testa-

mente efterskänkte hans barn.³⁸ Död något av åren 1316–1318.³⁹ *Vapen*: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister och som hjälmprydnad ett hjorthorn liggande i båge med taggarna uppåt.⁴⁰

Gift senast 1315⁴¹ med *Ingegerd*⁴² *Svantepolksdotter*, dotter till riddaren, riksrådet och lagmannen i Östergötland Svantepolk Knutsson (Svantepolk Knutssons ätt ► ÄSF I:3, s. 259) och Bengta Sunesdotter (Folkungaätten ► ÄSF III:1, s. 18). Ingegerd hade tidigare varit gift med Brynolf Bengtsson (Bengt Hafriidssons ätt ► ÄSF I:2, s. 117), som dog tidigast 1310. Hon hade som sätesgård Händelö i S:t Johannes socken, Lösings härad, Östergötland.⁴³ Ingegerd innehade jord i Bankekinds, Valkebo och Åkerbo härader samt i Linköpings stad, Östergötland.⁴⁴ Hon dog något av åren 1322–1345.⁴⁵ Hon valde att begravas i Linköpings domkyrka.⁴⁶ *Adorant-sigill*: S:ta Katarina med hjul och liljestav.⁴⁷
BARN:⁴⁸

Håkan Matsson, riddare och marsk, nämnd från 1326 (?), död 1337. Se Familj 4.

Törne Matsson, nämnd 1326 (?)-1336, död senast 1345. Se Familj 5.

*Ingeborg*⁴⁹ *Matsdotter*. Endast nämnd i

33 SDHK 3075, Vreta 9 mars 1321 (DS 2286); H. Gillingstam, *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar* (2009), s. 72; Raneke (2001), 2 och 3, s. 561.

34 SDHK 3214, 29 apr. 1323 (DS 2405).

35 SDHK 2654, utan dag 1315 (DS 1995).

36 SDHK 2663, 13 febr. 1315 (DS 2002); Beckman (1953-1955), 1, s. 5-6.

37 SDHK 4872, 25 apr. 1343 (DS 3696); P.-A. Wiktorsson, »Ett bidrag till kännedomen om Landslagens ikrafträdande«, *Rättshistoriska studier* 14 (1988), s. 127-129, 132-133, 137-138. Jämför SDHK 6165.

38 SDHK 3455.

39 SDHK 2760, 25 nov. 1316 (DS 2075); SDHK 2889, 20 sept. 1318 (DS 2165).

40 SDHK 2760; B.E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862-1867), ser. 3, nr 257.

41 SDHK 2654.

42 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 685.

43 SDHK 5133, 27 febr. 1345 (DS 3909); SDHK 5159.

44 SDHK 2654; SDHK 2889; H. Schück, *Ecclesia Lincopensis* (1959), s. 423.

45 SDHK 3131, Händelö 30 maj 1322 (DS 2333); SDHK 5159.

46 SDHK 2654.

47 SDHK 3131.

48 Patronymikon och det faktum att Håkan, Törne, Ingeborg och Birgitta får legat i Mats Kettilmundssons testamente (SDHK 3455).

49 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 643.

Fogden Knut Matssons tidigare sigill. Avritning av avtryck från 1346. Efter Hildebrand (1862–1867).

Fogden Knut Matssons senare sigill, här i ett avtryck från 1347 (SDHK 5465). Foto: Riksarkivet.

Mats Kettilmundssons testamente 1326 (?), genom vilket hon fick jord i Hammarkinds och kanske Björkekinds härad, Östergötland, och en silverbägare.⁵⁰ Hon kallas fru i testamentet och var alltså senast då nunna eller gift med en riddare.

*Birgitta*⁵¹ *Matsdotter*. Endast nämnd i Mats Kettilmundssons testamente 1326 (?), där hon kallas fröken och fick jord i Dals härad, Östergötland, och en silverbägare.⁵² – Gift tidigast 1326 med *Knut Porse*.⁵³ Birgitta gifte troligen om sig senast 1346 med drotsen, riddaren och riksrådet *Lars Karlsson* (Sparre av Aspnäs ► ÄSF 1:2, s. 189),⁵⁴

vilken omnämns tidigast 1335 och dog något av åren 1358–1359.

? *Knut Matsson*.⁵⁵ Tidigast nämnd 1343.⁵⁶ Fogde i Närke 1347–1348.⁵⁷ Död tidigast 1352.⁵⁸ Han var på något sätt besvägrad med Karl Nilsson (lejon?), eftersom han 1352 kallade denne *gener*, vilket normalt betyder svärson men kan ha vidsträcktare mening.⁵⁹ *Vapen*: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister; så 1346.⁶⁰ Sedan ett sådant hjorthorn i en styckad sköld; så 1347–1352.⁶¹ – Gift senast 1352 med *Margareta*.⁶²

50 SDHK 3455, odat. (DS 2601); Beckman 2 (1955), s. 298–301.

51 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 3), sp. 386.

52 SDHK 3455. Angående identifikationen av gården, se Beckman 2 (1955), s. 292.

53 Karlsson (1886), s. 84–85; H. Gillingstam, *Äterna Oxenstierna och Vasa* (1952–1953), s. 83–84, not 455; A. F. Liljeholm, recension av Gillingstam (1952–1953), *Personhistorisk tidskrift* 1955:3–4, s. 133.

54 SDHK 5251, Händelö 1 jan. 1346 (DS 4019). Om Lars Karlsson, se utöver i ÄSF 1:2, s. 189, citerad litteratur *Svenskt biografiskt lexikon* 32, s. 780, och H. Gillingstam, *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar under medeltiden* (2009), s. 57.

55 Jämför Genealogica 41, fol. 6 r., Riksarkivet, där Per Månsson Utter uppger att en Knut Matsson var son till Mats Törnesson, men han tycks ha blandat samman fogden Knut Matsson med riksrådet och lagmannen i Närke Knut Matsson (Lejonbjälke) (se ÄSF 1:3, s. 297).

56 SDHK 4864, Riseberga 19 mars 1343 (DS 3690).

57 SDHK 5524, Mosås 9 nov. 1347 (DS 4259); SDHK 5556, 21 febr. 1348 (DS 4285).

58 SDHK 6342, Strängnäs 9 febr. 1352 (DS 4786).

Det medeltida Sverige 8:1, s. 19.

59 *Glossarium till medeltidslatinet i Sverige* 1 (1968), s. 472.

60 B.E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 604.

61 SDHK 5465, 25 juli 1347; B.E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 634.

62 SDHK 6342.

Törne Matssons sigill. Avtryck från 1336 (SDHK 4279). Foto: Riksarkivet.

FAMILJ 4

Håkan⁶³ **Matsson** (son till Mats Törnsson, Familj 3). Tidigast nämnd 1326 (?).⁶⁴ Blev marsk senast 1335.⁶⁵ Riddare 1335 eller 1336,⁶⁶ antagligen vid Magnus Erikssons kröning i juli 1336. Hövitsman i Skåne senast 1337.⁶⁷ I Mats Kettilmundssons testamente 1326 (?) fick Håkan jord i »Sten«, möjligen i Östkindis härad, Östergötland,⁶⁸ och dessutom Mats egen rustning. Att han gavs rustningen betyder förmodligen att han var Mats närmaste manlige släkting.⁶⁹ Innehade jord i Vilske härad, Västergötland,⁷⁰ och tvistade dessutom om gods, strömmar och fisken i Vista

63 *Sveriges medeltida personnamn 2* (h. 14), sp. 591–592.

64 SDHK 3455.

65 SDHK 4131, 28 febr. 1335 (DS 3122); K.-E. Löfqvist, »De svenska drots- och marskämbetena under 1200- och 1300-talen«, *Vetenskaps-societeten i Lund. Årsbok* 1936, s. 28–29.

66 SDHK 4170, 27 juli 1335 (DS 3154); SDHK 4294, Viggeby? 29 okt. 1336 (DS 3261).

67 SDHK 4492, 1 maj 1339 (DS 3421).

68 Beckman 2 (1955), s. 302–303.

69 Beckman 1 (1953), s. 4; Å. Holmbäck och E. Wessén, *Svenska landskapslagar*, ser. 3. Södermannalagen och Hälsingelagen (1940), s. 309 och 322–323, not 111.

70 SDHK 4470, odat., omkring 1339.

härad, Småland.⁷¹ Lade under sig Alvastra klostrets nybygge »Fleskoryd« på Holaveden, Lysings härad, Östergötland, som kung Magnus 1343 gav tillbaka till klostret.⁷² Han innehade med orätt en kvarn i Grimstens härad, Närke.⁷³ Död 1337,⁷⁴ förmodligen som en följd av de excesser och våld (»pro excessibus et violenciis«) som borgare från Stralsund utövade mot honom på marknaden i Falsterbo⁷⁵.

Gift möjligen med en *syster* till riddaren Tyrgils Klemensson (Färila, Tyrgils Klemenssons ätt ► ÄSF I:2, s. 146).⁷⁶

BARN:⁷⁷

Håkan Håkansson.⁷⁸ Testamenterade 1364 till Linköpings domkyrka de 1000 mark svenska penningar som riddaren Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta ► ÄSF I:1, s. 85–86) var skyldig honom.⁷⁹ Död barnlös före 1370.⁸⁰

71 SDHK 4170.

72 SDHK 4846, 9 jan. 1343 (DS 3678); C. Tollin, »Ägodomäner och sockenbildning i västra Östergötland. En rumslig studie om kyrkliga upptagningsområden och ägarförhållanden vid tiden för Alvastra klostrets grundande«, *Munkar och magnater vid Vätteren: Studier från forskningsprojektet »Det medeltida Alvastra*, red. L. Ersgård (2012), s. 271.

73 SDHK 5425, 20 apr. 1347 (DS 4137).

74 G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi* (1974), s. 285.

75 SDHK 4492, 1 maj 1339 (DS 3421; *Diplomatarium Danicum* II:12, nr 156).

76 SDHK 4170. Se även SDHK 12239, 15 sept. 1382 (DS 10757).

77 Karlsson, (1886), s. 86.

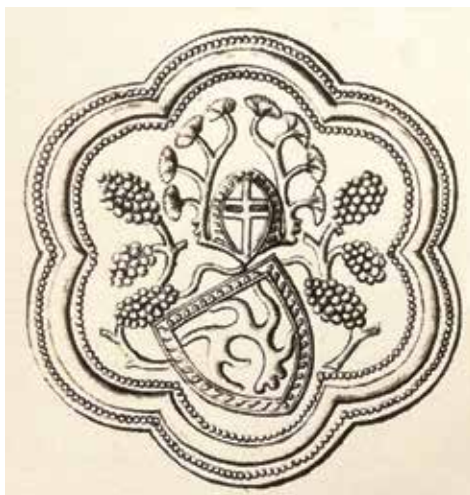
78 *Sveriges medeltida personnamn 2*, sp. 592.

79 SDHK 8551, Jönköping omkring 23 juli 1364 (se DS 7028 b).

80 SDHK 9605, 1 jan. 1370 (DS 8033). Se även SDHK 12239; H. Gillingstam, *Ätterna Oxenstierna och Vasa* (1952–1953), s. 55.

Avtryck från 1377 av Törne Karlssons sigill (SDHK 10970). Foto: Riksarkivet.

Den heliga Birgittas relikskrin pryddes tidigare av det här ornamentet, avtecknat av Peringskiöld (död 1720), numera försvunnet. Vapnet är troligen Törne Karlssons (jämför sigillet här till vänster). Efter Lindblom (1963), s. 35.

FAMILJ 5

Törne Matsson (son till Mats Törnesson, Familj 3). Tidigast nämnd 1326 (?).⁸¹ Död något av åren 1336–1345.⁸² I Mats Kettilmundssons testamente fick han gården »Wallae«, möjligen i Lysings härad, Östergötland.⁸³ Hans sätesgård var troligen Skalkarrike i Odenåkers socken, Vadsbo härad, Västergötland.⁸⁴ *Vapen*: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister.⁸⁵

Gift senast 1336 med *Ingrid Gislesdotter*, dotter till Gisle Elinason (Sparre av Aspnäs ► ÄSF 1:2, s. 189–190).⁸⁶ Hon innehade jord i Långhundra härad, Uppland.⁸⁷

81 SDHK 3455.

82 SDHK 4279, 24 aug. 1336 (DS 3247); SDHK 5135, 4 mars 1345 (DS 3247).

83 SDHK 3455; Beckman 2 (1955), s. 302–303.

84 SDHK 7624, 20 nov. 1359 (DS 6155).

85 SDHK 4279, 24 aug. 1336 (DS 3247); B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 475.

86 SDHK 4279; A. F. Liljeholm, »Till frågan om Sparre av Tofta- och Ulvätternas äldre historia«, *Personhistorisk tidskrift* 1958:1–2, s. 24, not 4.

87 SDHK 4279. *Det medeltida Sverige* 1:13, s. 83.

BARN:⁸⁸

Mats Törnesson, nämnd 1348.⁸⁹

Karl Törnesson, nämnd 1348–1352, död senast 1376. Se Familj 6.

*Ingeborg*⁹⁰ *Törneshdotter*, blev 1348 nunna i Riseberga kloster, Närke.⁹¹

FAMILJ 6

Karl Törnesson (son till Törne Matsson, Familj 5). Tidigast nämnd 1348.⁹² Dräpt tidigast 1352⁹³ och före 14 sept. 1376.⁹⁴

BARN:⁹⁵

Törne Karlsson. Tidigast nämnd 1360, då

88 SDHK 5666, Riseberga 7 sept. 1348 (DS 4361).

89 SDHK 5666.

90 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 646.

91 SDHK 5666. *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 155.

92 SDHK 5666.

93 SDHK 6374, 7 maj 1353 (DS 4812).

94 SDHK 10866, 14 sept. 1376 (DS 9314); N. Ahnlund, *Stockholms historia före Gustav Vasa* (1953), s. 201.

95 SDHK 10866 och 11133.

Ingeborg Eskilsdotter (Lejonlilja) till honom testamenterade ett kors och ett guldspänne.⁹⁶ Han skänkte 1377 jord i Uppsala stad samt Hagunda och Vaksala härad, Uppland, för stiftandet av en prebenda i Uppsala domkyrka till åminnelse av sin far.⁹⁷ Han innehade också jord i Norra Vedbo härad, Småland.⁹⁸ Död något av åren 1377–1380.⁹⁹ *Vapen*: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister och på hjälmen två hjorthorn, vartdera besatt av fyra vippor.¹⁰⁰ Det kan vara hans vapen som har varit avbildat på den heliga Birgittas relikskrin.¹⁰¹

Kyrkoherden Eregisle Törnnessons sigill i avtryck från 1393 (SDHK 14174). Foto: Riksarkivet.

FAMILJ 7

Son eller dotter till Törne Botildsson eller Jonsson (Familj 2).

BARN:

? *Törne Ingelsson*, nämnd 1326–1348, död senast 1394. Se Familj 8.

FAMILJ 8

Törne Ingelsson¹⁰² (förmodligen sonson eller dotterson till Törne Botildsson eller Jonsson, Familj 2).¹⁰³ Tidigast nämnd 1326 (?), då

han i Mats Kettilmundssons testamente gavs jord i »Vallae«, möjligen i Aska härad, Östergötland.¹⁰⁴ Lars Knutsson (Båt, Sigmund Eregislessons ätt) kallar honom blodsfrände (»consanguineus«) när han 1329 testamenterade jord i Östkindis härad, Östergötland, till honom.¹⁰⁵ Törne erkände sig 1348 vara skyldig Vreta kloster 100 mark penningar och pantsatte därför jord i Vifolka och Valkebo härad, Östergötland.¹⁰⁶ Död senast 1394.¹⁰⁷

Gift med *Ingegerd*¹⁰⁸ *Håkansdotter*, som ägde gods i Östra härad, Småland, och dog senast 1394.¹⁰⁹ Hon var kanske identisk med den kvinna med samma namn som dog senast 1397 och var gift med Kettel Sunes-

96 SDHK 7863, 6 dec. 1360 (DS 6375); SDHK 11133, 12 dec. 1377 (DS 9635).

97 SDHK 11133, 12 dec. 1377 (DS 9635); SDHK 10970, 14 mars 1377 (DS 9447); SDHK 10968, utan datum (DS 3836, s. 326); G. Dahlbäck, *Uppsala domkyrkas godsinnnehav* (1977), s. 166; *Det medeltida Sverige* 1:2, s. 199, 230 och 275; och 1:6, s. 41–42.

98 SDHK 11632, 15 febr. 1380 (DS 10110).

99 SDHK 11133; SDHK 11632.

100 SDHK 10970, 14 mars 1377 (DS 9447); A. Lindblom, *Birgittas gyllene skrin* (1963), plansch 20.

101 Lindblom (1963), s. 79–80.

102 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 758.

103 Eftersom han tillgodoses i Mats Kettilmundssons testamente på ungefär samma sätt som Mats Törnnessons (Familj 3) barn, och eftersom han bar namnet Törne. Jämför Beckman 2

(1955), s. 296.

104 SDHK 3455. Angående identifikationen av gården, se 2 (1955), s. 296.

105 SDHK 3601, 25 febr. 1329 (DS 2699).

106 SDHK 5578, 13 mars 1348 (DS 4298).

107 SDHK 14311, 1 aug. 1394 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 255).

108 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 690.

109 SDHK 14311.

son.¹¹⁰ Denna Ingegerd ägde jord i Lysings härad, Östergötland.¹¹¹

BARN:¹¹²

Erengisle Törnnesson, nämnd som kyrkoherde i Stora Skedvi socken, Dalarna, 1378–1394.¹¹³ Han skänkte 1394 sitt modernearv i Norra Vedbo härad, Småland, till Vadstena kloster.¹¹⁴ *Sigillbild: S:t Andreas.*¹¹⁵

Håkan Törnnesson, fogde, nämnd 1363–1394, död senast 1403. Se Familj 9.

Ingel Törnnesson, väpnare, underhärads-hövding, nämnd 1370–1404. Se Familj 11.

FAMILJ 9

Håkan¹¹⁶ Törnnesson (son till Törne Ingelsson, Familj 8). Tidigast nämnd 1363.¹¹⁷ Han var 1378 Bo Jonssons (Grip, äldre ätten ► ÄSF II:1, s. 20) fogde i Östkindis härad, Östergötland.¹¹⁸ Död tidigast 1394 och förmodligen senast 1401 men säkert senast 1403.¹¹⁹ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister.¹²⁰

Gift med *Katarina Gilkesdotter*.¹²¹ Död tidigast 1413.¹²² Dotter till Gilke van Pytten (sparre mellan två vippor) vars enda kända hustru var dotter till Bengt Notholm, van-

110 SDHK 14784, 24 mars 1397; Beckman 2 (1955), s. 302.

111 SDHK 14784.

112 SDHK 14311.

113 SDHK 11321, 21 okt. 1378 (DS 9823); SDHK 14311. G. Ekström, *Västerås stifts herdaminne* II:2 (1949), s. 548.

114 SDHK 14311.

115 SDHK 14174, Forsa 22 apr. 1393.

116 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 14), sp. 608.

117 SDHK 8346, Viborg 29 juli 1363 (DS 6833).

118 SDHK 11273, 24 juli 1378 (DS 9772).

119 SDHK 14311; SDHK 15714, 28 okt. 1401 (SD 112); SDHK 16088, Uppsala 7 maj 1403 (SD 332).

120 SDHK 12570, Nyköping 1 jan. 1384.

121 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 7), sp. 227–228; B. Hildebrand, »Medeltidsätten Bralstorp«, *Personhistorisk tidskrift* 1930:1–2, s. 22.

122 SDHK 18156, Linköping 18 nov. 1413 (SD 1833).

Håkan Törnnessons sigill i avtryck från 1374 (SDHK 12570). Foto: Uppsala universitetsbibliotek.

ligen kallad Notholm Eggardsson (Bralstorp ► ÄSF II:2, s. 136).¹²³ Katarina gifte om sig senast 1403¹²⁴ med Magnus Simonsson (sköld kluven av skyskura).

BARN:¹²⁵

Gilke Håkansson, nämnd 1418–1430, död senast 1432. Se Familj 10.

FAMILJ 10

Gilke¹²⁶ Håkansson (son till Håkan Törnnesson, Familj 9). Tidigast nämnd 1418. Död något av åren 1430–1432.¹²⁷ *Vapen:* En hjortshornskrona.¹²⁸

Gift 1:0 med *Märta Ragvaldsdotter* (Lindöätten ► ÄSF III:1, s. 88). Död senast 1428.¹²⁹ Dotter till riddaren Ragvald Filipsson (Lindöätten) till Lindö och Helena (Elin) Bengtsdotter (Aspenäsätten ► ÄSF I:1,

123 B. Hildebrand, »Medeltidsätten Bralstorp«, *Personhistorisk tidskrift* 1930:1–2, s. 21–22.

124 SDHK 16088.

125 Patronymikon och antagandet att han givits morfaderns förnamn.

126 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 7), sp. 228.

127 SDHK 21791, 13 juni 1432.

128 SDHK 19711, Vadstena 14 sept. 1421.

129 SDHK 20991, 19 apr. 1428 (J. A. Nordberg, *S. Claræ minne* [1727], s. 41).

Gilke Håkanssons sigill i avtryck från 1421 (SDHK 19711).

Väpnaren Ingel Törnnessons sigill, här i avtryck från 1399 (SDHK 15224). Foto: Riksarkivet.

s. 14), samt tidigare gift senast 1411¹³⁰ med Klaus Zamow, vilken dog senast 1414.¹³¹

Gift 2:o 1430¹³² (morgongåva 25 jan.¹³³) med *Lucia Henriksdotter*.¹³⁴ Död tidigast 1479.¹³⁵ Dotter till väpnaren Henrik Nilsson (Örboholmsätten) och Elin Ingemundsdotter (tre sjöblad med spetsarna utåt). Detta var Lucias 1:a gifte. Hon gifte om sig senast 1432 (morgongåva 18 nov.)¹³⁶ med Erik Get¹³⁷ och senast 1458¹³⁸ med Berend Hansson. Lucias sätesgård var 1458 Gältsund i Svärta socken, Rönö härad, Södermanland.¹³⁹

130 SDHK 17682, 1 juli 1411 (SD 1452), morgongåva.

131 SDHK 18391, 21 juli 1414 (SD 1985).

132 C. G. Styffe, *Skandinavien under unionstiden* (3 uppl., 1911), s. 286, not 2.

133 SDHK 21313, Örboholm 25 jan. 1430; *Det medeltida Sverige* 2:3, s. 192.

134 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 12), sp. 259–260; B. Hildebrand, »Medeltidsätten Bralstorp«, *Personhistorisk tidskrift* 1930:1–2, s. 22.

135 SDHK 30571, Nyköping 25 juli 1479.

136 SDHK 21868.

137 Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Geete, nr 167 (riddarhuset.se).

138 SDHK 27216, 11 maj 1458.

139 SDHK 27216; *Det medeltida Sverige* 2:2, s. 254.

BARN:

Åtminstone ett barn levde omyndigt 1432 och ännu 1439.¹⁴⁰

FAMILJ 11

Ingel¹⁴¹ Törnnesson (son till Törne Ingelsson, Familj 8). Nämnad tidigast 1370.¹⁴² Var 1384 nämndeman vid råfsteting i Dalarna. Underhäradsövding i Dalarna 1384–1387 på Bo Jonssons (Grip, äldre ätten ► ÄSF II:1, s. 20) vägnar.¹⁴³ Han var väpnare 1395, när han som en av fyra svenskar på kung Albrekts vägnar garanterade dennes fred med drottning Margareta.¹⁴⁴ Han torde alltså

140 SDHK 21791, 13 juni 1432; SDHK 23292, 2 okt.

1439. S. Rahmqvist, »Sandbro-ätten – en uppländsk frälseläkt och dess gods«, *Personhistorisk tidskrift* 1978:2–3, s. 54–55.

141 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 759.

142 SDHK 9609, Aspnäs 10 jan. 1370 (DS 8037).

143 SDHK 12595, Tuna 26 febr. 1384 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 286); SDHK 13250, Gagnef 16 febr. 1387 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 291); J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 161.

144 SDHK 14432, 17 juni 1395 (*Sverges traktater* 2 [1883], nr 422 1b, s. 521; *Diplomatarium Danicum*, række IV, bind 5, nr 385, s. 386, rad 30; översatt till modern danska i *Danmarks riges breve*, række IV, bind 5 [1998], nr 385); SDHK

Ingegerd Ingelsdotters sigill i avtryck från 1422 (SDHK 19797). Foto: Riksarkivet.

Kaniken Ingevald Ingelssons sigill. Avtryck från 1430 (SDHK 21403). Foto: Riksarkivet.

ha förblivit kung Albrekt trogen även efter att denne besegrats och fängslats vid slaget vid Falköping 1389. Död något av åren 1402–1404.¹⁴⁵ Han ägde jord i Husby sn, Dalarna,¹⁴⁶ i Snevinge¹⁴⁷ och Tuhundra¹⁴⁸ härader, Västmanland, i Ulleråkers¹⁴⁹ härad, Uppland, och i Bobergs och Vifolka härader, Östergötland.¹⁵⁰ *Vapen*: Ett nedåtvänt hjorthorn med taggarna åt sinister och som hjälmprydnad en stolpvis ställd skäkta mellan två hjorthorn, vartdera ytterst på taggarna besatta med tre (rosor?).¹⁵¹

Gav 10 jan. 1370¹⁵² morgongåva till *Apolonia*¹⁵³ Jönsdotter. Död något av åren 1420–1424.¹⁵⁴ Hon innehade jord i Seminghundra härad, Uppland,¹⁵⁵ och en badstuga i Västerås.¹⁵⁶ *Vapen*: Sköld styckad av klöverskura.¹⁵⁷ BARN:¹⁵⁸

Ingegerd Ingelsdotter.¹⁵⁹ Hon skänkte 1422 tillsammans med mannen jord i Öknebo härad, Södermanland, till Helga kors och S:ta Birgittas prebende, Strängnäs domkyrka.¹⁶⁰

44429, 8 sept. 1395 (*Sverges traktater* 2, nr 422 7, s. 542; *Diplomatarium Danicum*, række IV, bind 5, nr 433, s. 448, rad 28; *Danmarks riges breve*, række IV, bind 5, nr 433).

145 SDHK 15899, 25 juli 1402 (SD 210); SDHK 16359, 30 okt. 1404 (SD 499).

146 SDHK 13919, 16 juli 1391 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 912). Se även SDHK 15225, Västerås 23 okt. 1399, som nämner flera inte identifierade gods, förmodligen i Dalarna.

147 SDHK 16359.

148 SDHK 15899.

149 SDHK 15224, Västerås 21 okt. 1399; *Det medeltida Sverige* 1:2, s. 74 och 80.

150 SDHK 12734, Västerås 28 okt. 1384; SDHK 15500, Vadstena 18 nov. 1400.

151 SDHK 15224; SDHK 14432 (sigill nr 62 i *Diplomatarium Danicum*).

152 SDHK 9609.

153 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 123.

154 SDHK 19526, Vadstena 1 aug. 1420 (SD 2803); SDHK 20377, 25 nov. 1424.

155 SDHK 19526; SDHK 19560, 12 okt. 1420 (DS 2827). *Det medeltida Sverige* 1:12, s. 248.

156 SDHK 18057, 11 juli 1413 (DS 1754); B. Boëthius, *Kopparbergslagen fram till 1570-talets genombrott* (1965), s. 30.

157 SDHK 19526. Se också ÄSF 1:3, s. 312; Raneke 2 (2001), s. 760.

158 SDHK 20828, 6 apr. 1427 jämfört SDHK 22871, 30 nov. 1437; SDHK 15506, 25 nov. 1400; C. G. Kröningsvärd, *Genealogiska tabeller* (1853), Tabell XXXIII; SDHK 18251, 21 febr. 1414 (SD 1911) och SDHK 22770, Västerås 5 juni 1437.

159 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 692–693 och 759.

160 SDHK 19783, 17 jan. 1422; *Det medeltida Sverige* 2:6, s. 249.

Hon ägde också jord i Aska,¹⁶¹ Bobergs,¹⁶² Dals¹⁶³ och Ydre¹⁶⁴ härader, Östergötland, samt i Hagunda,¹⁶⁵ Trögd's,¹⁶⁶ Åsunda¹⁶⁷ och Ärlinghundra¹⁶⁸ härader, Uppland. Död tidigast 1439.¹⁶⁹ *Vapen*: Ett hjorthorn.¹⁷⁰ – Gift senast 1399¹⁷¹ med riddaren *Karl Magnusson* (Örnfot ► ÄSF I:3, s. 312), död 1 dec. 1421.¹⁷²

? *Erik Ingelsson*, nämnd 1400.¹⁷³

? *Ingevald Ingelsson*.¹⁷⁴ Nämnd första gången 1400.¹⁷⁵ Hade som ung tjänat som skrivare åt en riddare, men erhöll påvlig dispensation 1400 för att få prästvigas trots att han på tjänstens vägnar verksamt bidragit till brottslingars avrättande, vilket annars uteslöt honom.¹⁷⁶ Han var prebendat i Västerås domkyrka när han 1407 inskrevs som student vid Prags juridiska universitet.¹⁷⁷ Han erhöll 1418 påvlig provision på kyrkoherdetjänsten i Spånga, Uppsala stift, men det finns inga belägg för att han tillträdde tjänsten.¹⁷⁸ 1421 var han troligen, 1430 säkert

kanik i Västerås.¹⁷⁹ Död tidigast 1434.¹⁸⁰ *Sigillbild*: Bokstäverna i n.¹⁸¹

Jöns Ingelsson. Nämnd 1413–1441. Se Familj 12.

FAMILJ 12

*Jöns Ingelsson*¹⁸² (son till Ingel Törnsson, Familj 11). Nämnd tidigast 1413.¹⁸³ Uppgav sig 1441 för sextio år sedan ha tjänat på godset Källstad i Källstads socken, Dals härad, Östergötland.¹⁸⁴

BARN:¹⁸⁵

*Ingel*¹⁸⁶ *Jönsson*. Tidigast nämnd 1437.¹⁸⁷ Väpnare senast 1438,¹⁸⁸ häradshövding i Dalarna 1450–1474.¹⁸⁹ Riddare förmodligen vid kung Kristian I:s kröning i Uppsala 3 juli

161 SDHK 22871, Vadstena 30 nov. 1437.

162 SDHK 22865, Vadstena 10 nov. 1437.

163 SDHK 22871.

164 SDHK 23092, Vadstena 2 nov. 1438; *Det medeltida Sverige* 4:6, s. 37

165 SDHK 22876, 6 dec. 1437.

166 SDHK 23097, 15 nov. 1438. Jämför SDHK 23296, 5 okt. 1439; *Det medeltida Sverige* 1:9, s. 179–180.

167 SDHK 22876, 6 dec. 1437; *Det medeltida Sverige* 1:11, s. 234.

168 SDHK 22770, Västerås 5 juni 1437; SDHK 22876; *Det medeltida Sverige* 1:13, s. 232, 285 och 294.

169 SDHK 23296, 5 okt. 1439.

170 SDHK 19797, Vadstena 1 febr. 1422. I sigillgravvren är hjorthornet återgivet balkvis ställt, i det närmaste rakt och med taggar åt båda hållen.

171 SDHK 15224.

172 C. Gejrot, *Vadstenadiariet* (1996), s. 174.

173 SDHK 15506.

174 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), s. 761.

175 SDHK 45468, 26 nov. 1400.

176 SDHK 45468.

177 *Album seu matricula facultatis juridicae Universitatis Pragensis* (1834), s. 157.

178 SDHK 45467, 12 juli 1418. Saknas i B. Hedström, *Uppsala stifts herdaminne 1367–1527* (2014), s. 442.

179 SDHK 21403, Västerås 17 juni 1430.

180 SDHK 22129, Skerike 21 apr. 1434.

181 SDHK 21403, avbildat i G. Ekström, *Västerås stifts herdaminne* I:1 (1939), s. 518.

182 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), s. 759.

183 SDHK 18145, 12 nov. 1413 (SD 1823).

184 SDHK 23890, 29 juli 1441. S. Tunberg, *Svenska medeltidsregester 1434–1441* (1937), nr 1448, påstår felaktigt att Jöns var häradshövding.

185 Ingegerd Ingelsdotter säger att Ingel är hennes brorson i SDHK 22770. G. Elgenstierna, *Ättartavlor* 4 (1928), s. 9, anger att Gertrud var Ingels syster och citerar en inte närmare specificerad handling i Sturearkivet, Riksarkivet. Rasmus Ludvigsson uppger i sin stora släktbok också att Gertrud var Ingel Jönssons på Näs syster, se E 8676, fol. 193 r., Riksarkivet, och Rålambska samlingen, fol. vol. 12, fol. 192 r., Kungliga biblioteket.

186 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), s. 762.

187 SDHK 22770, Västerås 5 juni 1437; SDHK 30285, 11 juli 1477 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 267).

188 SDHK 23059, Västerås 10 sept. 1438.

189 SDHK 25672, 24 jan. 1450 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 106); SDHK 29933, 7 apr. 1475 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 878). J. E. Almqvist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 161. Ingel nämnes som häradshövding också i SDHK 23766, feldaterat 5 mars 1441 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 94). Jämför G. Ekström, *Västerås stifts herdaminne* I:1 (1939), s. 523.

Avtryck från 1439 av sigillet för riddaren Ingel Jönsson (Familj 12) (SDHK 23193). Foto: Riksarkivet.

1457¹⁹⁰ och i varje fall senast 1459.¹⁹¹ Gjorde 1473 inbördes testamente med sin hustru.¹⁹² Stiftade 1477 tillsammans med hustrun Gudsberga cistercienskloster, Husby socken, Dalarna, till vilket de skänkte jord i Husby, Svärdsjö, Stora Tuna och Vika socknar, Dalarna, och i Norrbo härad och Västerås stad, Västmanland.¹⁹³ Han ägde dessutom jord i Stora Skedvi socken, Dalarna, som han skänkte till Vadstena kloster.¹⁹⁴ Han erhöll 1437 av sin faster Ingegerd Ingelsdotter alla hennes ospecificerade gods i Uppland, utom två i Ärlinghundra härad, i gengäld för att ha lånat henne och hennes man 2 000 mark penningar.¹⁹⁵ Död 1477 eller 1478.¹⁹⁶ Hans

190 J. Liedgren, »Ätten Silfversparres ursprung«, *Personhistorisk tidskrift* 1989:1–2, s. 1.

191 SDHK 27493, Stora Tuna socken 15 nov. 1459 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 300).

192 SDHK 29545, Norberg 23 jan. 1473 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 876).

193 SDHK 30285, Näs 11 juli 1477 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 267); A. Winroth, »Den världsliga grundvalen för Gudsberga kloster«, *Bebyggelsehistorisk tidskrift* 13 (1987), s. 141–156.

194 C. Silfverstolpe, *Vadstena klostrets jordebok 1500* (1897), s. 230.

195 SDHK 2270, 5 juni 1437.

196 SDHK 30285; 11 juli 1477; SDHK 30421, 2 juli 1478 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 941); SDHK 30422, 2 juli 1478.

sättesgård var Näsholm (även kallat Näs) i Husby socken, Dalarna.¹⁹⁷ *Vapen*: Ett hjorthorn med taggarna åt dexter och som hjälmprydnad två hjorthorn.¹⁹⁸ Skölden, vari såväl hjorthornet som sköldfältet är återgett i ljusst brungul färg, finns med på ett målat glasfönster i Vika kyrka, vilket kan förmodas ha tillkommit omkring 1470-talets början.¹⁹⁹ – Gav morgongåva 13 nov. 1447²⁰⁰ till *Birgitta Sunesdotter*. Troligen dotter till underlagmannen i Uppland Sune Jonsson.²⁰¹ Hon nämns 1447²⁰²–1486, då hon bekräftade sin och makens stiftelse av Gudsberga och de gåvor de gav.²⁰³ Hon bytte 1474 bort jord i Bälinge härad, Uppland, mot jord på Garpenberg i Hedemora socken, Dalarna.²⁰⁴

197 SDHK 30073, 17 maj 1476 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 879).

198 SDHK 23193, Skara 2 maj 1439; SDHK 25232, Finsta 13 nov. 1447; SDHK 26172, Vika socken 16 dec. 1452; SDHK 26942, Mora socken 19 jan. 1457; SDHK 29545, Norberg 23 jan. 1473. I glasmålningen (se nedan) är hornet vänt åt andra hållet, vilket eventuellt kan ha att göra med var den ursprungligen varit placerad i kyrkan.

199 Ett avlatsbrev från 1469 till kyrkans bevarande, vidmakthållande och byggande anses syfta på byggnadsarbetena. Vapnet som hålls av två änglar ovanför hjorthornsvapnet tillhör bergsmannen i Kniva i Vika socken Markvard Olofsson (stjärna), nämnd 1473–1499. Hjorthornsvapnet och bomärkessköldarna (vilkas ägare är okända) har inte ursprungligen varit sammanställda med Markvard Olofssons vapen utan har flyttats hit från andra fönster. Se *Sveriges kyrkor, Dalarna* 1:2 (1920), s. 165; Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Stiernhielm, nr 180 (riddarhuset.se); A. Aronsson et al., *Die Glasmalereien des Mittelalters in Skandinavien* (1964), s. 217 f.

200 SDHK 25232, Finsta 13 nov. 1447 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 969).

201 J. Liedgren, »Ätten Silfversparres ursprung«, *Personhistorisk tidskrift* 1989:1–2, s. 1.

202 SDHK 25232.

203 SDHK 31724, Julita kloster 8 mars 1486.

204 SDHK 29726, Ekholmen 18 apr. 1474 (*Diplomatarium Dalekarlicum* 940); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 45.

Målat glasfönster från omkring 1470-talets början i Vika kyrka, Dalarna, med Ingel Jönssons vapensköld i mitten nedtill. Foto: Torsten Berglund (2026).

Riddaren Algot Jonssons sigill. Avtryck från 1293 (SDHK 1590). Foto: Riksarkivet.

Vapen: En balk belagd med fyra sparrar.²⁰⁵ 1478 ingick hon en överenskommelse inklusive jordbyten med bröderna Ulf, Mickel och Erik Karlssöner (fyrfota djur), vilka hon säger var hennes mans »modher brødher«.²⁰⁶ De var tydligen Ingels närmaste arvingar men exakt hur de var släkt är oklart.

? *Gertrud.*²⁰⁷ – Gift senast 1478 med *Erik Bengtsson* i Kniva, Vika socken, Dalarna. Nämnd från 1445.²⁰⁸ Var bergsfogde på Koppaberget 1452.²⁰⁹ Skänkte 1478 jord i Vika socken till Vika sockenkyrka med förbehållet att hans hustru Gertrud skulle behålla det i sin värjo och uppbara avrad så länge hon levde.²¹⁰ *Vapen:* Två oxhorn.²¹¹

205 SDHK 30771, Näsholm 9 aug. 1480 (*Diplomatarium Dalecarlicum* 880). Jämför Raneke 1 (2001), s. 236.

206 SDHK 30421; SDHK 30422. Jämför *Det medeltida Sverige* 9:1, s. 443, som felidentifierar Riddarhyttan, vilken låg i Husby socken.

207 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 7), s. 210.

208 Koppaberget 28 sept. 1445 (*Diplomatarium Dalecarlicum* 266).

209 SDHK 26140, Grycksbo 10 aug. 1452; H. Lagergren, »Fem nyfunna medeltidsbrev«, *Dalarnas hembygdsförbunds tidskrift* 1923, s. 75.

210 SDHK 30384, 25 mars 1478 (*Diplomatarium Dalecarlicum* 125).

211 B. Boëthius, *Koppaberghslagen fram till 1570-talets genombrott* (1965), s. 49. Jämför Raneke

FAMILJ 13

Algot²¹² **Jonsson**²¹³ (bror eller halvbror till Törne Botildsson eller Jonsson, Familj 2). Tidigast nämnd 1293, då han var riddare.²¹⁴ Var lagman i Värmland 1306–1312,²¹⁵ och före detta lagman där 1317.²¹⁶ Var riksråd 1322.²¹⁷ Innehade jord i Vadsbo härad, Västergötland.²¹⁸ Deltog som hertigpartiets anhängare i freden i Helsingborg 1313²¹⁹ och i stilleståndet i Roskilde 1318.²²⁰ 1322 var han med i föreningen i Skara, som bland annat sökte begränsa hertiginnan Ingeborgs makt under kung Magnus Erikssons omyndighet.²²¹ Han var fogde i Finland senast 1324.²²² Död senast 1336.²²³ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister överlagt en kavle (ett smalt band), ställt som ett mellanting mellan bjäl-

(2001), s. 921, och målning av vapnet (där framställt som oxpanna) på en altarskåpsdörr i koret i Vika kyrka.

212 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 52.

213 Släkttillhörighet för Algot Jonsson och hans efterkommande har tidigare i ÅSF och annan litteratur angetts som »Hjorthorn, Algot Jonssons ätt«.

214 SDHK 1590, 23 febr. 1293 (DS 1087).

215 SDHK 2158, 7 okt. 1306 (DS 1512); SDHK 2520, 9 okt. 1312 (DS 1871); A. A. v. Stiernman, *Svea och Götha Höfdinga-Minne* 2 (1835), s. 133; J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 197; *Det medeltida Sverige* 7:1, s. 51.

216 SDHK 2828, 20 aug. 1317 (H. Gillingstam, *Brevur askan* [1996], s. 41–42).

217 SDHK 3139, 20 juli 1322 (DS 2339; *Sverges traktater* 1, s. 203); H. Gillingstam, *Det svenska riksrådets medlemmar under medeltiden* (2009), s. 13–14.

218 SDHK 2158, 7 okt. 1306 (DS 1512).

219 SDHK 40733, 19 juni 1313 (*Sverges traktater* 1 [1877], nr 179; *Diplomatarium Danicum*, række 2, bind 7, nr 52).

220 SDHK 41076, 11 nov. 1318 (*Sverges traktater* 1, nr 191; *Diplomatarium Danicum*, række 2, bind 8, nr 60).

221 SDHK 3139, 20 juli 1322 (DS 2339).

222 SDHK 3296, Åbo 30 aug. 1324 (DS 2480).

223 SDHK 4300, Skänninge 13 dec. 1336 (DS 3266).

ke och balk men närmast som bjälke.²²⁴

Gift antagligen senast 1293,²²⁵ säkert senast 1299,²²⁶ med en dotter till riddaren och riksrådet Lars Boberg (► ÄSF I:1, s. 24–25), vilken dotter troligen är identisk med Algot Jonssons dotter Bengta Algotsdotters mor *Botild*,²²⁷ som levde ännu 1336.²²⁸ Möjligen är hon identiskt med den fru Botild till vilken väpnaren Eskil Andersson 1328 testamenterade en mantel av tyget bärsakläde (»vnam mantellam de panno bärsaclædhe«).²²⁹

BARN:²³⁰

Bengta Algotsdotter.²³¹ Nämns som änka 1310.²³² Död senast 1347.²³³ Gav jord i Dals härad, Östergötland, till Skänninge kloster.²³⁴ *Sigillbild*: S:ta Katarina med svärd och hjul. – Gift med riddaren *Nils Kettilsson* (Bielke), nämnd 1295–1304.²³⁵

Birger Algotsson, väpnare, nämnd 1326–1352. Se Familj 14.

Bengta Algotsdotter sigill i avtryck från 1336 (SDHK 4300). Foto: Riksarkivet.

Jöns Algotsson.²³⁶ Tidigast nämnd 1336.²³⁷ Död tidigast 1361.²³⁸ Tvistade med Nydala kloster om jord i Kils härad (inklusive ett laxfiske i Klarälven) och om ospecificerade gods, möjligen på annat håll i Värmland.²³⁹ Utövade kunglig domsrätt i Värmland 1360.²⁴⁰ *Vapen*: Ett hjorthorn med taggar på åt sinister vid sidan av, i sköldens mitt, en (bokstav A?).²⁴¹ – Gift senast 1356²⁴² med *Gunhild Hemmingsdotter*. Nämnd 1323–1356.²⁴³ Dotter till riddaren och riksrådet Hemming Ödgislasson (Lejonansikte ► ÄSF I:1, s. 74),²⁴⁴ möjligen i äktenskap med en dotter eller syster till *Nils Kettilsson* (Bielke).²⁴⁵ *Gunhild* var tidigare, senast 1323 gift med *Kettil Kettilbjörnsson* (Gren ►

224 SDHK 1590, 23 febr. 1293 (DS 1087); B. E.

Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 88; Raneke 2 (2001), s. 716.

225 SDHK 1590, 23 feb. 1293 (DS 1087), vilket Algot beseglade tillsammans med svärfadern Lars Boberg.

226 SDHK 1844, 27 aug. 1299 (DS 1282).

227 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 3), sp. 452 f.

228 SDHK 4300, Skänninge 13 dec. 1336 (DS 3266).

229 SDHK 3541, 29 maj 1328 (DS 2666); *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 3), sp. 452.

230 SDHK 4300, 13 dec. 1336 (DS 3266).

231 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 52.

232 SDHK 2378, 7 sept. 1310 (DS 1692).] Nämns i livet sista gången.

233 SDHK 5422, 17 apr. 1347 (DS 4170).

234 SDHK 4300, 13 dec. 1336 (DS 3266).

235 Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Bielke af Åkerö, nr 8 (riddarhuset.se); »Bielke, släkt«, *Svenskt biografiskt lexikon* 4, s. 142; Raneke 1 (2001), s. 11.

236 *Sveriges medeltida personnamn* 4 (h. 16), sp. 120–121, och 1 (h. 1), sp. 52.

237 SDHK 4300. Det odaterade SDHK 1882 kan vara tidigare.

238 SDHK 7936, 17 mars 1361 (DS 6448).

239 SDHK 5847, 29 sept. 1349 (DS 4488); *Det medeltida Sverige* 7, s. 58 och 438.

240 SDHK 7735, Tingvalla 10 mars 1360 (DS 6245).

241 SDHK 4300.

242 SDHK 7002, Ekeby i Rytterne 1 apr. 1356 (DS 5579).

243 SDHK 3187, 21 jan. 1323 (DS 2380); SDHK 7002.

244 SDHK 3187.

245 Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Bielke af Åkerö, nr 8 (riddarhuset.se).

Birger Algotssons sigill, här i avtryck från 1326 (SDHK 3436). Foto: Riksarkivet.

ÄSF I:1, s. 61)²⁴⁶ och senast 1340 med marsken Anund Finvidsson (Stallare ► ÄSF II:1, s. 79).²⁴⁷ Hon innehade jord i Handbörds, Norrvidinge och Uppvidinge härad, Småland,²⁴⁸ och fick som morgongåva av Kettilbjörn jord i Valkebo härad, Östergötland.²⁴⁹

FAMILJ 14

Birger Algotsson²⁵⁰ (son till Algot Jonsson, Familj 13). Nämnd första gången 1326, då han fick 30 mark penningar i Mats Kettilmundssons testamente.²⁵¹ Var väpnare 1346.²⁵² Död tidigast 1352.²⁵³ Sålde jord i Dals härad, Östergötland, till kung Magnus.²⁵⁴ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister.²⁵⁵

246 SDHK 3187; Raneke 1 (2001), s. 70.

247 SDHK 4610–4611, 31 juli 1340 (DS 3505–3506).

248 SDHK 4610–4611; *Det medeltida Sverige* 4:2, s. 34.

249 SDHK 3187, 21 jan. 1323 (DS 2380).

250 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 3), sp. 353, och 1 (h. 1), sp. 52.

251 SDHK 3436, 26 sept. 1326 (DS 2582).

252 SDHK 5320, Yttersta Brandholm 30 maj 1346 (DS 4081).

253 SDHK 6350, Ödeshög 25 febr. 1352 (DS 4794).

254 SDHK 6350.

255 SDHK 3436; B.E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 349.

Gift senast 1334²⁵⁶ med *Kristina Larsdotter*, dotter till lagmannen Lars Ulfsson (Ama ► ÄSF I:2, s. 109 f.) och Ingrid Anundsdotter. BARN:²⁵⁷

Algot Birgersson.²⁵⁸ Sigillvittne 1352. *Vapen:* Ett hjorthorn (?).²⁵⁹

256 SDHK 4053, 8 maj 1334 (DS 3057).

257 Namn och patronymikon, samt det faktum att Algot sigillerade faderns salubrev SDHK 6350.

258 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 53, och 1 (h. 3), sp. 353.

259 SDHK 6350.

Hjorthorn, Närkesläkten

av Anders Winroth

HÖGFRÄLSE SLÄKT MED hemvist i Närke. Släkten är säkerligen besläktad med Hjorthorn, Törne Matssons ätt (► ÄSF III:1, s. 29), eftersom de för samma eller liknande vapen och har liknande namnskick. Dessutom var Filip Törnessons (Familj 2) dotter Birgitta fyrmänning med Rörík Algotsson (Algotssönernas ätt ► ÄSF I:1, s. 6), vars broder biskop Brynolf Algotsson kallade Törne Jonsson eller Botildsson (Hjorthorn, Törne Matssons släkt, Familj 2) sin blodsfrände. Filip kan inte gärna, av kronologiska skäl, ha varit son till denne Törne. Av samma anledning är det inte heller troligt att Nils Algotsson (Familj 6) var son till Algot Jonsson (Hjorthorn, Törne Matssons släkt, Familj 13).

Det är omöjligt att fastställa exakt hur (och om) de olika personer med olika varianter av hjorthornsvapen som återfinns i och i närheten av Närke är besläktade med varandra eller med Hjorthorn, Törne Matssons ätt. Man kan ana en del samband på grundval av namnskicket och ömsesidiga medbeseglingar, vilka betonats nedan. Många av de nedanstående förenas också genom förbindelser med Riseberga kloster, vars arkiv bevarat de flesta brev som nämner dem. Möjligen kan Algot (Familj 6) och hans ättlingar ha hört till en klientfamilj, eftersom de tycks ha varit av något lägre social status.

Flera lågfrälse personer i Närke på 1400-talet använde vapen med ett hjorthorn. Det är obekant om de var besläktade med varandra och om de härstammade från någon tidigare medlem av den här behandlade högfrälse släkten.

Häradshövdingen i Östra tredingen, Närke, 1405–1410,¹ Lasse Svensson i Säby(lund), Kumla socken och härad, Närke, använde ett vapen med ett hjorthorn.² Han dog något av åren 1410–1411.³ Hans änka Kristina Andersdotter gifte om sig med Håkan Andersson (Hålbönassläkten) i Hålbönäs, Sköldinge socken, Oppunda härad, Södermanland.⁴ Lasses dotter Ingrid (död tidigast 1465⁵) var gift med Håkans brorson väpnaren Anders Matsson (Hålbönassläkten) i Säby(lund).⁶

1 J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 180.

2 SDHK 17416; K. Janzon, *Vapenlikhetsfällan* (2015), s. 64.

3 SDHK 17416, 16 jan. 1410 (SD 1239); SDHK 17627, 11 apr. 1411 (SD 1403).

4 SDHK 19224, 15 febr. 1419; H. Gillingstam, *Åtten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia* (1949), s. 17–18 och 45; *Det medeltida Sverige* 2:5, s. 237.

5 SDHK 28425, 26 maj 1465.

6 SDHK 21053, 21 sept. 1428 (Grandinson [1935], nr 212). Gillingstam (1949), s. 17, 45 och 84.

— ? —
Törne (FAM. 1)
† senast 1275

Nils (FAM. 3)
(lagman?)
† senast 1276

—
Filip Törnsson (FAM. 2)
lagman
n. 1272–1279
† senast 1290
trol. g. m.
NN Filipsdotter
(Aspenäsätten)

— ? —
Viglog Nilsson (FAM. 4)
n. 1272–1279
trol. g. senast 1276
m. *Helga*

son utom
äktenskap:

en bror (eller
halvbror)
till Viglog

—
Birgitta
Filipsdotter
† senast 1320
g. senast 1279 m.
Rörik Algotsson
(Algots-
sönernas
ätt)

—
Elias
präst
n. 1276–1279

—
Petrus
präst
n. 1276–1279

Lasse Svensson (se ingressen)
häradshövding, † 1410/11
g. m. *Kristina Andersdotter*

—
Ingrid Larsdotter, † tidigast 1465
g. m. *Anders Matsson*
(Hålbönässläkten), väpnare

Gudmund Eriksson
(se ingressen)
häradshövding
† tidigast 1467

Algot
(FAM. 6)

Birger Håkansson (FAM. 5)
n. 1276–1281
† senast 1304
g. senast 1281 m.
Ingeborg
(Tunesdotter,
Håkan Tunasons ätt?)

Nils Algotsson
(FAM. 7)
n. 1281–1291

Viglog
(FAM. 8)
n. 1281

Kristina Birgersdotter
† tidigast 1331
g. senast 1304 m.
Magnus Marinason
(Magnus Marinasons ätt)

och möjligen
fler barn
► ÄSF I:1,
s. 97–98

Algot
n.
1297

Filip Jönsson (FAM. 9)
häradshövding, † tidigast 1405

Ingrid Filipsdotter (FAM. 10), n. 1397
g. m. *Styrbjörn Andersson*, † tidigast 1410

Katarina Bengtsdotter
(se ingressen)
† tidigast 1469

Anders Styrbjörnsson
häradshövding, n. 1438–1453

Katarina Bengtsdotter sigill i avtryck från 1464 (SDHK 28310). Foto: Riksarkivet.

Lasse Svenssons sigill. Avtryck från 1410 (SDHK 17416). Foto: Riksarkivet.

Gudmund Eriksson, som 1465 var häradshövding i Hardemo härad, Närke,⁷ och 1467 i Glanshammars härad, Närke,⁸ förde 1461 ett vapen med ett hjorthorn.⁹

Frälsekvinnan Katarina Bengtsdotter (död tidigast 1469) i Torp, Kräcklinge socken, Hardemo härad, Närke, använde ett vapen med ett hjorthorn.¹⁰ Hon var sondotter till en Hagbard Bengtsson, som var född i Säby, Skärstads socken, Vista härad, Småland.¹¹

Vapen: Filip Törnesson (Familj 2) och Filip Jönsson (Familj 9) använde ett vapen med ett hjorthorn med taggarna åt sinister, medan flera andra personer i denna artikel varierade vapnet. Hjorthornet fördes av Viglog Nilsson (Familj 4) omgivet av tre rosor, av Birger Håkansson (Familj 5) överlagt en schackrutad balk, av Nils Algotsson (Familj 7) i en styckad sköld.

Litteratur: K. G. Grandinson, *Närkes medeltida urkunder*, 1 Riseberga kloster (1935); J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* (2 uppl., 2001), 1 och 3, s. 274.

7 SDHK 26764, 29 dec. 1465 (H. Gillingsam, *Brev ur askan* [1996], s. 135–136); *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 27.

8 SDHK 28724, 1 juni 1467; J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 186.

9 SDHK 27742, 3 mars 1461; jämför SDHK 28724.

10 För hennes vapen, se t. ex. SDHK 28310, 6 okt. 1464. Se även SDHK 26870, 24 juni 1456; SDHK 28300, 29 aug. 1464; SDHK 28521, 18 jan. 1466; SDHK 29698, 7 jan. 1474; SDHK 29843, 8 nov. 1474; SDHK 28918, 25 jan. 1496; *Det medeltida Sverige* 8, s. 441; Raneke 1 (2001), s. 275.

11 SDHK 29549, 6 febr. 1473.

FAMILJ 1

Törne, död senast 1275.¹² Uppgiften att han var kung Johan Sverkerssons råd omkring 1221 och lagman i Närke¹³ har inte kunna styrkas med medeltida källor.

BARN:¹⁴

Filip Törnesson, lagman, nämnd 1272–1279, död senast 1290. Se Familj 2.

FAMILJ 2

Filip¹⁵ Törnesson (son till Törne, Familj 1). Nämnd första gången 1272 och var redan då lagman i Närke och titulerades herre.¹⁶ Nämns som sådan sista gången 1279.¹⁷ Han och Viglog Nilsson (Familj 3) var kusiner eller nära släktingar på annat sätt (»fratruales») och grundade 1279 prebendan Söras altare i Strängnäs domkyrka.¹⁸ Filip ägde jord i Örebro härad, Närke,¹⁹ och i Västerrekarne och Åkers härad, Södermanland.²⁰

Lagmannen Filip Törnnessons sigill. Avtryck från 1278 (SDHK 1055). Foto: Riksarkivet.

Död tidigast 1279 och senast 1290.²¹ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister.²²

Troligen gift med en dotter till Filip (Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 9–10).²³

BARN:²⁴

*Birgitta Filipsdotter.*²⁵ Död senast 1320.²⁶ – Gift senast 1279²⁷ med riddaren *Rörik Algotsson* (Algotssönernas ätt ► ÄSF I:1, s. 6), med vilken hon var besläktad i fjärde led (fyrmanning). Påve Nicolaus IV gav dem 1290 dispens att fortsätta att vara gifta och

12 SDHK 979, 10 juni 1275 (DS 593; Grandinson [1935], nr 18).

13 Genealogica 74, fol. 69 r., Riksarkivet; A. A. von Stiernman, *Swea och Götha Höfdinga-Minne* 1 (2 uppl., 1836), s. 165.

14 SDHK 979.

15 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 6), sp. 32.

16 SDHK 918, 27 mars 1272 (DS 558). Titeln herre (»dominus») visar att han räknades till rikets stormän. Om bruket av titeln under svensk medeltid, se S. Ljung, »Herretitel«, *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* 6 (1961), sp. 506 f., och B. Hildebrand, *Handbok i släkt- och personforskning* (1961), s. 246.

17 SDHK 1076, Glanshammar 16 febr. 1279 (DS 660); J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1 (1954), s. 170.

18 SDHK 1076; M. Collmar, *Strängnäs stifts herdaminne* 1 (1977), s. 14 och 665; *Det medeltida Sverige* 2:7, s. 213. Det latinska ordet *fratruelis* kan också betyda bror- eller systerson (*Glossarium till medeltidslatinet i Sverige* 1, s. 461).

19 SDHK 979.

20 SDHK 1076; *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 106, och 2:7, s. 92.

21 SDHK 1076; SDHK 45598, 28 juli 1290; E. Langlois, *Les registres de Nicolas IV* (1886–1893), s. 498, nr 3032.

22 SDHK 979; SDHK 1055, Örebro 1 juni 1278 (DS 645); SDHK 1075, Riseberga 3 febr. 1279 (DS 659); SDHK 1076. Jämför B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 34. Gammalt träsnittstryck av sigillet finns i Genealogica 74, fol. 89 r., Riksarkivet.

23 A. F. Liljeholm, »Rörik Algotssons hustru Birgitta Filipsdotter«, *Genealogisk tidskrift* 1954:1, s. 178–179.

24 Liljeholm, »Rörik Algotssons hustru Birgitta Filipsdotter«, s. 177–182.

25 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 3), sp. 32–33.

26 SDHK 3047, 17 dec. 1320 (DS 2270).

27 SDHK 1076.

Viglog Nilssons sigill i avtryck från 1276 (SDHK 1005). Foto: Riksarkivet.

förklarade deras två döttrar äktfödda. Birgitta uppges i dispensbrevet vara från Strängnäs stift och Rörik från Skara stift.²⁸

FAMILJ 3

Nils (troligen bror eller svåger till Törne, Familj 1). Död senast 1276.²⁹ Möjligen var han den lagman »N.« som nämns 1272.³⁰

BARN:³¹

Viglog Nilsson, nämnd 1272–1279. Se Familj 4.

FAMILJ 4

Viglog Nilsson (kusin till Filip Törnesson, Familj 2). Nämnd första gången 1272, då han kallas Viglog »qoddi«, ett binamn av okänd innebörd.³² Han ägde jord i Sköllersta³³ och

Örebro³⁴ härader, Närke, i Daga³⁵ och Selebo³⁶ härader, Södermanland, och i Vadsbo härad, Västergötland.³⁷ Utfärdade sitt testamente 1276, varvid han testamenterade jord till Strängnäs domkyrka för grundande av Söra kanonikat till hans minne och till Riseberga kloster, i vars kyrka han valde sin gravplats.³⁸ I testamentet nämns att alla hans trälar skulle ges friheten vid hans död. Han förnyade testamentet 1279.³⁹ Kung Magnus bekräftade 1282 båda testamentenas bestämmelser om gåvor till Riseberga.⁴⁰ Tillsammans med kusinen Filip Törnesson grundade han 1279 prebendan Söras altare i Strängnäs domkyrka med jorden han tidigare hade testamenterat.⁴¹ Brevet härom är det sista som nämner honom i livet. *Vapen*: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister mellan tre rosor.⁴²

Gift senast 1276 med *Helga*,⁴³ som dog tidigast 1279. Hon hade givits jord i en inte närmare identifierad plats kallad »wichir« (Vik?) som morgongåva. I mannens testamente gavs hon jord i Selebo härad, Södermanland.⁴⁴

28 SDHK 45598.

29 SDHK 1005.

30 Grandinson (1935), s. 12, not 4.

31 Viglogs patronymikon.

32 SDHK 918, 22 mars 1272 (DS 558; Grandinson [1935], nr 15).

33 SDHK 1075.

34 SDHK 1075.

35 SDHK 1075 och 1076; *Det medeltida Sverige* 2:4, s. 68–69.

36 SDHK 1005, 1075 och 1076; *Det medeltida Sverige* 2:6, s. 111 och 116.

37 SDHK 1005 och 1075.

38 SDHK 1005, Staby 30 maj 1276 (DS 615); Collmar, *Strängnäs stifts herdaminne* 1, s. 14 och 66; *Det medeltida Sverige* 2:7, s. 213 och 8:1, s. 152.

39 SDHK 1075, Riseberga 3 febr. 1279 (DS 659)

40 SDHK 1211, 24 juni 1282 (DS 748).

41 SDHK 1076, Glanshammar 16 febr. 1279 (DS 660); *Det medeltida Sverige* 2:6, s. 208.

42 Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden*, ser. 3, nr 36.

43 SDHK 1005.

44 SDHK 1005 och 1075.

Birger Håkanssons sigill. Avtryck från 1281 (SDHK 1174). Foto: Riksarkivet.

I samma testamenten nämner fadern en syskonson, kusin eller annan nära släkting till sig (*fratruelis*), *Petrus* (okänt om son till en helbror eller eventuellt till en halvbror antingen på fädernet eller mödernet), vilken gavs jord i Vadsbo härad, Västergötland.⁴⁸ Petrus vigdes till diakon senast 1276 och präst senast 1279.⁴⁹

BARN:⁴⁵

Elias,⁴⁶ präst, antagligen i Ånsta socken, Örebro härad, Närke. Nämnd 1276 och 1279. Han var född utom faderns äktenskap. I dennes testamente gavs han jord i Ånsta socken, vilken jord efter hans död skulle tillfalla sockenkyrkan där.⁴⁷

45 SDHK 1075.

46 *Sveriges medeltida personnamn 1* (h. 5), sp. 664; Collmar, *Strängnäs stifts herdaminne 1*, s. 549.

47 SDHK 1075.

48 SDHK 1075.

49 SDHK 1005 och 1075; Collmar, *Strängnäs stifts herdaminne 1*, s. 665.

UTAN KÄNT SAMBAND

FAMILJ 5

Birger Håkansson.⁵⁰ Nämns första gången 1276 och titulerades redan då herre (»dominus«).⁵¹ Innehade tillsammans med hustrun gods i Väse härad, Värmland, vilket de 1281 gav till Riseberga kloster för sina synders förlåtelse och för att lösa eventuella skulder.⁵² Samtidigt valde de sin gravplats i klostrets kyrka. Död senast 1304.⁵³ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister överlagt en i två rader schackrutad balk.⁵⁴

Gift senast 1281 med *Ingeborg*. Hon ägde 1304 jord i Askers härad, Närke, och i Vilske härad, Västergötland.⁵⁵ Antagligen identisk med Ingeborg Tunesdotter (Håkan Tunasons ätt ► ÄSF I:1, s. 97), som nämns 1306–1309 och ägde jord i Mo härad, Småland.

BARN:

► ÄSF I:1, s. 97–98. Där redovisade barn till Ingeborg uppräknas 1304.⁵⁶ Några av dem är döda då, några levande. En ytterligare dotter (Ramfrid) styrks på ett annat sätt vara dotter till Ingeborg. Av de sammanlagt nio barnen till Ingeborg beläggs dottern Kristina med patronymikon Birgersdotter i sin sigillomskrift. De övriga åtta barnen kan ha varit barn till Birger men det kan inte ute-

Nils Algotssons sigillavtryck från 1291 (jämför fotot här till höger) är i mer komplett form avbildat på ett gammalt träsnitt inklistrat i Genealogica 74, fol. 111 r., Riksarkivet. Foto: Arkiv Digital.

slutas att Ingeborg varit gift flera gånger och att Birger inte var deras far.

FAMILJ 6

Algot. Endast känd genom sonen Nils patronymikon.

BARN:

Nils Algotsson, nämnd 1281–1291. Se Familj 7.

Viglog, nämnd 1281. Se Familj 8.

FAMILJ 7

Nils Algotsson (son till Algot, Familj 6). Nämnd första gången 1281.⁵⁷ Pantsatte 1292 jord i Glanshammars härad, Närke, till kyrkan i Örebro för betalning av sin herres, lagmannen i Närke Knut Matssons (Lejonbjälke) skulder. Detta brev beseglas av bland andra Törne Botildsson eller Jonsson (Hjorthorn, Törne Matssons ätt, Familj 2).⁵⁸ Hans sätesgård var Sandåker, troligen i Stora Mel-

50 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 2), sp. 349, och 3 (h. 14), sp. 584. Släkttillhörighet för honom och dottern Kristina har tidigare (ÄSF I:1, s. 97, och I:2, s. 172) angetts som »Hjorthorn, Birger Håkansson's ätt«.

51 SDHK 1008, Östra Aros 21 sept. 1276.

52 SDHK 1174, 3 maj 1281 (DS 719); *Det medeltida Sverige* 7, s. 747.

53 SDHK 2051, 26 jan. 1304 (DS 1418); *Det medeltida Sverige* 7, s. 747.

54 SDHK 1174. Jämför Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden*, ser. 3, nr 48.

55 SDHK 2051.

56 SDHK 2051.

57 SDHK 1174.

58 SDHK 1503, 21 jan. 1291 (DS 1033).

Nils Algotssons sigill i avtryck från 1291, idag söndrigt (SDHK 1503). Foto: Riksarkivet.

Häradshövdingen Filip Jönssons sigill. Avtryck från 1403 (SDHK 16137). Foto: Riksarkivet.

lösa socken, Askers härad, Närke.⁵⁹ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister i en styckad sköld.⁶⁰

FAMILJ 8

Viglog (son till Algot, Familj 6). Enbart nämnd 1281 då han tillsammans med sin bror Nils beseglade Birger Håkanssons (Familj 5) gåvobrev till Riseberga kloster.⁶¹

BARN:⁶²

*Algot*⁶³ *Viglogsson*. Enbart nämnd 1297, då han var riksrådet Lars Bobergs (► ÄSF I:1, s. 24–25) tjänare.

FAMILJ 9

Filip Jönsson. Nämnd första gången möjligen 1374⁶⁴ och säkert 1384.⁶⁵ Häradshövding

i Västra tredingen, Närke, senast 1385⁶⁶ och troligen häradshövding i Sundbo härad, Närke, 1405.⁶⁷ Död tidigast 1405.⁶⁸ Hans sätesgård var 1374–1384 och igen 1405 Köpberga, Stora Mellösa socken, Askers härad, Närke;⁶⁹ 1385–1399 Skarby, Hackvads socken, Grimstens härad, Närke.⁷⁰ *Vapen:* Ett hjorthorn med taggarna åt sinister.⁷¹

59 SDHK 1174 och 1503.

60 SDHK 1503.

61 SDHK 1174.

62 Patronymikon.

63 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 52.

64 SDHK 10459, 1374 (DS X 283).

65 SDHK 12827, 12 mars 1385.

66 SDHK 12827, 12 mars 1385; Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1, s. 172.

67 SDHK 16595, 14 nov. 1405 (SD 663). Argument för att den Filip i Köpberga som utfärdar detta brev var densamme som Filip Jönsson i Skarby återfinns i K. G. Grandinson, *Närkes medeltida urkunder*, s. 80–81; Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1, s. 178.

68 SDHK 16595.

69 SDHK 16595.

70 SDHK 12827; SDHK 13689, Riseberga kloster 16 febr. 1390 (K. G. Grandinson, *Närkes medeltida urkunder*, nr 178); SDHK 15200, 29 sept. 1399 (K. G. Grandinson, *Närkes medeltida urkunder*, nr 188); *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 77.

71 SDHK 16137, 18 juli 1403 (SD 360). Ett annat sigill vid SDHK 16595.

BARN:⁷²

Ingrid Filipdotter, nämnd 1397, se Familj 10.

FAMILJ 10

Ingrid⁷³ Filipdotter endast nämnd 1397, då hon i morgongåva fick jord i Mellösa härad, Närke.⁷⁴

Gift senast 1397⁷⁵ med Styrbjörn⁷⁶ Andersson, som nämns första gången 1397⁷⁷ och som dog tidigast 1410.⁷⁸ Hans sätesgård var Skarby, Hackvads socken, Grimstens härad, Närke.⁷⁹ Han ägde jord i Vadsbo härad, Västergötland.⁸⁰

BARN:⁸¹

Anders⁸² Styrbjörnsson⁸³, som nämns första gången 1438⁸⁴ och sista gången 1453.⁸⁵ Han var häradshövding i Västra tredingen, Närke, senast 1438 och fortfarande 1453.⁸⁶

Anders Styrbjörnssons sigill, här i avtryck från 1439 (SDHK 23170). Foto: Riksarkivet.

Hans sätesgård var Skarby, Hackvads socken, Grimstens härad, Närke.⁸⁷ Vapen: Ett hjorthorn med taggarna åt sinister.⁸⁸

72 SDHK 14746, 21 febr. 1397; SDHK K. G. Grandinson, *Närkes medeltida urkunder*, s. 80.

73 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 777.

74 SDHK 14746.

75 SDHK 14746.

76 Hans förnamn skrivs »Størbjørn« i SDHK 14746, »Styrbjørn« i SDHK 15200, 29 sept. (?) 1399 (Grandinson [1935], s. 188). Att det även skrivs Torbjörn (»Thørbjørn« i SDHK 17443, »Thørbjørn« i SDHK 17928) beror uppenbarligen på missuppfattning som förklaras av att förnamnet Styrbjørn synes ha varit betydligt ovanligare än Torbjörn. Jämför nedan hur sonens patronymikon skrivs i dennes sigill.

77 SDHK 14746.

78 SDHK 17443, 16 febr. 1410 (SD 1260; Grandinson [1935], nr 198).

79 T. ex. SDHK 23100, 22 nov. 1438; *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 77.

80 SDHK 17443; SDHK 17928, 26 dec. 1512 (SD 1655).

81 Patronymikon. Se även Grandinson (1935), s. 80.

82 *Sveriges medeltida personnamn*, 1 (h. 1), sp. 88.

83 Hans patronymikon skrivs »St[ø]rbiørns[son]« i omskriften på hans sigill, »Størbjørnason« i SDHK 26349, »Thorbiørnss[on]« i SDHK 23170.

84 SDHK 23100.

85 SDHK 26349, 8 nov. 1453.

86 SDHK 23100; Almquist, *Lagsagor och domsagor* 1, s. 172.

87 SDHK 23100; *Det medeltida Sverige* 8:1, s. 77.

88 SDHK 23170, 8 mars 1439; SDHK 26389; jämför Raneke 2 (2001), s. 507. I sigillgravvuren är hjorthornet återgett rakt, stolpviss ställt.

Hjärne

av Kaj Janzon †

SMÅLÄNSK FRÄLSESLÄKT, ursprungligen från Varend, känd sedan mitten av 1300-talet och på något sätt besläktad med Sune Jonssons ätt och ätten Bonde,¹ vilka också har småländskt ursprung och för en båt i vapnet. Sedermera ägde olika medlemmar av släkten jord i Blekinge, Skåne, Södermanland och Östergötland, samt även i Norge, Finland och Danmark. Släktens sannolikt siste manlige medlem Henrik Hjärne är nämnd i livet ännu 1468. Släkten Hjärne torde ha dött ut inte långt därefter. Släktnamnet, som i det samtida brevmaterialet beläggs för släktens manliga medlemmar, är möjligen en sammandragning av attributet *hjar-randi*, det vill säga ›den skorrande‹.²

Vapen: En bjälkvis ställd båt och däröver en lilja beläggs för Jöns Erengislesson, även kallad Jöns Hjärne, se Familj 1. Hans son Johan Hjärne, se Familj 2, förde i stället båten balkvis ställd och utan någon lilja.

Litteratur: »Hiärne«, *Svenskt biografiskt lexikon* 19 (1971–1973); L.-O. Larsson, *Det medeltida Varend* (1964); J. R. Ugulen, »Kring ætta på Ornes og Mellomalderen, samt noko om Rane Jonssons etterkomarar og slekta Hjerne (Hjärne)«, *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift* xxxix:3 (2004) s. 280–292.

1 Dessa båda frälse-släkter introducerades sedermera på Riddarhuset såsom adliga ätten Bååt, nr 3, respektive adliga ätten Bonde, nr 11.

2 E. H. Lind, *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden* (1920–1921), sp. 148.

Jöns Erengislesson, även kallad *Jöns Hjärne* (FAM. 1)

n. 1348–1376, † senast 1379

g. m. *Kristina Nilsdotter*

(Rane Jonssons ätt)

<i>Johan Hjärne</i> (FAM. 2) riddare n. 1387–1442	<i>Märta Jönsdotter</i> g. 1:o m. <i>Jon Knutsson</i> (Tre rosor) g. 2:o senast 1486 m. <i>Björn Elefsson</i> (båt)	en dotter g. m. <i>Skule</i>	<i>Helena Jönsdotter</i> g. senast 1384 m. <i>Hemming Jönsson</i> (Lejonansikte, Bengt Nilssons ätt)
--	--	---------------------------------	--

<i>Märta</i> <i>Johansdotter</i> g. senast 1417 m. <i>Nils Svensson</i> (Sparre av Ellinge)	<i>Ingeborg</i> <i>Johansdotter</i> † senast 1476 g. m. <i>Björn</i> <i>Håkansson</i>	en dotter g. senast 1419 m. <i>Arend</i> <i>Stubbe</i>	<i>Erengisle</i> † sannolikt ung	<i>Jöns Hjärne</i> (FAM. 3) n. 1417–1425 g. senast 1420 m. <i>Katarina Jönsdotter</i> (yngre Sörumätten)	<i>Henrik Hjärne</i> (FAM. 4) n. 1442–1468
--	---	--	--	---	--

Elef Jönsson
även kallad *Elef Hjärne*
n. 1440–1456
väpnare

FAMILJ 1

Jöns Erengislesson, även kallad **Jöns Hjärne**. Hans förnamn skrivs även Jon och Johan.³ Nämnd första gången 1348 då han var sigillvittne för Rörrik Bonde och dennes bror Peter Bonde.⁴ Riddare senast 1357.⁵ Var svenskt riksråd 1361 och 1371 samt norskt riksråd 1370.⁶ Sista gången omnämnd i livet 1376.⁷ Död senast 1379.⁸ Ägde jord i Uppvindinge, Södra Møre och Kinnevalds härad, samt i Västra härad i Njudung, allt i Småland, samt i Listers och Medelstads härad i Blekinge.⁹ *Vapen*: En bjälkvis ställd båt och däröver en lilja.¹⁰

Gift med *Kristina Nilsson* (Rane Jönssons ätt), vilken omnämns som hans änka 1379.¹¹ Fru Kristina, som dog något av åren

Jöns Erengislessons (Jöns Hjärne) sigill i avtryck från 1348 (SDHK 5610). Foto: Riksarkivet.

1400–1419, var dotter till den norske väpnaren Nils (Nikolas) Ranesson och dennes hustru Elin Bjarnesdotter.¹²

BARN:¹³

Johan Hjärne, riddare, nämnd 1387–1442. Se Familj 2.

Märta Jönsdotter. – Gift 1:o med *Jon Knutsson* (Tre rosor ► ÄSF II:1, s. 88), nämnd 1357–1378, i hans 2:a gifte. – Gift 2:o senast 1386 med *Björn Elefsson* (båt).¹⁴ Omnämnd 1413 som frälseman i Valbo härad, Dalsland (och även nämnd 1418?).¹⁵

En *dotter*. – Gift med en i övrigt okänd *Skule*, med vilken hon hade sonen *Jens Skulesson* (bjälke), nämnd 1417–1440.¹⁶

Helena Jönsdotter. – Gift senast 1384 med *Hemming Jönsson* (Lejonansikte, Bengt Nilssons ätt ► ÄSF I:1, s. 72).¹⁷

3 Jöns: SDHK 10881, SDHK 11491, SDHK 18951, Codices B (SE/RA/0202), B 15, fol. 113, Riksarkivet. Jämför »Hiärne«, *Svenskt biografiskt lexikon* 19 (1971–1973), s. 100, och H. Gillingstam, *Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden*, 1952–1953, s. 49. Jon: SDHK 18975, *Diplomatarium Norvegicum* VI, nr 496. Jämför K. H. Karlsson, »Genealogiska anteckningar, I. Tre rosor«, *Personhistorisk tidskrift* 1905:1, s. 5. Johan: SDHK 5610, SDHK 13806, SDHK 16062.

4 SDHK 5610, Stockholm 8 maj 1348 (DS 4323).

5 Codices B (SE/RA/0202), B 15, fol. 113, Riksarkivet, 15 feb. 1357.

6 SDHK 8019, 8 sept. 1361 (DS 6531); SDHK 9740, Bohus 12 juli 1370 (DS 8156); SDHK 9987, Stockholms gråbrödrakloster 9 aug. 1371 (DS X 75); H. Gillingstam, *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar under medeltiden* (2009), s. 48.

7 SDHK 10881, Asa 1 okt. 1376 (DS 9331).

8 SDHK 11491, Norra Lund i Flistads socken 13 juli 1379 (DS 9996).

9 *Diplomatarium Norvegicum* VI, nr 496, 31 dec. 1445; SDHK 13806, utan ort 9 okt. 1390; SDHK 16062, utan ort 14 apr. 1403 (SD 313); SDHK 18951, utan ort 10 juni 1417 (SD 2379); SDHK 18975, utan ort 28 juli 1417 (SD 2398).

10 SDHK 5610, Stockholm 8 maj 1348 (DS 4323).

11 SDHK 11491, Norra Lund i Flistads socken 13 juli 1379 (DS 9996).

12 Ugulen (2004), s. 277 ff., 281.

13 I SDHK 19377, Nydala 11 nov. 1419 (SD 2704), nämner sonen Johan sina föräldrar.

14 K. H. Karlsson, »Genealogiska anteckningar, I. Tre rosor«, *Personhistorisk tidskrift* 1905:1, s. 5.

15 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 4), sp. 622.

16 Ugulen (2004), s. 284.

17 SDHK 12627, Nyköping 7 apr. 1384.

FAMILJ 2

Johan Hjärne (son till Jöns Erengisleson, även kallad Jöns Hjärne, Familj 1). Hans förnamn skrivs även Jon, i Norge Jens, och i sitt sigill skrivs han med patronymikon, utan något tillnamn.¹⁸ Omnämnd första gången 1387.¹⁹ Riddare senast 1389, då han bevittnade en överenskommelse mellan drottning Margareta och Heine Snakenborg.²⁰ Sista gången omnämnd i livet 1442, då han nekade till att ha utfärdat flera jordebrev och anklagade riddaren Gustav Larsson (Ängaätten ► ÄSF II:2, s. 147 f.) för att ha förfalskat dessa med hjälp av ett förkommet sigill.²¹ Ägde jord i Kinnevalds, Norrvidinge, Konga²² och Allbo härad i Småland, Listers härad i Blekinge samt Villands härad i Skåne. Överlät 1403 inlösningsrätten för sina pantsatta gods i Varend till sin synnerliga vän och frände Abraham Brodersson (Tjurhuvud).²³ *Vapen:* En balkvis ställd båt.²⁴

Gift en till namnet okänd *kvinn*a.²⁵

18 Jon: SDHK 11016, SDHK 16062. Jens: *Diplomatarium Norvegicum* I, nr 671. Omskriften i hans sigill lyder s' IOHANNIS · IØNISA · SON. Patronymikonet är också tydligt i sigillavtrycket från 1403 (SDHK 16062).

19 SDHK 13368, Linderås 11 dec. 1387.

20 SDHK 13581, Kalmar 15 sept. 1389 (*Diplomatarium Danicum* IV:4, nr 79).

21 SDHK 23975, Lödöse utan dag 1442 (*Diplomatarium Norvegicum* XVI, nr 144). Jämför Ugulen (2004), s. 285 f., vars angivna skäl för slutsatsen att brevet är en förfalskning inte ter sig övertygande när man granskar det välbevarade originalet (med sigill) och dessutom på intet sätt avstyrker uppgiften att Johan Hjärne skulle ha varit i livet 1442. En person som står den angivne utgivaren så nära att han har motiv för att förfalska det aktuella sakinnehållet och dessutom tillgång till rätt sigillstamp, förser knappast brevet med ett datum då utgivaren var avliden.

22 SDHK 11016, utan ort 3 maj 1392.

23 SDHK 16062, utan ort 14 apr. 1403 (SD 313).

24 SDHK 16062; SDHK 23975.

25 Uppgiften i ÄSF I:1 (1957), s. 82, att hon skulle

Johan Hjärnes sigill i avtryck från 1442 (SDHK 23975). Foto: Riksarkivet.

BARN:²⁶

Märta Johansdotter. – Gift senast 1417 med riddaren *Nils Svensson* (Sparre av Ellinge ► ÄSF I:1, s. 82), i hans 2:a gifte, nämnd 1393–1434.²⁷

Ingeborg Johansdotter, endast omnämnd 1476, som avliden, av sin man väpnaren *Björn Håkansson*.²⁸

En *dotter*. – Gift senast 1419 med väpnaren *Arend Stubbe*.²⁹

Erengisle, sannolikt död ung.³⁰

Jöns Hjärne, nämnd 1417–1425. Se Familj 3.

Henrik Hjärne, nämnd 1442–1468. Se Familj 4.

ha hetat Katarina Jonsdotter beror på förväxling med sonen Jöns Hjärnes hustru, se Larsson (1964), s. 411, särskilt not 37.

26 SDHK 18951; SDHK 18975; SDHK 19377; *Historiska handlingar* 31, nr 95; *Biographica* H 19 Hjärne, Riksarkivet; *Diplomatarium Norvegicum* VI, nr 496.

27 SDHK 18975, utan ort 28 juli 1417 (SD 2398).

28 *Historiska handlingar* 31, nr 95, den 28 nov. 1476. SDHK 30154

29 SDHK 19332, Köpenhamn 26 juli 1419 (SD 2670); SDHK 19377, Nydala 11 nov. 1419 (SD 2704). Jämför Ugulen (2004), s. 286.

30 *Biographica* H 19 Hjärne, Riksarkivet.

FAMILJ 3

Jöns Hjärne (son till Johan Hjärne, Familj 2). Nämnt första gången 1417 då han av sin svåger Nils Svensson (Sparre av Ellinge) inlöste och till honom åter pantsatte samma gårdar i Listers härad i Blekinge som hans far tidigare pantsatt till Nils.³¹ Ägde jord även i Varend, Småland, och Medelstads härad, Blekinge, samt i Romerike, Viken och Vestfold i Norge.³² Nämnt sista gången i livet 1425.³³ Död senast 1440.³⁴

Gift senast 1420 med fru *Katarina Jonsdotter* (yngre Sörumätten), som levde som änka ännu 1455.³⁵ Hon var änka efter den norske riddaren Alf Haraldsson (kluven sköld med halv lilja och två sparrar) och dotter till Jon Martinsson (sjuuddig stjärna) och Agnes Sigurdsdotter (Roos).³⁶

BARN:³⁷

Elef Jönsson, även kallad *Elef Hjärne*,³⁸ väpnare,³⁹ nämnt tidigast 1440, då han gav sitt samtycke till moderns jordbyte.⁴⁰ Ägde gods i Ringerike och Vestfold i Norge.⁴¹

31 SDHK 18951, utan ort 10 juni 1417 (SD 2379).

32 SDHK 18951; *Diplomatarium Norvegicum* I, nr 671, Hisingby 9 sept. 1420, och IV, nr 938, Oslo 15 okt. 1456.

33 *Diplomatarium Norvegicum* II, nr 684, Bergen 18 aug. 1425.

34 *Diplomatarium Norvegicum* VIII, nr 308, Manvik 14 apr. 1440.

35 *Diplomatarium Norvegicum* I, nr 671, Hisingby 9 sept. 1420; I, nr 677, Hisingby 8 jan. 1422; II, nr 810, Manvik 25 apr. 1455.

36 Ugulen (2004), s. 287, not 417.

37 *Diplomatarium Norvegicum* II, nr 781, Manvik 15 sept. 1448.

38 *Diplomatarium Norvegicum* IV, nr 938, Oslo 15 okt. 1456.

39 *Diplomatarium Norvegicum* IV, nr 931, Bergen 1 febr. 1454.

40 *Diplomatarium Norvegicum* VIII nr 308, Manvik 14 apr. 1440.

41 *Diplomatarium Norvegicum* II, nr 781.

Pantsatte 1454 sitt modernegods i Ryfylke, Norge.⁴² Omnämnd i livet sista gången 1456, då han som själägava skänkte jord till Maria-kyrkan i Oslo.⁴³

FAMILJ 4

Henrik Hjärne (son till Johan Hjärne, Familj 2). Tidigast nämnt 1442 i ett av sin far utfärdat brev och måste då ha varit myndig.⁴⁴ Tilldöms av kung Kristoffer sätesgården Blidingsholm i Almudsryds socken i Kinnevalds härad, Småland, och en mängd andra gods som han tvistat med riddaren Kolbjörn Gerst om; uppenbarligen är det samma gods för vilka Gustav Larsson, enligt Henriks far, ska ha förfalskat jordebrev.⁴⁵ Ägde jord i Kinnevalds, Norrvinge, Södra Vedbo, Konga, Allbo, Södra Möre och Norra Möre härader i Småland, Jönåkers, Villåttinge och Selebo härader i Södermanland samt Östkindis härad, Norrköping och Söderköping i Östergötland, Pikis härad i Finland, samt utanför rikets gränser en gård vid Köpenhamn, gårdar i Blekinge, Skåne och flerstädes i Norge, bland de sistnämnda sätesgården Tornberg i Ringarike.⁴⁶ Sålde 1457 alla sina gods i Sverige till danske riddaren och riksrådet Claus Rönnow.⁴⁷ Sista gången nämnt i livet 1468 då han sålde sin andel i Pilestredet i S:t Nikolai socken vid Köpenhamn.⁴⁸ Något äktenskap är inte känt, inte

42 *Diplomatarium Norvegicum* IV, nr 931.

43 *Diplomatarium Norvegicum* IV nr 938.

44 SDHK 23975, Lödöse utan dag 1442 (*Diplomatarium Norvegicum* XVI, nr 144). Jämför not 20.

45 *Diplomatarium Norvegicum* VI, nr 496, Vardberg 31 dec. 1445.

46 *Diplomatarium Norvegicum* VI, nr 496.

47 *Diplomatarium Norvegicum* VI, nr 555, Stockholms hus 21 dec. 1457. Om Claus Rönnow, se H. Bruun, »Claus Rönnow«, *Dansk Biografisk Leksikon* (lex.dk).

48 *Repertorium diplomaticum regni Danici*

heller några barn. Henrik Hjärne verkar ha ärvts av sina syskon och syskonbarn.⁴⁹ Den i ÄSF 1:1, s. 82, redovisade uppgiften att Henrik skulle ha ärvts av sin systerdotter Pernilla Nilsson (Sparre av Ellinge), som i sin tur ärvdes av hennes halvbror Klaus Nilsson, måste av kronologiska skäl vara felaktig, eftersom Klaus dog långt före Henrik Hjärne.

mediævalis II:2, nr 2397, 4 apr. 1468.

⁴⁹ *Historiska handlingar* 31, nr 95. Jämför Larsson (1964), s. 412 f., och Ugulen (2004), s. 291.

Körning

av Kaj Janzon †

URSPRUNGLIGEN LÅGFRÄLSE ÖSTGÖTSK släkt, känd sedan 1300-talets senare hälft, som uppnådde högfrälse status med riksrådet Simon Körning (död tidigast 1457) och utdog på manssidan omkring 1500. Släktmedlemmarna var bosatta och ägde jord i Östergötland, Södermanland, Västmanland och Uppland. En yngre släkt Körning utgår från hans brorsdotter Elin Matsdotter (Familj 8), introducerades 1625 och utdog på manssidan något av åren 1734–1748.¹

Till den här behandlade äldre släkten Körning hör även med största säkerhet den i Linköpings domkyrka begravde prästen Ragvald Eriksson Kyrning som dog 1407² och sannolikt var son till den Erik Kyrning vilken 1370³ omnämns som faste i Aska härad, Östergötland. Troligen skall hit även föras de i samma landskap uppträdande Magnus Kyrning/Körning, nämnd 1384–1405,⁴ och Nils Kyrning, nämnd 1388,⁵ men befintligt källmaterial medger inga säkra slutsatser om dessa personers anknytning till släktens huvudgren.

Mer osäkert är om den 1423⁶ i Plångsta i Vansö socken, Åkers härad, Södermanland, bosatte Nils Körning (växt) kan anslutas till ätten då varken personliga och geografiska kopplingar eller vapenlikhet kan styrkas.⁷ Svår att ansluta är även väpnaren Johan (Larsson) Körning i Sävsta i Enköpings-Näs socken, Åsunda härad, Uppland, nämnd 1469–1509⁸. Hans namn, patronymikon, vapen (vingat svärd) och jordägande i Barkarö socken, Tuhundra härad, Västmanland, samt att hans dotter bar det ovanliga namnet Holmfrid utgör sammantaget starka indicier för en koppling till Almöätten.⁹ Viss anknytning till Tuhundra härad och Västerås antyder att han på modernet kan ha härstammat från en i Västmanland etablerad gren av släkten Körning och således möjligen upptagit släktnamnet efter sin morfar.¹⁰

1 Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Körning, nr 67 (riddarhuset.se).

2 S. Gardell, *Gravmonument från Sveriges medeltid* 1 (1937), nr 343.

3 SDHK 9616, Sjökumla ting 15 jan. 1370 (DS 8043).

4 SDHK 12706, Skänninge 8 sept. 1384; SDHK 16437, Styra i Aska härad 13 mars 1405 (SD 554).

5 SDHK 13441, Hästholmen 24 juni 1388.

6 SDHK 20083, Fagrahed 10 juni 1423.

7 Jämför S. Östensson, »Randanmärkningar till biskop Hans Brasks släktbok«, *Personhistorisk tidskrift* 1973:3–4, s. 115, och J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 320.

8 SDHK 28963, Vappa 20 juni 1469; SDHK 36415, Mariefred 25 jan. (?) 1509. Om Almöätten, se Gillingstam, *Ätten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia* (1949), s. 26, 61–63, 79.

9 SDHK 32995, Västerås 10 sept. 1493; *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 13), 464, 3, sp. 71; jämför S. Östensson (1973:3–4), s. 115, 117, och Raneke 1 (2001), s. 702.

10 SDHK 32995; SDHK 33008, Västerås 11 okt. 1493.

Namnets stavning varierar något i äldre källor och normaliseras vanligen till Körning eller Kyrning. Äldre tiders namnforskare tänkte sig att ing-ändelse i personnamn användes för att bilda patronymika. Namnets innebörd skulle i så fall vara ›avkomling av Kornī, där namnet Kornī återgår på substantivet korn, närmast i betydelsen ›grand‹ eller ›smula.‹¹¹ Den typ av omljud som det rör sig om anses dock ha slutat verka efter omkring år 1000, vilket torde göra tanken att sådan bildning skulle ha skett i släkten Körnings fall omöjlig.¹² I nyare forskning anses i stället Kyrning/Körning vara ett existerande appellativ (artnamn) med betydelsen ›(litet) korn.‹¹³ Binamnet skulle kunna syfta på fräknar.¹⁴

Något släktsamband med de danska (skånska) frälseläkterna Kyrning och flera i Småland bosatta personer med binamnet Kyrning/Körning har inte kunnat påvisas.

Vapen: En balk eller ginbalk belagd med två eller tre sparrar. Mats Körning (Familj 6) förde i sitt senare sigill sparrarna störtade. Skölden var enligt uppgift av Johan Peringskiöld (1654–1720) gul, balken röd, de tre sparrarna blå.¹⁵ Olika hjälmprydnader är belagda för Mats Körning, se Familj 6, och för Simon Körning, se Familj 7. Prydnaderna är svårtolkade men den förstnämnde hade tre sparrar över varandra i mitten av hjälmprydnaden.

Litteratur: M. Collmar, *Strängnäs stifts herdaminne I* (1977), s. 539 f.; H. Gillingstam, *Ätten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia* (1949); H. Gillingstam, »Körning«, *Svenskt biografiskt lexikon* 22 (1977–1979), s. 15–17.

11 E. H. Lind, *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden* (1920–1921), sp. 215, 231.

12 Tack till Lennart Ryman för denna uppgift samt sammanfattning om namnforskningens syn på namnet Kyrning/Körning och andra personnamn med ing-ändelse, med här intill angivna litteraturhänvisningar.

13 C. I. Ståhle, *Studier till de svenska ortnamnen på -inge* (1946), s. 91.

14 J. Kousgård Sørensen, *Patronymier i Danmark 1* (1984), s. 63.

15 Peringskiölds genealogier 2, Riddarhusarkivet. Här anges att hjälmprydnaden ska ha varit tre »store Strudzfiedrar«, en röd, en gul och en blå, men i åtföljande teckning är det påfågelsfjädrar. Någon hjälmprydnad med tre fjädrar av något slag beläggs dock inte i bevarade sigill för släktmedlemmarna.

Peter (FAM. 1)

Simon Körning (FAM. 2) en son
fogde, n. 1374, † senast 1399 (FAM. 4)
g. sannolikt redan 1384 m.
Lucia Fastulfsdotter

Brud Körning (FAM. 3)
n. 1400–1410

Peder Körning (FAM. 5)
n. 1401–1405, † senast 1418
g. m. *Bengta Matsdotter*
(sjuuddig stjärna)

troligen en eller flera
ytterligare söner

David Körning
väpnare
n. 1459–1472
† senast 1493
g. 1458 m. *Elseby*
Nilsdotter
(Stare)

Ingeborg
Bengtsdotter
† tidigast 1493
g. m. *Mats*
Jönsson

Mats Körning
(FAM. 6)
n. 1418–1447
† senast 1449

Gustav Körning
n. 1428–1430

Simon Körning
(FAM. 8)
riddare, riksråd
n. 1430–1457

Elin
Matsdotter
(FAM. 7)
f. tidigast 1439
† senast 1462
g. m. *Ragvald*
Johansson
(Beneätten)

Anna
Matsdotter
† tidigast 1510
g. m. *Magnus*
Eriksson
(Ekeblad
från
Rekarne)

Kristina
Matsdotter
† tidigast 1509
g. m. *Mats*
Jönsson

Mats Körning
kyrkoherde
f. trol. 1447/49
† omkr. 1500

Anna
Simonsdotter
† ung före 1489
förlovad med
Sten Kristiernsson
(Oxenstierna)

Bengta
Simonsdotter
n. från 1476
† 1491/1504
g. 1:o m.
Erengisle
Gädda
g 2:o 1476/86 m.
Jöran Åkesson
(Tott)

Simon (Ragvaldsson) Körning
häradshövding
underlagman
n. 1480–1500

adliga ätten *Körning*, nr 67

FAMILJ 1

Peter, endast känd genom patronymikon i sonen Simons sigillomskrift.¹⁶

BARN:¹⁷

Simon Körning, fogde, nämnd 1374–1391, död senast 1399. Se Familj 2.

Till namnet okänd *son*. Se Familj 4.

FAMILJ 2

Simon Körning (son till Peter, Familj 1), hette enligt sigillomskriften Sigmund. Nämnd tidigast 1374 som Simon Djäkn («Symon diækn») då han vikarierade för Nyköpingsfogden Henrik Morin vid råfsteting med allmogen i Väster- och Österrekarne härad i Södermanland.¹⁸ Kallad Djäkn även senare, exempelvis 1382: »Symon Dyækn næmpnder Kyrning«.¹⁹ Var fogde över Gästrikland 1391.²⁰ Hans sätesgård var Kvissberg i Vadstena socken, Aska härad, Östergötland,²¹ som han 1382²² bytte bort till Bo Jonsson (Grip); därefter bodde han 1384²³ i Norberg, Norbergs bergslag, Västmanland. Innehade jord i Aska och Dals härad, Östergötland, i Norrbo härad, Västmanland, och en tomt i Västerås stad.²⁴ Död senast 1399.²⁵ *Vapen*: En ginbalk belagd med två sparrar.²⁶

16 SDHK 10610, Torshälla 12 dec. 1374 (DS 8682).

17 SDHK 10610; SDHK 21311.

18 SDHK 10610.

19 SDHK 12116, Torshälla 26 febr. 1382 (DS 10617).

20 C. G. Nordin, *Handlingar från medeltiden I*, E 168, Uppsala universitetsbibliotek.

21 I. Collijn (red.), *Acta et processus canonizacionis Beate Birgitte* (1924–1931), s. 134 f.

22 SDHK 13435, Nyköping 11 juni 1388.

23 SDHK 12594, Arboga 25 febr. 1384.

24 SDHK 12116, Torshälla 26 febr. 1382; SDHK 13708, Västerås 28 apr. 1390; pergamentsbrev 25 febr. 1384, Uppsala universitetsbibliotek; SDHK 15212, Västerås 9 okt. 1399.

25 SDHK 15212.

26 SDHK 10610; jämför J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 2 uppl., 2001), s. 235.

Simon Körnings (Familj 2) sigill, här i avtryck från 1374 (SDHK 10610). Foto: Riksarkivet.

Gift med säkerhet senast 1390²⁷ med *Lucia Fastulfsdotter*, syster till riddaren Jakob Fastulfsson²⁸ och sannolikt dotter till Fastulf i Gillfors, Skultuna socken, Norrbo härad, Västmanland.²⁹ Hon gifte om sig med Karl Störkarsson (lilja) och dog före 15 juli 1409³⁰ då arvet efter henne skiftades.

BARN (?):³¹

Brud Körning, nämnd 1400–1410. Se Familj 3.

FAMILJ 3

Brud Körning (sannolikt son till Simon Körning, Familj 2). Var sigillvittne i Dingtuna 1400,³² faste på Tuhundra häradsting 1402³³ och Karl Störkarssons löftesman då denne utfärdade urfejsbrev till Birger Trolle

27 SDHK 13708, Västerås 28 apr. 1390.

28 SDHK 17213, Västerås 15 juli 1409 (SD 1077).

29 SDHK 4775, utan ort 1 apr. 1342 (DS 3636); SDHK 13708, Västerås 28 apr. 1390.

30 SDHK 17213, Västerås 15 juli 1409 (SD 1077).

31 Binamnet, kopplingen till den antagna styvfadern, nära geografisk anslutning.

32 SDHK 15436, Dingtuna 13 juli 1400.

33 SDHK 15899, 25 juli 1402 (SD 210).

1403.³⁴ Sålde hälften av ett stenhus och en tomt i Västerås till Karl Störkarsson 1409.³⁵ Är utan tvekan identisk med den »Knud« Körning, vilken enligt en avskrift³⁶ av ett försvunnet originalbrev 1410 var sigillvittne i Västerås.

BARN:³⁷

David Körning, väpnare, nämnd 1459–1472.³⁸ Hans sätesgård var Torsta i Rytterne socken, Snävringe härad, Västmanland.³⁹ Ägde även jord i Norrbo och Tuhundra härad i Västmanland samt en gård i Västerås.⁴⁰ *Vapen*: En ginbalk belagd med tre sparrar.⁴¹ – Gift (morgongåva 6 aug. 1458⁴²) med *Elseby Nilsdotter*, som bodde kvar på Torsta som änka ännu 1493⁴³. Hon var syster till Peder Stare som var gift med David Körnings sysslings dotter Kristina Matsdotter (Familj 6).⁴⁴

Ingeborg Brudsdotter, bytte som änka 1459⁴⁵ bort jord i Tuna i Holms socken, Hagunda härad, Uppland, mot jord i Äs i Härnevi socken, Torstuna härad, Uppland. – Gift med väpnaren *Mats Jönsson*. Hans sätesgård var åtminstone 1439–1443 nämnda

David Körnings sigill i avtryck från 1459 (SDHK 27373). Foto: Riksarkivet.

Tuna.⁴⁶ Han levde ännu 1458.⁴⁷ *Vapen*: Två vingar eller älghorn?⁴⁸ (otydligt).⁴⁸

FAMILJ 4

Till namnet okänd man (son till Peter, Familj 1).

BARN: Troligen flera söner⁴⁹ av vilka endast en med säkerhet kan identifieras:

Peder Körning, nämnd 1401–1405, död senast 1418. Se Familj 5.

FAMILJ 5

Peder Körning (son till en vid namn okänd man, Familj 4). Var sigillvittne 1401.⁵⁰ Av ett räfstetingsbrev 1405⁵¹ framgår att han hade tre bröder, av vilka en eller flera kan ha varit halvbröder. Död senast 1418 då hans änka

34 SDHK 16069, Marieborg 20 apr. 1403 (SD 317).

35 A 13, fol. 8 v, nr 36, Riksarkivet; jämför SDHK 17213, Västerås 15 juli 1409 (SD 1077).

36 Westinska samlingen 1181, Uppsala universitetsbibliotek.

37 SDHK 27373.

38 SDHK 27373, utan ort 11 mars 1459; SDHK 29499, Tuhundra häradsting 26 okt. 1472.

39 SDHK 28861, Västerås 6 aug. 1468.

40 SDHK 28363, Västerås 12 jan. 1465; SDHK 28531, Tuhundra häradsting före 2 febr. 1466; SDHK 28751, Torsta 4 okt. 1467; SDHK 28873, (Västerås) 8 sept. 1468; SDHK 28933, Västerås 26 mars 1469; SDHK 28952, Dingtuna kyrka 16 maj 1469.

41 SDHK 27373, utan ort 11 mars 1459; SDHK 28873.

42 SDHK 28861, Västerås 6 aug. 1468.

43 SDHK 33008, Västerås 11 okt. 1493.

44 Gillingstam (1949), s. 66, not 180.

45 SDHK 27373.

46 *Det medeltida Sverige* 1:6, s. 115.

47 *Det medeltida Sverige* 1:6, s. 117.

48 SDHK 27172, Västerås 15 febr. 1458.

49 SDHK 16437; SDHK 21311.

50 SDHK 15742, Norrby i Ydre härad, Småland, 21 dec. 1401 (SD 130).

51 SDHK 16437, Styra i Aska härad 13 mars 1405 (SD 554).

Gustav Körnings sigill i avtryck från 1430 (SDHK 21311). Foto: Riksarkivet.

avträdde en gård i Aspelands härad i Småland, dels som betalning för en skuld, dels i själagift för sin man.⁵² Han ägde jord i Aska härad, Östergötland.⁵³

Gift⁵⁴ med *Bengta Matsdotter* (sjuuddig stjärna⁵⁵), nämnd 1389–1418, som tidigare hade varit gift med Knut Erengislesson (båt). Hon var dotter till Mats Gjurdsen (sjuuddig stjärna) och Hemming Tannes syster Asrun.⁵⁶

BARN:⁵⁷

Mats Körning, häradshövding, nämnd 1418–1447, död senast 1449. Se Familj 6.

Gustav Körning, nämnd 1428–1430,⁵⁸ död senast 1442.⁵⁹ Vapen: En balk belagd med tre sparrar.⁶⁰

52 SDHK 19166, Vadstena 21 okt. 1418 (SD 2540).

53 SDHK 16437, Styra i Aska härad 13 mars 1405 (SD 554).

54 SDHK 19166.

55 SDHK 19166.

56 S. Östensson, »Randanmärkingar till biskop Hans Brasks släktbok«, *Personhistorisk tidskrift* 1975:1–2, s. 68.

57 SDHK 19166; SDHK 21311.

58 SDHK 24944, utan ort 9 maj 1446; SDHK 21311, Vadstena 19 jan. 1430.

59 SDHK 24181, Vadstena 3 aug. 1442.

60 SDHK 21311, Vadstena 19 jan. 1430.

Simon Körning, riddare och riksråd, nämnd 1430–1457. Se Familj 8.

FAMILJ 6

Mats Körning (son till Peder Körning, Familj 5). Tidigast omnämnd 1418.⁶¹ Häradshövding i Öknebo härad i Södermanland senast 1444 och ännu 1447.⁶² Sannolikt död 1448,⁶³ dock senast 1449 (eftersom sonen då gavs hans dopnamn). Hans sätesgård var 1419 Stensta i Karlskyrka socken, Lyhundra härad, Uppland,⁶⁴ som han förvärvade genom sitt första äktenskap. Innehade även jord i Daga, Rönö och Öknebo härader i Södermanland och i Aska härad, Östergötland.⁶⁵ *Vapen*: En balk belagd med tre sparrar och på hjälmen tre ovanför varandra ställda sparrar mellan »två föremål liknande brinnande facklor«; så 1418,⁶⁶ senast från 1442 i skölden i stället en ginbalk med tre störtade sparrar (varav den nedersta är synlig till hälften).⁶⁷

Gift 1:0 senast 1419⁶⁸ med *Ragnhild Jönsdotter*, dotter till Jöns Olofsson (Stenstaätten). Hon dog gravid före febr. 1422 då Mats Körning frändömdes arvsrätt efter det barn

61 SDHK 19166.

62 SDHK 24501, utan ort 27 mars 1444; SDHK 25189, Vårdinge 29 juli 1447.

63 SDHK 25330, Skillöt 3 maj 1448.

64 *Det medeltida Sverige* 1:5, s. 69.

65 *Det medeltida Sverige* 2:2, s. 234, och 2:4, s. 39; SDHK 20127, Örboholm 16 aug. 1423; SDHK 24181, Vadstena 3 aug. 1442; SDHK 24501.

66 SDHK 19166.

67 SDHK 24181, Vadstena 3 aug. 1442; SDHK 24742, Öknebo häradsting 15 maj 1445; SDHK 24977, Stockholm 6 juli 1446. Sannolikt är det oavsiktligt som den nedersta sparran är synlig endast till hälften. Alternativt, om det är avsiktligt, skulle sköldemärket kunna beskrivas som en ginbalk fem gånger delad av störtade sparrsnitt.

68 *Det medeltida Sverige* 1:5, s. 69.

Mats Körnings yngre sigill i avtryck från 1442 (SDHK 24181). Foto: Riksarkivet.

Mats Körnings äldre sigill i avtryck från 1418 (SDHK 19166). Foto: Riksarkivet.

som han låtit utskära ur hennes kropp eftersom barnet enligt vittnesmål dött i moderlivet (Ragnhild hade dött innan den man som skulle skära ut barnet kommit till gården).⁶⁹

Gift 2:o senast 1423⁷⁰ med *Katarina Henriksdotter*, dotter till Henrik Nilsson (Örboholmsätten) och Elin Ingemundsdotter⁷¹.

Gift 3:o något av åren 1439–1441⁷² med *Märta Kristiernsdotter*, dotter till Kristiern Esbjörnsson (Hjorthorn, Esbjörn Djäkns ätt) och Elin Matsdotter (Hålbönäsätten). Märta gifte som änka om sig med Johan Gyntersson (Bukhorn).⁷³ Denne utfärdade ett brev utan dag och ort⁷⁴ om sin försäljning av jord i Öknebo härad till västgöotalagmannen Svarte Ture Jönsson (död 1481), vilket brev beseglades bland andra av Johan Gyn-

terssons mågar (styvmågar) Magnus Eriksson och Peder Stare.

BARN:⁷⁵

3. *Elin Matsdotter*, född tidigast 1439, död senast 1462. Se Familj 7.

3. *Anna Matsdotter*, levde som änka ännu 1510⁷⁶ då hennes svåger Olof Eriksson, kyrkopräst i Öja socken, Södermanland, stadfäste den gåva till Eskilstuna kloster som hon skänkt vid sitt och sin sons inträde i klostret. – Gift senast 1463 med *Magnus Eriksson* (Ekeblad från Rekarne). Nämnd 1463–1469.⁷⁷ Han bodde 1464 och 1469 i Grävlinge i Irsta socken, Siende härad, Västmanland.⁷⁸ Väpnare senast 1467, då hans sätesgård var Bredsjö i Järlåsa socken, Hagunda härad, Uppland, och han ägde även jord i Rönö härad, Södermanland.⁷⁹ Död senast 1474 då ett

69 SDHK 19796, distingen i Uppsala utan dag i febr. 1422.

70 SDHK 20127, Örboholm 16 aug. 1423. Jämför Raneke 1 (2001), s. 235.

71 Elin Ingemundsdotter var dotter till väpnaren Ingemund Nilsson (tre sjöblad) i Dalsjö, Torsäkers socken, Rönö härad, Södermanland (*Det medeltida Sverige* 2:2, s. 275).

72 Gilllingstam (1949), s. 23; SDHK 23853, Strängnäs 4 juli 1441.

73 Gilllingstam (1949), s. 18.

74 SDHK 29850, utan ort 30 nov. 1474.

75 SDHK 32077 vad gäller sonen Mats.

76 SDHK 36795, Öja 15 aug. 1510.

77 SDHK 45191, utan dag 1463 (bevistade och beseglade med bland andra sin svägerskas man Peder Stare arvskiftet efter deras hustrurs mormor Elin Matsdotter); SDHK 28363, Västerås 12 jan. 1465 (jämför Gilllingstam [1949], s. 66, not 180); SDHK 28933, Västerås 26 mars 1469.

78 SDHK 28297, Västerås 21 aug. 1464; SDHK 28933, Västerås 26 mars 1469.

79 SDHK 28685, utan ort 15 febr. 1467. Jämför *Det*

brev utfärdades om morgongåvan som han, som då var avliden, givit till hustrun.⁸⁰

3. *Kristina Matsdotter*, sålde som änka 1509 jord i Hovs län, Östergötland.⁸¹ – Gift⁸² senast 1469⁸³ med *Peder Stare*. Nämnad 1463–1493.⁸⁴ Ägde jord i Tuhundra härad, Västmanland.⁸⁵ Han var bror till David Körnings (Familj 3) hustru Elseby Nilsson.⁸⁶

3. *Mats Körning*, född troligen något av åren 1447–1449 eftersom hans far det förstnämnda året nämns för sista gången och dopnamnet antyder postum födsel. Var myndig 1464⁸⁷ då han godkände moderns och styvfaderns godsdonation till Eskilstuna kloster. Var präst 1481.⁸⁸ Omnämnd som kyrkoherde i Vallby i Södermanland 1482–1488.⁸⁹ Blev därefter vid okänd tidpunkt kyrkoherde i Vårdinge i samma landskap.⁹⁰ Död omkring 1500.⁹¹ Ägde jord i Rönö och Öknebo härad i Södermanland,⁹² vilken

medeltida Sverige 1:6, s 123.

80 SDHK 29849, utan ort 30 nov. 1474.

81 SDHK 36579, Eskilstuna 29 sept. 1509.

82 SDHK 32050, Eskilstuna 6 maj eller 16 sept. 1488; Sandbergsska samlingen FF 9738, Riksarkivet.

83 SDHK 28933. Jämför Gillingstam (1949), s. 66, not 180.

84 SDHK 45191, utan ort och dag 1463; SDHK 33008, Västerås 11 okt. 1493. Jämför Gillingstam (1949), s. 66, not 180.

85 SDHK 28751, Torsta 4 okt. 1467; SDHK 28952, Dingtuna kyrka 16 maj 1469.

86 Gillingstam (1949), s. 66, not 180.

87 SDHK 28239, Eskilstuna 1 jan. 1464.

88 SDHK 30851, Häradssäter 16 jan. 1481.

89 SDHK 31128, Strängnäs 29 juni 1482; SDHK 32050, Eskilstuna 6 maj eller 16 sept. 1488; SDHK 32077, utan ort 27 juni 1488.

90 Sjöholmsarkivet, Autografsamlingen: Simon Petri, 30 jan. 1530, Riksarkivet.

91 Collmar (1977), s. 539 f.

92 *Det medeltida Sverige* 2:2, s. 234; SDHK 31569,

Simon Körnings (Familj 7) sigill i avtryck från 1491 (SDHK 32632). Foto: Riksarkivet.

han enligt ett intyg, utfärdat 1530⁹³ av kyrkoherden i Vårdinge Simon Petri, åtminstone delvis tvingades överlåta till biskop Kort i Strängnäs för att han avlat barn med sin deja (hushållerska). Med honom dog den äldre släkten Körning ut på manssidan.

FAMILJ 7

Elin Matsdotter (dotter till Mats Körning, Familj 6), född tidigast 1439, död senast 1462.

Gift⁹⁴ med *Ragvald Johansson* (Beneätten), vilken vid sin död 1463⁹⁵ var omgift med en i övrigt okänd Ingrid. Ragvald är omnämnd 1433–1463.⁹⁶ Han efterträdde senast 1448⁹⁷

Strängnäs 22 febr. 1485.

93 Sjöholmsarkivet, Autografsamlingen: Simon Petri, 30 jan. 1530, Riksarkivet.

94 Äktenskapet styrks av hennes son Simons patronymikon och vapenbild samt även av att hennes sonson Mats Körning (död omkring 1570) ägde en gård i Bene, där hennes man hade sin sätesgård; jämför *Det medeltida Sverige* 2:3, s. 133.

95 SDHK 28207, Vadstena 7 nov. 1463.

96 SDHK 21934, Linköping 16 apr. 1433; SDHK 28118, Bene i maj (efter 18 maj) 1463.

97 SDHK 25330, Skillöt 3 maj 1448.

sin blivande hustrus far som häradshövding i Öknebo härad, vilket han var ännu 1451,⁹⁸ och beläggs därefter 1455–1463 som häradshövding i Jönåkers härad och tillika underlagman i Södermanland.⁹⁹ Ragvalds sätesgård var Bene i Sankt Nikolai socken, Jönåkers härad.¹⁰⁰ *Vapen*: Ett svin, troligen även som hjälmprydnad (otydligt).¹⁰¹

BARN:

Simon (Ragvaldsson) Körning, nämnd 1480–1500. Var väpnare senast 1480 och ännu 1491.¹⁰² Blev senast 1493¹⁰³ häradshövding i Hölebo härad i Södermanland, vilket han var ännu 1498¹⁰⁴ och sannolikt även 1500¹⁰⁵ då han, i egenskap av underlagman i Södermanland, för sista gången omnämns. Vikarierade 1496 som häradshövding i Yttre Tör (Sotholms härad), Södermanland.¹⁰⁶ Var en av Södermanlands frälserepresentanter vid kungavalet i Stockholm 1499.¹⁰⁷ Hans sätesgård var Näsby i Vårdinge socken, Öknebo härad, Södermanland.¹⁰⁸ *Vapen*: Ett uppstigande halvt svin och som hjälmprydnad ett standar mellan två fänikor.¹⁰⁹

98 SDHK 25829, Yngåsa tingsplats i Öknebo härad 23 jan. 1451.

99 SDHK 26742, Nyköping 4 nov. 1455; SDHK 28118, Bene maj (efter 18 maj) 1463.

100 *Det medeltida Sverige* 2:3, s. 133.

101 SDHK 24854, Varberg 9 jan. 1446; SDHK 26742, Nyköping 4 nov. 1455, Jämför Raneke 1 (2001), s. 318, 320.

102 SDHK 30675, utan ort 2 febr. 1480 (1479?); SDHK 32632, Hjortsberga 10 juli (eller möjligen 7 jan.) 1491.

103 SDHK 32939, Skillöt 29 maj 1493.

104 SDHK 33649, Näsby 24 okt. 1498.

105 SDHK 34221, Jäders kyrka 22 juni 1500. Jämför J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor i Sverige* 1 (1954), s. 108.

106 *Det medeltida Sverige* 2:1, s. 37.

107 *Sverges traktater* 3 (1895), nr 563.

108 SDHK 30675, utan ort 2 febr. 1480, jämför *Det medeltida Sverige* 2:6, s. 257.

109 SDHK 30675; SDHK 32632, Hjortsberga 10 juli (eller möjligen 7 jan.) 1491.

Simon Körnings (Familj 8) sigill i avtryck från 1452 (SDHK 26142). Foto: Riksarkivet.

Om hans äktenskap och efterkommande, se Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Körning, nr 67 (riddarhuset.se).

FAMILJ 8

Simon Körning (son till Peder Körning, Familj 5). Nämnd 1430–1457, tidigast som sigillvittne för Hans Kröpelin 1430¹¹⁰ och 1431¹¹¹ i likhet med denne omnämnd som medlem i Helga lekamens gille i Stockholm. Omnämnd som Hans Kröpelins fogde på Kastelholm 1438–1440, dubbades till riddare något av åren 1446–1449, sannolikt vid kung Karl Knutssons kröning 1448, och var riksråd 1450–1457.¹¹² Var svenskt ombud vid förhandlingar om stillestånd på Gotland i juli 1449.¹¹³ Deltog 1450 i de beslut som fattades i Halmstad gällande återlämnandet av Norge till kung Kristian, frigivningen av de fångar svenskarna tagit i Norge och ett kom-

110 SDHK 21330, Vadstena 18 febr. 1430.

111 I. Collijn (utg.), *Handlingar rörande Helga Lekamens gille i Stockholm* (1921–1930), s. 29.

112 H. Gillingsstam, *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar under medeltiden* (2009), s. 72.

113 *Sverges traktater* 3 (1895), nr 488 d.

mande gränsmöte mellan kungarna.¹¹⁴ Var 1456 häradshövding i Frösåkers härad, Uppland.¹¹⁵ Sista gången omnämnd i livet 1457.¹¹⁶ Hans sätesgård var Lundås i Edebo socken, Frösåkers härad.¹¹⁷ Ägde jord i Frösåkers och Långhundra härader i Uppland, Daga och Rönö härader i Södermanland, Grimstens härad i Närke samt Aska, Bobergs och Göstrings härader i Östergötland.¹¹⁸ Gjorde dessutom anspråk på godset Eka i Lillkyrka socken, Trögds härad, Uppland, men riksrådet dömde 1453¹¹⁹ Eka till motparten, Karl Magnusson (Ekaätten). *Vapen*: En balk belagd med tre sparrar, med svårtolkad hjälmprydnad.¹²⁰

Gift senast 1455¹²¹ med *Beata Albrektsdotter*, dotter till det danska riksrådet Albrekt Bydelsbach och Anna Eriksdotter (Krummedige).¹²²

BARN:¹²³

Anna Simonsdotter, död ung, inte långt efter att hon förlovats med Sten Kristierns-son (Oxenstierna).¹²⁴ Denne gifte sig därefter 1489 med Kristina Eriksdotter (Tott ► ÄSF I:3, s. 277).¹²⁵

Bengta Simonsdotter, sålde 1476 efter förste makens död dennes pantsatta gårdar i Lunda socken i Jönåkers härad, Södermanland, till pantinnehavaren Johan Bese.¹²⁶ Död något av åren 1491–1504.¹²⁷ – Gift 1:0 med riddaren och riksrådet *Erengisle Gädde* (► ÄSF II:1, s. 45), nämnd från 1457, död 1475. Gift 2:0 något av åren 1476–1486 med riksrådet *Jöran Åkesson* (Tott ► ÄSF I:3, s. 284), nämnd 1471–1486.

114 *Sverges traktater* 3 (1895), nr 490–491.

115 SDHK 26794, utan ort 20 jan. 1456; jämför *Det medeltida Sverige* 1:1, s. 40, J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor i Sverige* 1 (1954), s. 19.

116 SDHK 26968, Stockholms slott 21 mars 1457.

117 *Det medeltida Sverige* 1:1, s. 136.

118 *Det medeltida Sverige* 1:1, s. 137, 2:2, s. 234, och 2:4, s. 39; SDHK 24181, Vadstena 3 aug. 1442; SDHK 24927, Stockholm 19 apr. 1446; SDHK 26123, Stockholm 11 juni 1452; Codices C (SE/RA/0301), C 4, fol. 10 v., 15 v., 30 v., Riksarkivet.

119 *Det medeltida Sverige* 1:9, s. 128.

120 SDHK 26123; SDHK 26142.

121 Collijn (1921–1930), s. 64.

122 H. Gillingstam, *Åtterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden* (1952–1953), s. 525.

123 J. Peringskiöld, *Chronicon genealogicum* (1718), s. 19.

124 Peringskiöld (1718), s. 19.

125 Om honom, se H. Gillingstam, »Sten Cristierns-son (Oxenstierna)«, *Svenskt biografiskt lexikon*

28 (1992–1994), s. 502.

126 *Det medeltida Sverige* 2:3, s. 113.

127 ÄSF II:1, s. 45.

Lek Ofradssons ätt

av Roger Axelsson

FRÄLSESLÄKT AV VÄSTSVENSKT URSPRUNG, känd från 1323. Beläggs tidigast ha ägt jord i Värmland, senare i Närke, Västergötland, Västmanland, Södermanland, Uppland, Östergötland, Småland och Halland. Utdöd senast 1420, på kvinnosidan senast 1422. Genom fördelaktiga giften och små barnkullar ökade ättens medlemmar gradvis sitt välstånd. Den nådde sin höjdpunkt politiskt, ekonomiskt och socialt under dess siste manlige medlem, riddaren Gustav Leksson (Familj 4) som avled 1411. Merparten av ättens egendomar överfördes därefter via sidoarv vid hans dotter Katarinas död i början av 1420-talet till hennes modernehalssyskon, varför flera handlingar rörande ättens jord senare står att återfinna i hennes halvsysterson, lagmannen Gregers Matssons (Lillie, död 1494) arkiv.¹

Det ovanliga förnamnet Lek gör det troligt att den Linköpingskanik med detta namn som 1366 befriades från fångenskap på Svaneholms slott – av bland andra Lek Ofradsson (Familj 3) – var besläktad med ätten.² Han hade Vist i Hanekinds härad, Östergötland, som prebenda och använde 1347 ett adorantsigill föreställande honom själv knäböjande framför S:ta Katarina stående i en gotisk byggnad. Enligt sigillomskriften var hans patronymikon Salmonsson.³

Då Lars Leksson (Familj 3) 1413 anges som bofast i Vadsbo härad i Västergötland kan eventuellt även fastemannen Karl Leksson, som 1463 bevittnade en jordtransaktion i nämnda härad, ha en koppling till ätten. Uppgift om eventuellt sigill saknas och av sammanhanget och uppräknings av övriga fastar i diplomets framstår han dock närmast som ofrälse.⁴

Vid arkeologiska utgrävningar i Finland 1900 hittades en rund sigillstamp med en kvadrerad sköld som sigillbild i ruinerna av biskopsborgen i Korosis utanför Åbo. Delar av den skadade omskriften har tolkats som [H]ARALDI : LEC[HON]I. Den kvadrerade skölden och det ovanliga patronymikonet gör att stampens ägare kan ha varit besläktad med ätten. Då den idag är förkommen och fyndkontext i övrigt saknas är det dock inte möjligt att närmare knyta stampen till ätten.⁵

1 L. Sjödin, »Kanslistlar och medeltida arkiv«, *Meddelanden från Svenska Rikssarkivet* 1939, s. 111 f. För arvs-gången för åtkomstbrev och visst gods, se släkttavla i *Det medeltida Sverige* 2:1, s. 104.

2 SDHK 8848, 8 apr. 1366 (DS 7315); H. Schück, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 81, not 58.

3 J. E. Westerlund & J. A. Setterdahl, *Linköpings herdaminne*, 1 (1919), s. 243; »FILII SALMONIS«, se även B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 2, nr. 282.

4 SDHK 28116, 28 apr. 1463.

5 J.-P. Taavitsainen, »Sigillfynd gjorda vid arkeologiska utgrävningar i Finland«, *Fornvännen* 1981, s. 215 f.; T. Talvio, »Sigillstamper från medeltiden i finska fynd«, *Middelalderlige seglstamper i Norden* (2002), s. 20 f.; V. Immonen, *Golden moments. Artefacts of precious metals as products of luxury consumption in Finland c. 1200–1600*, 2. Catalogue (2009), s. 160.

Ett ytterligare fragment av en sigillstamp visande en kvadrerad sköld hittades 2017 vid metall-detektering strax utanför gamla kyrkogården vid Östby kyrkogrund söder om Lidköping. Ätten har en geografisk koppling till orten då Ofrad Leksson (Familj 2) via sin hustru 1351 kom i besittning av en huvudgård i Östby. Fragmentets omskrift kan, med viss osäkerhet, tolkas som ... LEKZ : DOT[TER] varför sigillet torde ha tillhört en kvinnlig medlem av ätten. Dess form var vanligast bland sigill använda under 1300-talets första hälft. Om kvinnan var dotter till Lek Ofradsson den äldre (Familj 1) eller yngre (Familj 3), eller möjligen till en okänd man med detta ovanliga förnamn kan dock inte med säkerhet avgöras.⁶

Sigillstampsfragment påträffat vid Östby kyrkogrund. Foto: Anna Nyqvist Thorsson, Västsvensk arkeologi.

⁶ H. Klackenbergh, »Lek Ofradssons dotter. Sigill, kyrka och gods i 1300-talets Västergötland«, *Ut ur labyrinten. En vänbok till Jes Wienberg* (2025), s. 137–142.

Lek Ofradsson (FAM. 1)
n. 1323–1326

<i>Ofrad Leksson</i> (FAM. 2) n. 1336–1347 g. senast 1346 m. <i>Gunhild Tyrgilsdotter</i> (Färla)	? en dotter
---	----------------

Lek Ofradsson (FAM. 3)
riddare
n. 1365–1371
g. 1365 m.
Katarina
Olofsdotter

<i>Gustav Leksson</i> (FAM. 4) riddare f. 1370 eller kort dessförinnan n. 1385–1411 g. senast 1405 m. <i>Katarina Erengislesdotter</i> (Hammerstaätten)	<i>Lars Leksson</i> n. 1392–1413 † senast 1420 g. m. <i>Kristina</i> <i>Bengtsdotter</i> (bjälke)	<i>Ingrid Leksdotter</i> † senast 1402
--	---	---

Katarina
Gustavsdotter
† senast 1422

FAMILJ 1

Lek Ofradsson. Sigillerade som vittne två diplom 1323 och 1326, i båda fallen angående jord i sydöstra delen av Värmland.⁷ *Vapen:* kvadrerad sköld.⁸

BARN:⁹

Ofrad Leksson, nämnd 1336–1347. Se Familj 2.

? en dotter.

FAMILJ 2

Ofrad Leksson (son till Lek Ofradsson, Familj 1). Först nämnd 1336.¹⁰ Innehade jord i Glanshammars¹¹ härad i Närke och i Kinnefjärdings,¹² Redvägs¹³ och Skånings¹⁴ härad i Västergötland samt i Åkerbo¹⁵ härad i Västmanland. Sigill ej känt.¹⁶

Gift senast 1346 med *Gunhild Tyrgilsdotter*.¹⁷ Levde ännu 1351.¹⁸ Dotter till riddaren Tyrgils Klemensson (Färla ► ÄSF 1:2, s. 147) och Ingrid Nilsdotter (Bielke).

7 SDHK 3197, 6 mars 1323 (DS 2387) och SDHK 3388, 17 jan. 1326 (DS 2554); *Det medeltida Sverige* 7, s. 437 (Kils härad), 729 (Väse härad), 732, 734, 844 (Ölme härad).

8 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 347.

9 Patronymikon; sonsens vapenbild; angående en eventuell dotter, se ingressen.

10 Genealogica 74, s. 202 (nr 369), Riksarkivet.

11 SDHK 5362, 25 okt. 1346 (DS 4116).

12 SDHK 5522, 28 okt. 1347 (DS 4257).

13 SDHK 5362.

14 SDHK 5522.

15 SDHK 5522, *Det medeltida Sverige* 9:1, s. 113 f.

16 Uppgiften att han som hjälmprydnad, till skillnad från sina efterkommande, har fört ett hjärtblad besatt med två vippor (Genealogica 74, s. 202 [nr 369], och 75, fol. 13, Riksarkivet) är att betrakta som tveksam; J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 90.

17 SDHK 5361, 6 okt. 1346 (DS 4115). Här kallas han svåger »generi mei« av hennes bror Klemens Tyrgilsson.

18 SDHK 6105, 27 jan. 1351 (DS 4676).

BARN:¹⁹

Lek Ofradsson, riddare, nämnd 1365–1371. Se Familj 3.

FAMILJ 3

Lek Ofradsson (son till Ofrad Leksson, Familj 2). Var riddare redan då han framträder i källorna 1365. Stiftade tillsammans med kusinen Eskil Nilsson (Färla ► ÄSF 1:2, s. 147) S:t Henriks prebenda vid Västerås domkyrka.²⁰ Fick strax efter fredsslutet 1371 jord i Siende härad, Västmanland, i pant av kung Albrecht för den fångenskap och annan skada han lidit i dennes tjänst.²¹ Eftersom han 1377 omtalas som avliden är Peringskiölds datering av uppgiften att han 1378 var Herbrecht Königsmarks²² underfogde över Upplands fögderi och Stockholms slott antagligen att betrakta som felaktig.²³ Innehade jord i Gudhems,²⁴ Kinnefjärdings,²⁵

19 Patronymikon; farfaderns vapenbild; möderne framgår av flera brev, bl. a. SDHK 8724, 26 juni 1365 (DS 7194); SDHK 8740, 10 aug. 1365 (DS 7212); SDHK 12950; SDHK 16924.

20 SDHK 16924, Västerås 14 sept. 1407 (SD 881); SDHK 12950, Västerås 7 sept. 1385; K. Kumlien, *Västerås historia till 1600-talets början* (1971), s. 371.

21 SDHK 10002, »Östraros« 27 aug. 1371 (DS X 86).

22 H. Gillingstam, »Königsmarck«, *Svenskt biografiskt lexikon* 21 (1977), s. 775.

23 SDHK 10923, utan dag 1377 (DS 9383); J. F. Peringskiöld, *Monumenta Uplandica* (1710), s. 80 f.; B. Fritz, *Hus, land och län* 2 (1973), s. 149.

24 SDHK 9470, Skänninge 29 juni 1369 (DS 7909); SDHK 9955, Nyköping 1 juni 1371 (DS X 58); SDHK 9999, Stockholm 24 aug. 1371 (DS X 85).

25 SDHK 8724, Västerås 26 juni 1365 (DS 7194); SDHK 9662, Stockholm 30 mars 1370 (DS 8088); SDHK 9955; SDHK 9999; SDHK 13531, Varnhem 13 maj 1389.

Avtryck från 1326 av Lek Ofradssons (Familj 1) sigill. Foto: Riksarkivet.

Lek Ofradssons (Familj 3) sigill, här i avtryck från 1365 (SDHK 8724). Foto: Riksarkivet.

Redvägs,²⁶ Skånings,²⁷ Vartofta,²⁸ Vilske,²⁹ Väne³⁰ och Ås³¹ härader i Västergötland samt i Norrbo³² och Siende³³ härader i Västmanland. *Vapen*: Kvadrerad sköld med som hjälmprydnad två horn, vartdera besatt med tre fjäderbuskar.³⁴

Gav 26 juni 1365 i Västerås morgongåva till *Katarina Olofsdotter*.³⁵ Hon bodde 1379 i Solvik i Kärrbo socken, Siende härad, Västmanland, och gifte tidigast detta år om sig

med riddaren Magnus Trotteson (Ekaätten ► ÄSF I:3, s. 224).³⁶ Hon dog något av åren 1402–1404.³⁷ Dotter till fogden och härads hövdingen Olof djäkn (pilstjärna) och Elin Karlsdotter (sköld kvadrerad av vinkelsnitt). BARN,³⁸ åldersordning oviss:

Gustav Leksson, riddare, nämnd 1385–1411. Se Familj 4.

Lars Leksson. Nämnd först 1392 då han tillsammans med väpnaren Sten Karlsson sålde jord i Gudhems härad, Västergötland, som de ärvt av »Nissa Båth«.³⁹ Innehade i övrigt jord i Kinnefjärdings⁴⁰ och Vadsbo⁴¹

26 SDHK 8724; SDHK 9955; SDHK 9999.

27 SDHK 9661; SDHK 9955; SDHK 9999; SDHK 13531.

28 SDHK 8724; SDHK 9955; ; SDHK 9999.

29 SDHK 9662; SDHK 9955; SDHK 9999; SDHK 13531.

30 SDHK 13531.

31 SDHK 9955; SDHK 9999.

32 SDHK 10079, Västerås 7 nov. 1371 (DS X 104); SDHK 15217, Västerås 18 okt. 1399.

33 SDHK 8877, 27 maj 1366 (DS 7344), SDHK 9033, utan dag 1367 (DS 7474a); SDHK 10079, 7 nov. 1371 (DS X 104); SDHK 10082, Enköping 13 nov. 1371 (DS X 109); SDHK 10084, Enköping 14 nov. 1371 (DS X 110); SDHK 15217, 18 okt. 1399.

34 SDHK 8724, 26 juni 1365 (DS 7194) och SDHK 9051, 21 febr. 1367 (DS 7499) med flera; m. fl. Jämför Raneke 1 (2001), s. 90.

35 SDHK 8724; se även S. Engström, *Bo Jonsson*. 1. *Till 1375* (1935), s. 87.

36 SDHK 11426, Västerås 6 febr. 1379 (DS 9917).

37 SDHK 15762, Solvik 3 jan. 1402 (SD 133); SDHK 16204, utan dag 1404 (SD 405).

38 Patronymikon; vapenbild; flertalet brev t. ex. SDHK 15762, 3 jan. 1402 (SD 133); SDHK 16924, 14 sept. 1407 (SD 881); SDHK 17367, 7 nov. 1409 (SD 1208).

39 Codices B (SE/RA/0202), B 16, fol. 382, Riksarkivet; se även SDHK 15927, Skoftaby 8 sept. 1402 (SD 226).

40 SDHK 14732, Skara 10 febr. 1397.

41 SDHK 14732, 10 febr. 1397; SDHK 17657, Säckestad 9 juni 1411 (SD 1429); SDHK 19517, Axvall 6 juli 1420 (SD 2797).

Lars Lekssons sigill, här i avtryck från 1411 (SDHK 17657). Foto: Riksarkivet.

Gustav Lekssons sigill, i avtryck från 1401 (SDHK 15704). Foto: Riksarkivet.

häraden i Västergötland. Upptas 1413 i kung Eriks skattebok som en av frälsemännen boende i Vadsbo härad.⁴² Död senast 1420.⁴³ *Vapen:* Kvadrerad sköld.⁴⁴

Gift med *Kristina Bengtsdotter*. *Vapen:* En bjälke.⁴⁵ Dotter till knapen Bengt Larsson (bjälke)⁴⁶ vars enda kända hustru var Katarina Staffansdotter (Ulv ► ÄSF 1:3, s. 300).

Ingrid Leksdotter. Nämnd som avliden 1402 då hennes mor ärvde jord efter henne.⁴⁷

FAMILJ 4

Gustav Leksson⁴⁸ (son till Lek Ofradsson, Familj 3). Född 1370 eller kort dessförinnan eftersom morfadern 1385 redovisade för det gods han haft omhand under dottersonens omyndighetstid.⁴⁹ Omtalas som väpnare ännu 1390, men som riddare 1399.⁵⁰ Innehade jord Sköllersta⁵¹ härad i Närke, i Svartlösa⁵² och Österrekarne⁵³ häraden i Södermanland, i Bälinge⁵⁴ härad, Danderyds⁵⁵

42 R. Hausen (red.), »Johan Bures utdrag ur konung Erik XIII:s numera förkomna skattebok för år 1413«, *Bidrag till Finlands historia* 1 (1883), s. 308.

43 SDHK 19517, 6 juli 1420 (SD 2797).

44 SDHK 16943, Vads kyrka 28 okt. 1407 (SD 895) och SDHK 17657, 9 juni 1411 (SD 1429).

45 Codices B (SE/RA/0202), B 16, fol. 270 v., Riksarkivet; J. Raneke 1 (2001), s. 8.

46 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 2), sp. 251.

47 SDHK 15762, 3 jan. 1402 (SD 133); C. Silfverstolpe (red.), »Konung Erik XIV:s nämnds dom-bok«, *Historiska handlingar* 13 (1884), s. 1 f.

48 *Sveriges medeltida personnamn* 2, spalt 544 f.

49 SDHK 12951, Västerås 8 sept. 1385. Angående 15 år som myndighetsålder, se J. U. Jørgensen, »Myndighetsålder«, *Kulturhistorisk leksikon för nordisk middelalder* 12 (1967), sp. 35 ff.

50 SDHK 13788, Stockholm 9 sept. 1390; H. Rosman, *Bjärka-Säby och dess ägare* 1 (1923), s. 361, jämför K.-E. Löfqvist, *Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid* (1935), s. 251.

51 SDHK 12951, se S. Rahmqvist, *Sätessgård och gods. De medeltida frälsegodsens framväxt mot bakgrund av Upplands bebyggelsehistoria* (1996), s. 29; SDHK 17752, omkr. 1412 (odaterat).

52 SDHK 17296, 8 sept. 1409 (SD 1153), *Det medeltida Sverige* 2:1, s. 103 f.

53 SDHK 15216, Västerås 16 okt.; *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 309

54 SDHK 16377, 21 dec. 1404 (SD 515), *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 62.

55 SDHK 17199, 6 juni 1409 (SD 1067).

skeppslag, Rasbo⁵⁶ hundare, Lagunda,⁵⁷ Långhundra,⁵⁸ Norunda⁵⁹ och Olands⁶⁰ härader i Uppland, i Norrbo,⁶¹ Siende,⁶² Ytterturbo⁶³ och Åkerbo⁶⁴ härader och i (Laglösa-) Köpings⁶⁵ stad i Västmanland samt i Motala⁶⁶ i Östergötland. Enligt en uppräknig från 1402 innehade han fädernejord i Uppland, Södermanland, Västmanland, Närke, Östergötland, Västergötland, Vista, Tveta, Finnveden och i Halland.⁶⁷
Vapen: Kvadrerad sköld under hjälm med

Gravsten i Vadstena kloster över Katarina Gustavsdotter och hennes mor Katarina Erenghislesdotter. Teckning av Johan Leiz eller Elias Brenner 1669. FI 4 b, s. 161, Kungliga biblioteket.

- 56 SDHK 15216; *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 281; SDHK 15704, Uppsala 14 okt. 1401 (SD 106); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 215; Codices C (SE/RA/0301), C 4, fol. 21, 22, Riksarkivet; *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 236; SDHK 16241, 17 febr. 1404 (SD 424); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 244; C. G. Andræ, »Studier kring Funbo kyrkas räkenskaper«, *Historisk tidskrift* 1965, s. 398 f.; SDHK 16244, 19 febr. 1404 (SD 426); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 243 f.; SDHK 16377; *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 62; SDHK 17199, 6 juni 1409 (SD 1067); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 250.
- 57 SDHK 12951; *Det medeltida Sverige* 1:11, s. 44; O. Ferm & S. Rahmqvist, »Stormannakyrkor i Uppland under äldre medeltid«, *Studier i äldre historia tillägnade Herman Schüick* (1985), s. 72 ff.
- 58 SDHK 17199, 6 juni 1409 (SD 1067); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 250.
- 59 SDHK 15704, 14 okt. 1401 (SD 106); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 215.
- 60 SDHK 17199, 6 juni 1409 (SD 1067); *Det medeltida Sverige* 1:4, s. 244.
- 61 SDHK 12950, 7 sept. 1385.
- 62 SDHK 15216, 16 okt. 1399; SDHK 15762, 3 jan. 1402 (SD 133).
- 63 SDHK 12950.
- 64 SDHK 12950; *Det medeltida Sverige* 9:1, s. 92; Codices C (SE/RA/0301), C 28, Riksarkivet, utgiven av O. Björnängeri i *Kolsvabygd, Kolsva-Ortens hembygdsförenings årsskrift* 1957 (ärg. 4), s. 81 ff.; SDHK 16924, 14 sept. 1407 (SD 881), *Det medeltida Sverige* 9:1, s. 93 f.
- 65 Codices C (SE/RA/0301), C 28, Riksarkivet.
- 66 SDHK 17166, Västerås 17 mars 1409 (SD 1044).
- 67 SDHK 15762, 3 jan. 1402 (SD 133).

två horn.⁶⁸ Begravdes 3 febr. 1411 i Vadstena klosterkyrka.⁶⁹

Gift senast 1405⁷⁰ med Katarina Erenghislesdotter. Hon levde ännu 1435, men var avliden 1443 och begravdes i Vadstena klosterkyrka. Dotter till riksrådet och lagmannen Erenghisle Nilsson (Hammerstaätten ► ÄSF 1:3, s. 236) och Margareta Bengtsdotter (Bielke), som tidigare varit gift med ridda-

68 SDHK 15704.

69 C. Gejrot (red.), *Vadstenadiariet. Latinsk text med översättning och kommentar* (1996), § 193 (s 127); S. Gardell, *Gravmonument från Sveriges medeltid* 1 (1937), nr 350; R. Bennett & E. Gustafsson (red.), *Sveriges kyrkor* 196. *Östergötland, Vadstena klosterkyrka, III. Gravminnen* (1985), s. 53.

70 SDHK 16413, Vadstena 15 febr. 1405 (SD 537), se G. Bendix, »Hammerstaätten«, *Personhistorisk tidskrift* 1956, s. 138, not 1.

ren Gregers Bengtsson (Aspenäsätten ► ÄSF 1:1, s. 14) vilken omtalas som levande ännu 1396.⁷¹

BARN:⁷²

*Katarina Gustavsdotter.*⁷³ Omtalas som avliden 1422 då hennes mor skänkte hennes fädernejord i Västbo härad, Småland, som själagåva till Vadstena kloster.⁷⁴ Hennes vapenbild, en kvadrerad sköld under hjälm med två horn, vartdera besatt med tre fjäderbuskar – identisk med hennes fars och farfars – finns huggen på hennes och moderns gravsten i Vadstena klosterkyrka.⁷⁵

71 Om fru Katarinas två äktenskap, se J. Andersson Raeder, *Hellre hustru än änka. Äktenskapets ekonomiska betydelse för frälsekvinnor i senmedeltidens Sverige* (2011), s. 71 ff.

72 SDHK 19819, Vadstena 21 mars 1422.

73 *Sveriges medeltida personnamn* 2, spalt 545.

74 SDHK 19819, 21 mars 1422 och SDHK 20677, 9 maj 1426. Hennes mor och halvsystem skänkte även jord till själakoret och gråbrödraklostret i Stockholm för läsande av själamässor över henne och andra släktingar (SDHK 23301, 15 okt. 1439, och SDHK 24253, 5 jan. 1443).

75 S. Gardell, *Gravmonument från Sveriges medeltid* 1 (1937), nr 716; R. Bennett & E. Gustafsson (red.), *Sveriges kyrkor 196. Östergötland, Vadstena klosterkyrka, III. Gravminnen* (1985), s. 62 f.; jämför J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 90.

Lindöätten

av Kaj Janzon †

VÄSTMANLÄNSK URSPRUNGLIGEN LÅGFRÄLSE SLÄKT, känd från 1300-talets förra hälft, utdöd på manssidan 1464 och på kvinnosidan senast 1493. Släkten, som sedermera blev besutten även i Södermanland, Uppland, Östergötland och Småland, uppnådde riksrådsstatus i fjärde generationen med östgötaglammannen Olof Ragvaldsson. Den nutida beteckningen »Lindöätten« är tagen utifrån Lindö i Kärrbo socken, Siende härad, Västmanland, vilken tidigast 1365 nämns som sätesgård för riddaren Filip Ragvaldsson (Familj 2) och därefter för dennes son, sonson och sonsöns son.

Vapen: Fyrstyckad sköld. Hjälmprydnad är endast känd för Olof Ragvaldsson, se Familj 4. Varianter mellan olika släktmedlemmar förekommer vad gäller vapnets tinkturer; vilka tinkturerna (färgerna) var är visserligen okänt, men en del släktmedlemmars sigill visar en omvänd placering av de skrafferade fälten.¹ Vapenbilden och gemensamma beseglingar av brev antyder möjligt släktskap med Ivar Nilssons ätt (► ÄSF 1:1, s. 64). Lindöättens stammoder tillhörde troligen den ätten, se Familj 1 nedan.

Litteratur: H. Gillingstam, »Johan Slawekas tredje hustrus härstamning«, *Personhistorisk tidskrift* 1953:1–2, s. 49–53; S. Rahmqvist, »Sandbroätten – en uppländsk frälsesläkt och dess gods«, *Personhistorisk tidskrift* 1978:2–3, s. 47–79; otryckt manus om Lindöätten i A. F. Liljeholms samling, E 9087, Riksarkivet.

¹ J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 105. Ranekes uppgift att hjälmprydnaden var fänikor gäller inte någon av de här redovisade personerna utan kyrkoherden i Torstuna, prosten Ragvald Petersson (fyrstyckad sköld), känd 1364–1375 (1376?) (SDHK 10017; *Uppsala stifts herdaminne* 4:2, s. 208–210). Ranekes uppgift att Ragvald Petersson skulle vara i livet ännu 1399 beror på sammanblandning med Ragvald Petersson i Eka som levde ännu 1406 (SDHK 16640), vilken 1399 beläggs med fyrstyckad sköld i sitt sigill (SDHK 15057).

Ragvald (FAM. 1)

Troligen g. m. en syster till riddaren Magnus Nilsson (Ivar Nilssons ätt)

Anund Ragvaldsson
n. 1335/40–1345

Filip Ragvaldsson (FAM. 2)
riddare, n. 1335/40–1365
† senast 1375

Ragnhild Filipdotter
† senast 1375
g. senast 1345 m.
Sven Fadersson
(Sparre av Hjulsta
och Ängsö)

Ragvald Filipsson (FAM. 3)
riddare, häradshövding
n. 1370–1402
† senast 1403
g. senast 1386 m.
Elin Bengtsdotter
(Aspenäsätten)

Katarina Filipdotter
n. 1385–1394
† senast 1397
g. senast 1392 m. *Olof*
Ödbjörnsson
(böjt människoben)

Olof Ragvaldsson (FAM. 4)
lagman, riksråd
n. från 1412
† 1437/39
g. m.
Anne Nilsdatter
(Kabel)

Märta Ragvaldsdotter
† senast 1428
g. 1:o 1411 m.
Klaus Zamow
g. 2:o m. *Gilke*
Håkansson (Hjorthorn,
Törne Matssons ätt)

Ingrid Ragvaldsdotter en
g. senast 1408 m. *dotter*
Bengt Karlsson
(Folkungaättens
oäkta gren)

Lars Olofsson
n. från 1451
† 1464

Anna Olofsdotter
† senast 1493
g. 1:o m. *Sten*
Bengtsson (Ulv)
g. 2:o m.
Johan Slaweka

Anund Ragvaldssons sigill i avtryck från 1345 (SDHK 5116). Foto: Riksarkivet.

FAMILJ 1

Ragvald. Endast känd genom barnens patronymika.²

Gift troligen med en syster till riddaren Magnus Nilsson (Ivar Nilssons ätt ► ÄSF 1:1, s. 64). Detta antyds, förutom av gemensam vapenbild (jämför ingressen ovan), av att Magnus Nilssons söner och Filip Ragvaldsson (i så fall kusiner) beseglade varandras brev.³

BARN:⁴

Anund Ragvaldsson. Förekommer första gången som en av sigillanterna till ett brev utfärdat något av åren 1335–1340.⁵ Därefter nämnd 1345 då han tillstyrkte sin bror Filip's godsbyte med dennes måg Sven Fadersson.⁶ Är troligen identisk med den Anund Ragvaldsson vilken 1345 tillsammans med Peter Nilssons (lilja) änka Helena blev böt-

2 SDHK 5116, 2 febr. 1345 (DS 3894).

3 SDHK 5072, utan ort 18 nov. 1344 (DS 3860); SDHK 5116, Linköping 2 febr. 1345 (DS 3894); SDHK 5155, Tälje 7 apr. 1345 (DS 3929).

4 SDHK 5116.

5 SDHK 4118, 2 febr. något av åren 1335–1340; ÄSF 1:1, s. 72.

6 SDHK 5116, Linköping 2 febr. 1345 (DS 3894).

fälld av kungen för att tvärtemot en tidigare konungsdöm ha tagit i besittning en del av Trosa sockens allmänningskog.⁷ *Vapen:* Fyrstyckad sköld.⁸

Filip Ragvaldsson, riddare, nämnd 1335/1340–1365, död senast 1375. Se Familj 2.

FAMILJ 2

Filip Ragvaldsson (son till Ragvald, Familj 1). Omnämnd första gången 1335 som sigillvittne.⁹ Riddare senast 1344.¹⁰ Sigillvittne ännu 1365.¹¹ Död senast 1375 då även dottern Ragnhild var död (se nedan). Hans sätesgård var Lindö i Kärrbo socken, Siende härad, Västmanland.¹² Ägde även jord i Västerrekarne härad i Södermanland.¹³ *Vapen:* Fyrstyckad sköld.¹⁴ Observera att vilka fält som är damaskerade (dekorerade) i skölden är ombytt i det yngre av hans båda sigill, jämfört med hur det är i det äldre.

BARN:¹⁵

Ragnhild Filipsdotter, död senast 1375 då hennes dotter Elin Svendsdotter och svärson riddaren Johan van Schönberg bekräftade en donation till Kärrbo kyrka.¹⁶ – Gift senast 1345¹⁷ med *Sven Fadersson* (Sparre av Hjulsta och Ängsö ► ÄSF 1:2, s. 196 f.), som efter hennes död tydligen ingick ett nytt gifte. Var

7 SDHK 5112, 16 jan. 1345 (DS 3889); *Det medeltida Sverige* 2:2, s. 88.

8 SDHK 4188, SDHK 5116 (DS 3894).

9 SDHK 4114, Solvik 30 jan. 1335 (DS 3108).

10 SDHK 5072, utan ort 18 nov. 1344 (DS 3860).

11 SDHK 8724, Västerås 26 juni 1365 (DS 7194).

12 SDHK 8724 (DS 7194); SDHK 10687, Lindö 30 maj 1375 (DS 8783).

13 SDHK 5971, Barrö 10 maj 1350 (DS 4571); *Det medeltida Sverige* 2:8, s. 70.

14 SDHK 4118, 2 febr. något av åren 1335–1340; SDHK 5433, Kärrbo 6 maj 1347 (DS 4179).

15 SDHK 5116; SDHK 12975; patronymikon, sätesgård.

16 SDHK 10687, Lindö 30 maj 1375 (DS 8783).

17 SDHK 5116, Linköping 2 febr. 1345 (DS 3894).

Filip Ragvaldssons äldre sigill, här i avtryck från något av åren 1335–1340 (SDHK 4118). Foto: Riksarkivet.

Filip Ragvaldssons yngre sigill i avtryck från 1347 (SDHK 5433). Foto: Riksarkivet.

FAMILJ 3

häradshövding i Siende härad 1358. Nämnd 1345–1358. Ägde jord i Siende härad i Västmanland. *Vapen*: En sparre.

Ragvald Filipsson, riddare, häradshövding, nämnd 1370–1402, död senast 1403. Se Familj 3.

Katarina Filipdotter, nämnd första gången 1385,¹⁸ pantsatte 1394 jord till Julita kloster för sitt uppehälle resten av livet och gravplats där (vilket brev hennes man beseglade),¹⁹ död senast 1397.²⁰ Ägde jord i Jönåkers och Västerrekarne härad i Södermanland. – Gift med *Olof Ödbjörnsson* (böjt människoben). Makarna gav sig in på sytning (vård) i Julita kloster 1392.²¹

Ragvald Filipsson (son till Filip Ragvaldsson, Familj 2). Nämnd första gången då han 1370 sigillerade och var redan då riddare.²² Hans sätesgård var Lindö i Kärrbo socken, Siende härad, Västmanland.²³ Ägde jord även i Ulleråkers härad i Uppland.²⁴ Han nämns i samband med stilleståndet i Edsviken 1371 bland kung Albrekts motståndare.²⁵ Var 1375 sigillvittne i Tönsberg i Norge och kan genom sammanhanget knytas till den närmaste kretsen kring kung Håkan Magnusson (► ÄSF III:2).²⁶ Utfärdade 1385 skuldebrev till sin syster Katarina.²⁷ Var 1386 häradshövding i Seunda och Gorunda härad och ännu 1392 i Gorunda härad.²⁸ Var 1402 häradshövding i Siende härad.²⁹ Död senast 1403 eftersom hans svärson det

18 SDHK 12975, Nyköping 7 okt. 1385.

19 SDHK 14249, utan ort 2 febr. 1394; *Det medeltida Sverige* 2:3, s. 185 f.

20 SDHK 14716, 22 jan. 1397.

21 SDHK 14034, utan ort 21 febr. 1392. Om företeelsen sytning, se *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* IV, artikeln »Flatföring«, s. 414–417.

22 SDHK 9771, (Stockholm) 2 sept. 1370 (DS 8184).

23 SDHK 13006, Uppsala 22 dec. 1385.

24 *Det medeltida Sverige* 1:2, s. 74.

25 SDHK 9916, 15 apr. 1371 (DS X 45).

26 SDHK 10680, 6 maj 1375 (DS 8774).

27 SDHK 12975, Nyköping 7 okt. 1385.

28 SDHK 13011, utan dag 1386; SDHK 14022, 29 jan. 1392.

29 SDHK 15765, 16 jan. 1402 (SD 134).

Det äkta paret har föreslagits föreställa Elin Bengtsdotter, beställare av handskriftsexemplaret i fråga, och hennes man Ragvald Filipsson (Familj 3). Vinjettbild till giftermålsbalken i Magnus Erikssons landslag (J. Nordin & J. Myrdal, red., En biografi om en bok. Codex Upsaliensis B 68 från 1430, 2020, s. 59–76). Foto: Uppsala universitetsbibliotek.

Ragvald Filipssons sigill i avtryck från 1385 (SDHK 13006). Foto: Riksarkivet.

Olof Ragvaldssons tredje och sista sigill, här i avtryck från 1421 (SDHK 19711). Foto: Riksarkivet.

året beläggs som hans efterträdare i häradshövdingeämbetet. Hans änka skänkte 1413 tillsammans med tre frälsemän jord till själaaltaret i Uppsala domkyrka.³⁰

Gift senast 1386, eftersom han och hustrun det året bortbytte hennes morgongåva,³¹ med *Elin Bengtsdotter* (Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 14). Hon hade efter makens död Lindö som sätesgård och dog något av åren 1421–1432.³²
BARN:³³

Olof Ragvaldsson, lagman, riksråd, nämnd från 1412, död något av åren 1437–1439. Se Familj 4.

Märta Ragvaldsdotter. Död senast 1428, då hon omnämns såsom avliden av sin andre man.³⁴ – Gift 1:o med och fick 7 juli 1411 på Gripsholms slott³⁵ morgongåva av *Klaus*

Zamow. Nämnd från 1394.³⁶ Kallas välboren man 1409.³⁷ Var kronans fogde på Gripsholm åtminstone 1405–1413.³⁸ Död senast 1414.³⁹ Gift 2:o med *Gilke Håkansson* (Hjorthorn, Törne Matssons ätt ► ÄSF III:1, s. 40), nämnd från 1418, död något av åren 1430–1432.

Ingrid Ragvaldsdotter. – Gift senast 1408⁴⁰ med riddaren *Bengt Karlsson* (Folkungaättens oäkta gren ► ÄSF I:1, s. 46), nämnd 1362–1411, vilken senast 1403 efterträdde sin svärfar som häradshövding i Siende härad.

NN Ragvaldsdotter.⁴¹

30 SDHK 17970, Vik 8 mars 1413 (SD 1688).

31 Åke Bengtssons (Färila) Register öfver handlingar på Eka, U269a, Uppsala universitetsbibliotek, s. 31.

32 SDHK 19711, Vadstena 14 sept. 1421; SDHK 21791, Uppsala 13 juni 1432 (Skoklostersamlingen, pergamentsbrev, Riksarkivet).

33 SDHK 17007; SDHK 20991; SDHK 21791.

34 SDHK 20991, Stockholm 19 apr. 1428.

35 SDHK 17682 (SD 1452).

36 SDHK 14261.

37 SDHK 17270; jämför *Det medeltida Sverige* 2:5, s. 202.

38 SDHK 16410; SDHK 17955. Jämför B. Fritz, *Husland och län* 2 (1973), s. 26.

39 SDHK 18391, Västerås 21 juli 1414 (SD 1985).

40 SDHK 17007, Marieborg 22 jan. 1408 (SD 927).

41 Rahmqvist, *Personhistorisk tidskrift* 1978:2–3, s. 55.

FAMILJ 4

Olof Ragvaldsson (son till Ragvald Filipsson, Familj 3). Väpnare. Omnämnd första gången 1412.⁴² Beseglade 1414 Kort Zamows salubrev på arvegods efter dennes bror Klaus Zamow, gift med Olofs syster Märta.⁴³ Sigillerade tillsammans med sin mor vid en jordtransaktion 1421.⁴⁴ Innehade mödernejord i Norunda, Bälinge, Trögds och Vendels härad i Uppland och i Vifolka härad i Östergötland samt i Norra Vedbo härad i Småland.⁴⁵ Var häradshövding i Siende härad i Västmanland 1427 och ännu 1437.⁴⁶ Lagman i Östergötland senast 1429, vilket han var ännu 1437 och förmodligen till sin död eftersom ingen efterträdare är nämnd före 1441.⁴⁷ Hans exemplar av landslagen, vilket beställts av hans mor, är bevarat.⁴⁸ Var riksråd 1430 och ännu 1436.⁴⁹ Död senast 1439.⁵⁰ *Vapen*: fyrstyckad sköld, med som

hjälmprydnad först, senast 1412,⁵¹ ett antoniuskors (T-format kors) med korsarmarna vardera besatta av en halvmåne, dexter avtagande, sinister tilltagande, men senast 1414⁵² i stället två fjäderbesatta uppvända vargjärn.⁵³

Gift med *Anne Nilsdatter*, i hennes första äktenskap. Hon innehade sin fädernegård Tostrup (nu Christianssæde) i Skjørringe socken i Fugle härad på Lolland och levde ännu 1 juni 1469.⁵⁴ Begravd i gråbrödrakyrkan i Odense.⁵⁵ Dotter till den danske riddaren Nils Lauridsen (Kabel). Anne gifte om sig med den danske riddaren *Tyge Lunge*,⁵⁶ till Basnæs i Tjæreby socken i Vester Flakkebjergs härad på Själland, död någon gång mellan 19 juli 1458 och 25 aug. 1460, begravd i Antvorskov kloster på Själland.⁵⁷

BARN:⁵⁸

Lars Olofsson. Nämnd första gången 1451 då han hade Lindö i Kärrbo socken i Siende härad, Västmanland, som sätesgård och dessutom ägde jord i Tillberga socken i samma härad.⁵⁹ Levde ännu 1463.⁶⁰ Omtalas 1514 ha begått självmord våren 1464 genom att dränka sig i Mälaren efter slaget vid Kvikksund.⁶¹ Ägde jord i Bälinge härad i Uppland.⁶² *Vapen*: Fyrstyckad sköld.

Anna Olofsdotter, död senast 1493. – Gift 1:0 med *Sten Bengtsson* (Ulv ► ÄSF I:3, s. 310),

42 SDHK 17799, Ed 21 mars 1412 (SD 1548).

43 SDHK 18403, Strängnäs 8 aug. 1414 (SD 1991).

44 SDHK 19711, Vadstena 14 sept. 1421.

45 SDHK 21791, Uppsala 13 juni 1432 (Skoklostersamlingen, pergamentsbrev, Riksarkivet); *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 124 f.; Rahmqvist, *Personhistorisk tidskrift* 1978:2–3, s. 54.

46 SDHK 20880, utan ort före 20 juli 1427; SDHK 22856, Anundshög 21 okt. 1437.

47 SDHK 21114, 19 jan. 1429; SDHK 22721, 11 mars 1437. Hans efterträdare Ragvald Puke (av ätten Bonde) omnämns som lagman i Östergötland 12 febr. 1441 (SDHK 23754).

48 B 68, Uppsala universitetsbibliotek; J. Nordin & J. Myrdal (red.), *En biografi om en bok: Codex Upsaliensis B 68 från 1430*, 2020.

49 Pergamentsbrev i Rigsarkivet, Köpenhamn, 21 mars 1430 (vidimation); SDHK 22525, 16 febr. 1436. H. Gillingstam *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar under medeltiden* (2009), s. 68–69.

50 SDHK 23292, 2 okt. 1439.

51 SDHK 17799 (SD 1548).

52 SDHK 18403 (DS 1991).

53 J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 105.

54 *Danmarks Adels Aarbog* 1902, s. 311.

55 *Danmarks Adels Aarbog* 1899, s. 223.

56 *Personhistorisk tidskrift* 1978:2–3, s. 55.

57 *Danmarks Adels Aarbog* 1902, s. 311.

58 SDHK 30180, 1477 utan dag; H. Gillingstam, *Personhistorisk tidskrift* 1953:1–2, s. 49–51.

59 SDHK 25904, Stockholm 1 juni 1451.

60 SDHK 28110, Ekne 3 apr. 1463.

61 SDHK 37636, 30 okt. 1514.

62 *Det medeltida Sverige* 1:3, s. 44.

nämnd från 1451, död något av åren 1463–1468. Gift 2:o med riddaren och riksrådet *Johan Slaweka* (► ÄSF III:2), död något av åren 1483–1487, i hans 3:e gifte. Anna hade i morgongåva av sin förste man erhållit Asp­näs i Östervåla socken, Våla härad, Uppland, som Johan Slaweka hade hade som sätesgård åtminstone 1468–1479.⁶³ Anna skänkte 1482 Asp­näs med underliggande ägor till Hillevi Axelsdotter (Brahe, danska ätten), som var dotter till hennes halvsyster Maren Tygesdotter (Lunge).⁶⁴ Med Anna Olofsdotter utdog Lindöätten; hon ärvdes av sina halvsys­trar Maren, Elsebe, Karen och Kirsten Tygesdöt­trar (Lunge) eller deras barn.⁶⁵

63 *Det medeltida Sverige* 1:4, s. 123; ÄSF 1:3, s. 310.

64 *Det medeltida Sverige* 1:4, s. 126; *Personhistorisk tidskrift* 1978:2–3, s. 55.

65 *Personhistorisk tidskrift* 1953:1–2, s. 50–53.

Stubbe

av Roger Axelsson

ÖSTSVENSK HÖGFRÄLSE SLÄKT, känd åtminstone från 1304, utdöd senast 1397. Släkten är uppkallad efter det binamn dess första medlem använde. Övriga medlemmar har använt patronymika. Dess sista medlem Harald Karlsson omnämns dock 1420, långt efter sin död, med den särskiljande kommentaren »som kallis Stubb«.¹

Släkten Stubbe hade säkerligen gemensamt ursprung med släkten Gren (► ÄSF 1:1, s. 55), vars vapenbild den delade.² En Knut Stubbe innehade 1309 jord i Hunneberg, S:t Lars socken, Hanekinds härad, Östergötland, och 1319 var domprosten Björn Knutsson (Gren, ► ÄSF 1:1, s. 56) en av stiftarna av Hundabergs prebenda vid Linköpings domkyrka med fundationsjord i Hunneberg.³ Uppgifter om Knut Stubbes sigill saknas. Något som ytterligare talar för gemensamt ursprung är att dopnamnet Harald figurerar i båda släkterna och att domprosten Björn 1329 tillsammans med Harald Stubbe (Familj 1) bevittnade ett brev i samband med dennes stiftande av prebenda Crucis Minoris vid samma domkyrka. Beträffande gods innehav var släkten Gren mera östgötabaserad medan släkten Stubbe arronderade sina gods i östra Småland och på Öland.

Vapen: Släktens medlemmar förde vanligtvis en sköld med spets mot dexter, tinkturer har antagits vara identiska med släkten Grens (► ÄSF 1:1, s. 55).

Stora delar av släktens arkivhandlingar ärvdes efter Harald Karlssons död av hans kusin Gotskalk Bengtsson (Ulv ► ÄSF 1:3, s. 303). De avskrevs i registform 1572 av Gotskalks sönsons sondotters dotterson Åke Bengtsson (Färla ► ÄSF 1:2, s. 143 f.) och är med få undantag, numera förkomna. Regestsamlingen förvaras i Uppsala universitetsbiblioteks handskriftsavdelning med signum U 269a.⁴ Åtskilliga uppgifter om släkten i Riksarkivets Genealogica-samling, främst Peder Månsson Utters *Collectanea Genealogica* (Genealogica 41, Riksarkivet), återgår på nu förkomna handlingar.

1 SDHK 19468, 21 apr. 1420 (SD 2758).

2 J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen 1* (2 uppl., 2001), s. 70 ff.

3 SDHK 2230–2231, 6 mars 1309 (DS 1609–1610); H. Schück, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 418, 421, 481.

4 H. Gillinstam, »Åke Bengtsson Färla och hans skriftliga kvarlätenskap«, *Personhistorisk tidskrift* 1961:2, s. 61–72.

Harald Stubbe (FAM. 1)
 riddare, n. 1304–1336
 g. 1:o senast 1314 m.
Ingeborg Jonsdotter (Bååt)
 g. 2:o m. *Sigrid NN*

Karl Haraldsson (FAM. 2)
 fogde, n. 1327 (?)–1343
 g. 1:o m. *NN (Sigrid?)*
Filipsdotter (Ulv)
 g. 2:o m. *Cecilia*
Algotsdotter

Sverker Haraldsson (FAM. 3)
 n. från 1330
 † senast 1343
 g. m. *Botild*
Bennesdotter

barn i 1:a giftet

barn i 2:a giftet

<i>Harald</i>	<i>Sigrid</i>	<i>Nils</i>	<i>Magnus</i>	<i>Sune</i>	<i>Jon</i>	<i>Nils</i>	<i>Katarina</i>
<i>Karlsson</i>	<i>Karlsdotter</i>	<i>Karlsson</i>	<i>Karlsson</i>	<i>Karlsson</i>	<i>Karlsson</i>	<i>Sverkersson</i>	<i>Sverkers-</i>
riddare	n. 1352	väpnare	n. 1380	n. 1380	n. 1380	n. 1372	<i>dotter</i>
n. från 1352	–1359	n. 1367	–1396 (?)			g. m.	n. 1375
† 1398/99	g. 1359 m.	–1381				<i>Birgitta</i>	–1378
g. senast 1377	<i>Holmger</i>					<i>Magnus-</i>	g. m.
m. <i>Sigrid</i>	<i>Torkelsson</i>					<i>dotter</i>	<i>Lyder</i>
<i>Haralds-</i>	(båt)					(<i>Aspenäs-</i>	<i>Svinakula</i>
<i>dotter</i>						<i>ätten</i>)	
(Gren)							

FAMILJ 1

Harald Stubbe.⁵ Nämnd första gången 1304.⁶ Var riddare redan 1314 då han ägde jord i Södra Vedbo härad, Småland, som var hans hustrus moderne.⁷ Stiftade omkring 1329 prebenda Crucis Minoris vid Linköpings domkyrka.⁸ Kung Magnus Eriksson gästade honom 1334 på hans sätesgård Ålhult i Södra Vi socken, Sevede härad, Småland.⁹ Nämnas som levande ännu 1336 då han var lagman på Öland.¹⁰ Innehade i övrigt jord i Ydre härad, Småland.¹¹ *Vapen:* En spets mot dexter.¹²

Gift 1:o senast 1314¹³ med *Ingeborg Jonsdotter*, enligt Utter död 1323¹⁴ och syster till riksrådet och lagmannen Sune Jonsson (Bååt).¹⁵

Gift 2:o med *Sigrid*. Hon testamenterade 1333 legat till Kalmar nunnekloster.¹⁶ Enligt Utter död samma år.¹⁷

BARN:¹⁸

Harald Stubbes sigill i avtryck från 1318 (SDHK 2844). Foto: Riksarkivet.

1. *Karl Haraldsson*, fogde, nämnd 1327 (?)–1343. Se Familj 2.

1. *Sverker Haraldsson*, nämnd 1330, död senast 1343. Se Familj 3.

FAMILJ 2

Karl Haraldsson¹⁹ (son till Harald Stubbe, Familj 1). Eventuellt identisk med den Karl Haraldsson som i Mats Kettilmundssons testamente 1327 tilldelas jord i Barne härad, Västergötland.²⁰ Belagd som fogde på Åbo slott åtminstone 1330–1331.²¹ Donerade 1331 mödernejord i Hulterstads härad på Öland till prebenda Crucis Minoris vid domkyrkan

av att han enligt U 269a, s. 27, Uppsala universitetsbibliotek, tog arv efter mostern Ragnhild Jonsdotter.

19 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 122.

20 SDHK 3455, 1326, odaterat (DS 2601); B. Beckman, *Mats Kettilmundsson och hans tid*, 2 (1954), s. 536.

21 SDHK 3759, 13 dec. 1330 (DS 2815); SDHK 3772, 9 jan. 1331 (DS 2826); B. Beckman, *Mats Kettilmundsson och hans tid*, 2 (1954), s. 174 f.; E. Anthoni, *Finlands medeltida frälse och 1500-tals-adel* (1970), s. 64; B. Fritz, *Hus, land och län* 2 (1973), s. 116 ff.

5 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 121 f.

6 *Genealogica* 41, fol. 260, Riksarkivet.

7 Åke Bengtssons (Färla) Register öfver handlingar på Eka, U 269a, s. 41, Uppsala universitetsbibliotek. I brevregistren omtalas jord i ett oidentifierat »Arteryd« i Handbörds härad. Avskrivaren har med stor säkerhet gjort en feltolkning av ortnamnet Orreda, Flisby socken, Södra Vedbo härad.

8 SDHK 3599, 22 febr. 1329 (DS 2698); H. Schüick, *Ecclesia Lincopensis. Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (1959), s. 423.

9 *Genealogica* 41, fol. 92 v., Riksarkivet; *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 185.

10 *Genealogica* 41, fol. 92 v., Riksarkivet.

11 *Det medeltida Sverige* 4:6, s. 111; SDHK 3675, 7 dec. 1329 (DS 2754).

12 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–67), ser. 3, nr. 419; J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen*, 1 (2 uppl. 2001), s. 72.

13 U 269a, s. 41, Uppsala universitetsbibliotek.

14 *Genealogica* 41, fol. 92 v., Riksarkivet.

15 Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Bååt, nr 3 (riddarhuset.se).

16 *Genealogica* 41, fol. 92 v., 260, Riksarkivet.

17 *Genealogica* 41, fol. 260, Riksarkivet.

18 SDHK 3741, 14 aug. 1330 (DS 2799); SDHK 3774, 22 jan. 1331 (DS 2830). Karls moderne framgår

i Linköping.²² Nämnas som levande ännu 1343 då han av marsken Anund Finvidsson (Stallare ► ÄSF II:1, s. 79) hemförlovades för sin svaghets skull.²³ Han omtalas som avlidnen först 1370, men var då antagligen död sedan en längre tid eftersom han ska ha avlidit medan sonen Harald ännu var ommyndig.²⁴ Hans sätesgård var Ålhult i Södra Vi socken, Sevede härad, Småland, runt vilken huvuddelen av hans gods var arronderad.²⁵ Enligt Utter nämns hans fränka Katarina Magnusdotter i Vreta 1345.²⁶

Gift 1:0 med en *dotter*²⁷ till riddaren och riksrådet Filip Ulfsson (Ulv ► ÄSF I:3, s. 298) och Gödelin Gotskalksdotter (van Kyren ► ÄSF I:1, s. 67).

Gift 2:0²⁸ med *Cecilia Algotsdotter*,²⁹ som tidigare varit gift med en man vid namn Ragvald.³⁰

BARN:³¹

1. *Harald Karlsson*,³² nämnd 1352–1398. Återköpte 1352, tillsammans med systemern Sigrid, jord som farfadern under sin livstid sålt.³³ Kung Albrekt tillät honom 1366 att på

Riddaren Harald Karlssons sigill. Avtryck från 1398 (SDHK 14957). Foto: Riksarkivet.

valfri plats inom sina ägor bygga ett försvarstorn (ett barfred).³⁴ Var en av de som på kung Albrekts sida bevittnade Edsviksfördraget 1371.³⁵ Riddare 1389, troligen 24 febr. strax före slaget vid Falköping som stod senare den dagen.³⁶ Hans sätesgård var Ålhult i Södra Vi socken, Sevede härad, Småland.³⁷ Innehade jord i Aspelands,³⁸ Handbörds,³⁹ Sevede⁴⁰ och Södra Vedbo⁴¹ härader i Småland, i Daga,⁴² Oppunda⁴³ och Åkers⁴⁴ hä-

22 SDHK 3774, Oppeby 22 jan. 1331 (DS 2830); *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 266.

23 U 269a, s. 41, Uppsala universitetsbibliotek.

24 SDHK 9771, 2 sept., 1370 (DS 8184).

25 *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 185, se även U 269a, s. 27, Uppsala universitetsbibliotek.

26 *Genealogica* 41, fol. 92 v., Riksarkivet. Hon kan eventuellt identifieras med Katarina Magnusdotter (Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 12) vars mors andre make var Sune Jonsson (Bååt), Karl Haraldssons morbror.

27 Enligt Rasmus Ludvigsson var hennes förnamn Sigrid (*Genealogica* 21, fol. 9, Riksarkivet), en uppgift som inte kan bekräftas i samtida källor.

28 SDHK 9771, 2 sept. 1370 (DS 8184).

29 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 4), sp. 542.

30 S. Engström, *Bo Jonsson. 1. Till 1375* (1935), s. 11 f.

31 *Genealogica* 41, fol. 92 v., 119, Riksarkivet; SDHK 7573, 30 juli 1359 (DS 6109); SDHK 11569, 1380 utan datum (DS 10087 [s 929]).

32 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 130 f.

33 *Genealogica* 41, fol. 92 v., Riksarkivet.

34 SDHK 8811, 1366 utan datum (DS 7275). Angående identifieringen av detta försvarstorn, se R. Axelsson, »Krönsborg«, *Näktergalen* (ISSN 1651-4815) 2004, s. 69–80, och där anförd litteratur.

35 SDHK 9916, 15 apr. 1371 (DS X 45).

36 K.-E. Löfqvist, *Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid* (1935) s. 265.

37 *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 185.

38 *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 72, 86.

39 SDHK 15644, 15 juni 1401 (SD 69); *Det medeltida Sverige* 4:2, s. 118.

40 *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 184 f. med flera ställen.

41 SDHK 9771, 2 sept. 1370 (DS 8184); SDHK 12788, 6 jan. 1385; SDHK 12804, 2 feb. 1385.

42 *Det medeltida Sverige* 2:4, s. 78.

43 SDHK 15644, 15 juni 1401 (SD 69); *Det medeltida Sverige* 2:5, s. 152.

44 SDHK 15644, 15 juni 1401 (SD 69); *Det medeltida Sverige* 2:7, s. 100.

rader i Södermanland, i Västergötland,⁴⁵ i Algutsrums⁴⁶ och Hulterstads⁴⁷ härader på Öland, i Kinda,⁴⁸ Lysings⁴⁹ och Östkinds⁵⁰ härader samt i Vadstena stad⁵¹ i Östergötland. Död 1398 eller 1399.⁵² *Vapen*: En spets mot dexter.⁵³ – Gift senast 1377⁵⁴ med *Sigrïd Haraldsdotter*,⁵⁵ vilken nämns i livet ännu 1391⁵⁶ och var dotter till väpnaren Harald Ernilsson (Gren ► ÄSF 1:1, s. 57). I sitt 2:a gifte gav han 11 juni 1398⁵⁷ morgongåva till *Ingegerd Larsdotter*,⁵⁸ död tidigast 1430,⁵⁹ dotter till västgötalagmannen och riksrådet Lars Björnsson (en bjälke)⁶⁰ och en till namnet okänd dotter till riddaren och riksrådet Trotte Petersson (Ekaätten ► ÄSF 1:3, s. 224).

1. *Sigrïd Karlsdotter*, nämnd 1352–1359. –

45 U 269a, s. 28, Uppsala universitetsbibliotek.

46 SDHK 9557, 16 nov 1369 (DS 8000); *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 188.

47 Codices C (SE/RA/0301), C 4, fol. 20 v, Riksarkivet.

48 U 269a, s. 28, Uppsala universitetsbibliotek.

49 Codices A (SE/RA/0201), A 9, fol. 190 v, Riksarkivet.

50 SDHK 7574, 30 juli 1359 (DS 6108); SDHK 10450, 1374 utan datum (DS X 292).

51 SDHK 18513, 2 apr. 1415 (SD 2063).

52 SDHK 14957, 11 juni 1398, och SDHK 15117, 1 juni 1399. Vidfäst det senare brevet är ett annat, daterat 22 febr. 1397 (SDHK 14747), i vilket Harald anges vara framliden. Då han nämns som levande i två senare, av varandra oberoende originalbrev bör detta antagligen betraktas som fel- eller antedaterat. Han anges även som levande i SDHK 14949, 3 maj 1398, jämför även SDHK 17049, 3 maj 1408 (SD 964) och *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 164.

53 SDHK 14957, 11 juni 1398; J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 72.

54 SDHK 10935, 9 jan. 1377 (DS 9398).

55 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 126.

56 SDHK 13903, 17 juni 1391.

57 SDHK 14957, Ålhult 11 juni 1398.

58 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 15), sp. 690.

59 SDHK 21430, Stockholm 20 juli 1430.

60 H. Gillingsstam, *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar under medeltiden* (2009), s. 57.

Fick 28 juli 1359⁶¹ morgongåva av *Holmger Torkelsson*⁶² (båt) som troligen var avliden redan 1362,⁶³ son till riksrådet och riddaren Torkel Andersson (delad sköld, senare båt) och en till namnet okänd dotter till riddaren och riksrådet Ulf Holmgersson (Ama ► ÄSF 1:2, s. 108). Avled efter maken varför, då makarna saknade bröstaringar, hennes morgongåva i Oppunda och Åkers härader i Södermanland samt i Östkinds härad i Östergötland ärvdes av brodern Harald; enligt en 1700-talsuppgift skedde detta år 1374.⁶⁴

2. *Nils Karlsson*, nämnd 1367–1381.⁶⁵ Fick 1367 frihetsbrev från krigstjänst av kung Albrekt.⁶⁶ Kallas 1369 väpnare, då han tillsammans med brodern Harald överlät jord i Aspelands och Södra Vedbo härader i Småland, i Algutsrums härad på Öland och i Aska härad i Östergötland till prebenda Crucis Minoris vid domkyrkan i Linköping.⁶⁷

2. *Magnus (Måns) Karlsson*, nämnd 1380–1396 (?)⁶⁸. Beviljades 1380 av brodern Harald ansvarsfrihet för det gods han haft i värjo för

61 SDHK 7574, Stensö 30 juli 1359 (DS 6108); SDHK 7573, Stensö 30 juli 1359 (DS 6109).

62 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 13), sp. 473.

63 SDHK 8123, 15 maj 1362 (DS 6624).

64 B. Beckman, »Den äldste kände strängnäsborgaren och andra medeltida jordägare i sömrlandska Länna«, *Personhistorisk tidskrift* 1974:1–2, s. 58 f.; SDHK 10450, 1374 utan datum (DS X 292); *Det medeltida Sverige* 2:5, s. 151 f., och 2:7, s. 100.

65 SDHK 9771, 2 sept. 1370 (DS 8184); SDHK 11569, 1380 utan datum (DS 10087 [s 929]); U 269a, s. 27, 29, Uppsala universitetsbibliotek.

66 SDHK 9541, 6 sept. 1367 (DS 7581).

67 SDHK 9557, Linköping 16 nov. 1369 (DS 8000); *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 188, 4:4, s. 72.

68 *Genealogica* 41, fol. 119, Riksarkivet.

Katarina Sverkersdotters sigill i avtryck från 1375 (SDHK 10681). Foto: Riksarkivet.

bröderna Sunes, Nils, Jons och hans mor Cecilias räkning.⁶⁹

2. *Sune Karlsson*, nämnd 1380 (se vid brodern Magnus).

2. *Jon Karlsson*, nämnd 1380 (se vid brodern Magnus).

FAMILJ 3

Sverker Haraldsson⁷⁰ (son till Harald Stubbe, Familj 1). Endast belagd 1330 då han överlät jord i Hulterstads härad på Öland till prebenda Crucis Minoris vid domkyrkan i Linköping.⁷¹ Hans änka *Botild Bennesdotter*⁷² skänkte 1369 jord på Visingsö till prebenda Crucis Minoris samt levde ännu 1371 då hon bodde i Broxvik, Gränna socken, Vista härad, Småland. Hon är antagligen identisk med den person med samma namn som 1343 var gift med Ulvid Birgersson (Likvids-

69 SDHK 11569, 1380 utan datum (DS 10087 [s. 929]).

70 *Sveriges medeltida personnamn* 3 (h. 11), sp. 122.

71 SDHK 3741, Mossebo 14 aug. 1330 (DS 2799); *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 266.

72 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 2), sp. 293, och 1 (h. 3), sp. 454.

sönernas ätt, ► ÄSF II:1, s. 52) vilken nämns som avliden 1354.⁷³

BARN:⁷⁴

Nils Sverkersson, nämnd 1372⁷⁵. Ägde jord i Aspelandes härad, Småland,⁷⁶ som han gav i morgongåva till sin hustru *Birgitta Magnusdotter* (Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 12 f.), dotter till riddaren och lagmannen Magnus Knutsson och Helga Bengtsdotter (vingad pil).

Katarina Sverkersdotter, nämnd 1375–1378. Skänkte 1375 tillsammans med sina arvingar jord i Södra Vi socken, Sevede härad, Småland, till Skänninge nunnekloster.⁷⁷ *Sigillbild*: Bokstaven K.⁷⁸ Var 1378 änka efter väpnaren *Lyder Svinakula*, som nämns 1338–1350 och innehade jord i Karelen.⁷⁹ *Vapen*: Ett avhugget svinhuvud.⁸⁰

73 SDHK 9424, Skänninge 18 mars 1369 (DS 7861); SDHK 9915, 13 apr. 1371 (DS X 42); SDHK 9834, 1371 utan datum (DS X 43).

74 *Genealogica* 41, fol. 92 v., Riksarkivet; U 269a, s. 28, Uppsala universitetsbibliotek; patronymikon; jordägande; modernehärstamning framgår ej.

75 SDHK 10117, 1372 utan dag (DS X 131). Dokumentets datering har ifrågasatts (DS X 130–131). I litteraturen antas han vara avliden redan 1369 då Botild Bennesdotter, i samband med donationen till Linköpings domkyrka, anger att hon tidigare tagit arv efter sina söner, d. v. s. att de är avlidna (se t. ex. H. Gillingstam, *Ätterna Oxenstierna och Vasa* [1952–1953], s. 47, not 233, jämför *Det medeltida Sverige* 4:3, s. 216). Då hans möderne inte framgår av bevarade källor och han av kronologiska skäl troligen är Sverker Haraldssons son i ett okänt tidigare äktenskap torde dokumentets datering kunna upprätthållas.

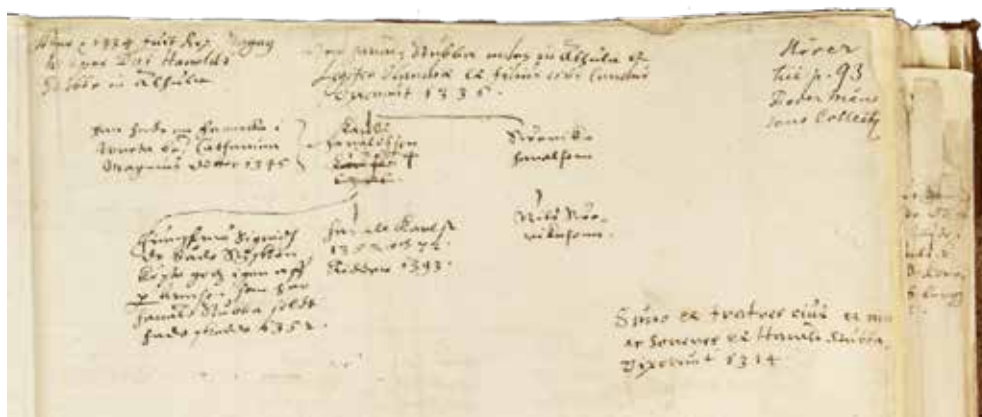
76 SDHK 14979, 1 aug. 1398.

77 *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 183; SDHK 10681, Skänninge 8 maj 1375 (DS 8775).

78 SDHK 10681, 8 maj 1375 (DS 8775).

79 B. Sundqvist, *Deutsche und niederländische personenbeinamne in Schweden bis 1420* (1957), s. 327; SDHK 8138, 24 juni 1362 (DS 6640); H. Gillingstam, »Svinhuvud och Svinakula«, *Personhistorisk tidskrift* 1966:1–2, s. 6–7.

80 I Kristdala kyrka i Tunaläns härad, Småland, förvaras två sköldar som troligen förfärdigats

Släkttavla över ätten Stubbe utförd av riksarkivarien Peder Månsson Utter (1566-1623) (*Geneologica* 41, f. 92 v, Riksarkivet). Foto: Arkiv Digital.

på 1380-talet till minne av Lyder Svinakula och hans son Henrik Svinakula, nämnd 1358–1384, vilken ägde jord i den socknen. På dessa sköldar avses fältet att vara av heraldisk silvertinktur (det ter sig idag ljusblått med gulaktig underton), svinhuvudet är svart med vita prickar, tungan röd samt mungiporna och tänderna vita. Se S. Bankeström, *Från flydda tidens Kristdala och Tunalän* (1982), s. 31–38. Jämför *Det medeltida Sverige* 4:4, s. 140 och, om Henrik Svinakula, s. 134 m. fl. ställen; B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr. 501; J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 1 (2 uppl., 2001), s. 323; R. Axelsson, »Något om vådan av att feltolka ett diplom. Sockenbildning i småländsk senmedeltid«, *Salutatione sincera. Bidrag till Svenskt Diplomatarium tillägnade Claes Gejrot* (2025), s. 56 ff.

Rester av den medeltida sätesgården Ringhult som vid 1300-talets mitt innehades av Gustav Tunesson (Familj 5) och senare av hans brorsdotter Ingeborg (Familj 3) och hennes man Johan Hemmingsson (Lejonsikte). Foto: Roger Axelsson (2025).

Vingätten

av Roger Axelsson

VÄSTSVENSK HÖGFRÄLSE SLÄKT, känd åtminstone sedan 1278. Utdöd på manssidan senast 1363, på kvinnosidan senast 1379. Släkten var starkt knuten till (Södra) Vings socken i Ås härad några kilometer väster om nuvarande Ulricehamn, därav den nutida benämningen Vingätten. Riddaren Tune Anundsson (Familj 3) innehade 1293 patronatsrätten till kyrkan och hans son Gustav Tunesson (Familj 5) hade vid 1300-talets mitt sin sätesgård i socknen. Släkten blev så småningom förutom i Västergötland besutten i Småland, Uppland, Värmland och Östergötland.

Släktens två lagmän, båda med förnamnet Gustav, indikerar att släktskap kan föreligga med tidigare västgöotalagmän som burit detta namn.¹ Den förste var västgötarnas artonde lagman, Gustav, som efterträdde Eskil Magnusson (Folkungaätten ► ÄSF III:1, s. 20) (död omkring 1227).² Bengt Hafridsson (Bengt Hafridssons ätt ► ÄSF I:2, s. 116), Gustav Tunessons efterträdare som västgöotalagman, var son eller styvson till en Gustav Petersson som enligt ett gränsdokument från 1200-talets senare del vittnade om gränsen mellan Sverige och Norge där han upptas som första namn bland de svenska vittnena.³ Noteras kan även att Gunnolf, präst i Ving, upptas bland vittnena som enda närvarande klerk. Även om det inte uttryckligen framgår av gränsdokumentet så har Gustav Petersson antagits vara västgöotalagman. Namnet vann för övrigt via Vingätten insteg i Stureätten, och via denna i Vasaätten och har sedan Gustav I burits av ytterligare sju svenska kungar.

Släktens vapen var, i likhet med Stureättens, tre svarta sjöblad, balkvis i balk ställda, på guldbotten.⁴ Hjälmprydnad är belagd för Gustav Tunesson, se Familj 5.

1 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 9), sp. 525 ff.

2 *Äldre Västgöotalagen* 2 (2011, ed. P.-A. Wiktorsson), s. 194 f.; J. Rosén, »Eskil (Magnusson)«, *Svenskt biografiskt lexikon* 14, s. 522 ff.

3 *Sverges traktater* 1 (1877), nr 120, s. 246; det odaterade gränsdokumentet har senast daterats till omkring 1268, se N.-E. Eriksson, »Vem var Gotstafuer Petersson i 1200-talets svensk-norska gränsdokument?«, *Personhistorisk tidskrift* 1987:3-4, s. 101-104.

4 *Biskop Hans Brasks släktbok* (1970, ed. H. Gillिंगstam, G. Setterkrans), s. 192 (sjöbladen är här framställda såsom fallande, d.v.s. deras spetsar är nedåtvända); J. Raneke, *Svenska medeltidsvapen* 2 (2 uppl., 2001), s. 452.

Tune (FAM. 1)

*Anund
Tunesson* (FAM. 2)
n. 1278

? *Gustav Tunesson*
lagman
† 1291

Tune Anundsson (FAM. 3)
riddare, n. 1290–1293
g. efter 1280 m.
Ingeborg Svantepolksdotter
(Svantepolk Knutssons ätt)

? en *dotter*
moder till
Anund Sture

*Anund
Tunesson*
(FAM. 4)
† senast 1334
g. m. *NN*
Eriksdotter
(Bielke)

Gustav Tunesson (FAM. 5)
riddare, riksråd, lagman
n. 1315–1357, † senast 1363
g. 1:o senast 1337 m.
Katarina Gudmarsdotter (Ulvåsaätten)
g. 2:o senast 1350 m.
Mechtild Lydersdotter (van Kyren)

Ingeborg Anundsdotter
g. senast 1346 m.
Johan Hemmingsson
(Lejonansikte)

*Katarina
Anundsdotter*
nunna
n. 1334

dotter i 2:a giftet
Bengta Gustavsdotter
† 1378/79
g. 1:o m. *Bonde Wipa*
g. 2:o m. *Peder Eriksson*
g. 3:o m. *Heyne Snakenborg*

FAMILJ 1

Tune, endast känd genom sönernas patronymikon.

BARN:⁵

Anund Tunesson, nämnd 1278. Se Familj 2.

? *Gustav Tunesson*, lagman, död 1291. En annalnotis, bevarad via Ericus Olai, upptar bland ett antal personer avlidna under pest-året 1291 »Gostaus Tunason, legifer Vestogotorum (västgötarnas lagman)«.⁶

FAMILJ 2

Anund Tunesson⁷ (son till Tune, Familj 1). Omtalas ej i samtida material, endast i Erikskrönikan⁸ tillsammans med Birger och Johan Filipssöner (Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 10) samt Johan Karlsson (Fånöätten ► ÄSF I:1, s. 51) som en av ledarna i 1278 års uppror mot kung Magnus Birgersson, efter vilket åtminstone Johan Filipsson och Johan Karlsson avrättades.⁹ Hans patronymikon skrivs »Tuasson« i flera av Erikskrönikans handskrifter, sannolikt resultat av felläsning vid avskrift.¹⁰

5 Patronymikon; namnets ovanlighet; geografi.

6 Ericus Olai, *Chronica regni Gothorum* (1993, ed. E. Heuman, J. Öberg), s. 94; ÄSF I:3, s. 329. Uppgifter om vem som var västgotalagman mellan det att Algot Bryniulfsson avsattes efter mars 1288 (ÄSF I:1, s. 24) och det att Bengt Hafridsson anges med titeln 1294 (SDHK 1638, 30 nov. 1294 [DS 1122]) saknas i litteraturen.

7 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 110.

8 *Erikskrönikan* (1963, ed. R. Pipping), vers 1047.

9 H. Gillingstam (osign.), »Fånöätten«, *Svenskt biografiskt lexikon* 16, s. 683 f.

10 *Erikskrönikan* (1963, ed. R. Pipping), s. 59.

Jämför R. Pipping, *Commentar till Erikskrönikan* (1926), s. 350, och ÄSF I:2, s. 202.

BARN:¹¹

Tune Anundsson, riddare, nämnd 1290–1293. Se Familj 3.

? en *dotter*, moder till riddaren och riksrådet Anund Sture (► ÄSF I:2, s. 202 f.), nämnd från 1310, död 1360/61).

FAMILJ 3

Tune Anundsson¹² (son till Anund Tunesson, Familj 2). Var enligt en senmedeltida uppgift riddare 1290 då han skänkte jord till sockenkyrkan i (Södra) Vings socken, Ås härad, Västergötland.¹³ Innehade enligt inskription på socknens kyrkklocka 1293 även patronatsrätten till nämnda kyrka.¹⁴ Messenius uppgift att han var riksråd 1300 saknar stöd i samtida källor.¹⁵ Både han och maken var avlidna senast 1341.¹⁶

Gift med *Ingeborg Svantepolksdotter*, dotter till riddaren och riksrådet Svantepolk Knutsson (Svantepolk Knutssons ätt ► ÄSF I:3, s. 259) och Bengta Sunesdotter (Folkungaätten ► ÄSF III:1, s. 18). Ingeborg hade tidigare varit gift med riddaren Johan Filipsson

11 Namnuppställelse; kronologi; den eventuella dottersonen Anund Stures vapenbild.

12 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 112 f.

13 SDHK 1472, 1290 utan datum, jämför SDHK 29816, 22 aug. 1474.

14 »Campana ista ficta est in honorem Sancte crucis a figulo Thorone Presidente Ecclesiam Vign Sacerdote Asmundo sub Patronatu D:ni Tunonis Militis nobilis Anno MCCXCIII« (»Denna klocka är gjuten till det Heliga korssets ära av gjutaren Tore, då Asmund var kyrkoherde i Vings socken under välborne riddaren herr Tunes patronat, år 1293«) (P. Lindskog, *Försök till en kortt beskrifning om Skara stift*, 5 (1816), s. 339; C. G. Styffe, *Skandinavien under unionstiden* (1911), s. 140, not 1.

15 J. Messenius, *Theatrum nobilitatis svecanæ* (1616), s. 48.

16 SDHK 4672, 22 febr. 1341 (DS 3545).

(Aspenäsätten ► ÄSF I:1, s. 10), som avrättades 20 aug. 1280.

BARN:¹⁷

Anund Tunesson, död senast 1334. Se Familj 4.

Gustav Tunesson, riddare, riksråd, lagman, nämnd 1315–1357, död senast 1363. Se Familj 5.

FAMILJ 4

Anund Tunesson¹⁸ (son till Tune Anundsson, Familj 2). Ägde jord i Ås härad i Västergötland och avled senast 1334.¹⁹

Gift med en dotter till riksrådet Erik Turesson (Bielke) och Margareta Bengtsdotter (vingad pil).²⁰

BARN:²¹

Ingeborg Anundsdotter.²² Både hon och maken kan antas ha avlidit i digerdöden.²³ – Gift senast 1346 med riddaren *Johan Hemmingsson* (Lejonansikte ► ÄSF I:1, s. 74 f.), som omtalas 1327–1349 och som 1346 skrev sig till Ringhult i Fagerhults socken, Handbörds härad, Småland.²⁴

Katarina Anundsdotter, för vilken jord i (Södra) Vings socken, Ås härad, Västergötland, 1334 skänktes som medgift till S:ta Klara kloster vid hennes inträde där.²⁵

17 SDHK 4043; SDHK 4672.

18 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 111 f.

19 SDHK 4043, 31 mars 1334 (DS 3048).

20 Riddarhusets stamtavla för adliga ätten Bielke af Åkerö, nr 8 (riddarhuset.se); S. Tunberg, »Erik Turesson (Bielke)«, *Svenskt biografiskt lexikon* 4, s. 145 f.

21 SDHK 4043; SDHK 5278.

22 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 1), sp. 112.

23 A. F. Liljeholm, »Medeltida arvsagar och släktskapsbestämning. Studier i Svenskt diplomatarium. 1«, *Personhistorisk tidskrift* 1950:3–4, s. 98, not 1; ÄSF I:1, s. 75.

24 *Det medeltida Sverige* 4:2, s. 38.

25 SDHK 4043, Stockholm 31 mars 1334 (DS 3048).

Gustav Tunessons sigill. Avtryck från 1333 (SDHK 3937). Foto: Riksarkivet.

FAMILJ 5

Gustav Tunesson²⁶ (son till Tune Anundsson, Familj 2). Nämnd första gången 1315,²⁷ var riksråd åtminstone 1320–1352²⁸ och omtalas som riddare från 1322.²⁹ Deltog 1323 i den misslyckade belägringen av Hunehals fästning varvid han blev tillfångatagen.³⁰ Lagman i Värmland åtminstone 1339–1348.³¹ Eskorterade Katarina Ulfsdotter (Ulvåsaätten ► ÄSF I:1, s. 93) till Rom sommaren

26 *Sveriges medeltida personnamn* 2 (h. 9), sp. 528 f.

27 SDHK 2659, 15 jan. 1315 (DS 1999).

28 H. Gillingstam, *Det svenska riksrådets världsliga medlemmar under medeltiden* (2009), s. 39.

29 K.-E. Löfqvist, *Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid* (1935), s. 247, 258.

30 G. Paulsson, *Annales Suecici medii aevi. Svensk medeltidsannalistik* (1974), s. 300, 306; B. Beckman, *Matts Kättilmundsson och hans tid* 2 (1954), s. 132.

31 J. E. Almquist, *Lagsagor och domsagor i Sverige* (1954), s. 197; SDHK 4481, 13 febr. 1339 (DS 3412); SDHK 5639, 30 juni 1349 (DS 4340).

1350.³² Död något av åren 1357–1363.³³ I S:ta Katarinas kanonisationsprotokoll tituleras han marsk.³⁴ Han har, troligen på grund av det, identifierats med en ej namngiven marsk som nämns i heliga Birgittas uppenbarelser och som ska ha avlidit i Montefiascone på hemväg från Rom.³⁵ Identifieringen är att betrakta som osäker, framför allt då han saknar titeln i samtida bevarade diplom. *Vapen*: Tre sjöblad, balkvis i balk ställda,³⁶ och som hjälmprydnad två horn, varterade besatt med tre fjädervippeprydda sjöblad (med bladspetsarna vända mot hornen). Han daterade flera brev i Fagranäs, (Södra) Vings socken, Ås härad.³⁷ Enligt yngre källor var hans sätesgårdar Ekelsunda i (Södra) Vings socken³⁸ och Ringhult i Fagerhults socken, Handbörds härad, och han ägde

Fragment av gravhäll i Varnhems klosterkyrka över Gustav Tunesson och hans båda fruar. Avritning av Johan Leiz eller Elias Brenner 1669 eller 1670. FI 4 b, s. 357, Kungliga biblioteket.

- 32 »Vita Katerinae filiae Birgittæ«, *Scriptores rerum Svecicarum medii aevi* 3:2 (1876), s. 248. Se även H. Gillingstam, »Katarina Ulfsdotter«, *Svenskt biografiskt lexikon* 21, s. 3–7. Gustav var dock åter i Sverige i början av augusti samma år (SDHK 6015, 4 aug. 1350 [DS 4601]).
- 33 SDHK 7175, 1 maj 1357 (DS 5732); SDHK 8338, 21 juli 1363 (DS 6823). Se även J. Liedgren, »Två Birgittinska data«, *Personhistorisk tidskrift* 1974:1–2, s. 51 f.
- 34 »Dominum Gotzstaffwm Twnason protunc marescalcum regni Swecie« (’Herr Gustav Tunesson, då Sveriges rikets marsk’). *Processus seu negocium canonizacionis B. Katerine de Vadstenis. Efter Cod. Holm. A 93* (ed. I. Collijn, 1942–1946), s. 181.
- 35 *Heliga Birgittas texter på fornsvenska. Birgittas uppenbarelser. Bok 4* (2018, ed. R. Andersson), s. 134 f.
- 36 B. E. Hildebrand, *Svenska sigiller från medeltiden* (1862–1867), ser. 3, nr 418, 592; S. Gardell, *Gravmonument från Sveriges medeltid 1* (1937), nr 208.
- 37 SDHK 4671, 22 febr. 1341 (DS 3544); SDHK 4992, 1 maj 1344 (DS 3778); SDHK 5921, 21 febr. 1351 (DS 4537).
- 38 *Biskop Hans Brasks släktbok* (1970, ed. H. Gillingstam, G. Setterkrans), s. 192.

jord i Handbörds,³⁹ Ydre⁴⁰ och Östra⁴¹ härad i Småland, i Lyhundra härad och Länna skeppslag i Uppland,⁴² Näs härad i Värm-

39 *Genealogica* 27, fol. 23 v., Riksarkivet; J. Messenius, *Theatrum nobilitatis svecanæ* (1616), s. 48. Han daterade även brev i Ringhult 1346 (SDHK 5278, 5 mars 1346 [DS 4044]).

40 *Det medeltida Sverige* 4:6, s. 34, 47.

41 *Brev ur askan* (1996, ed. H. Gillingstam), s. 39.

42 SDHK 4544, 7 nov. 1339 (DS 3457); *Det medeltida Sverige* 1:5, s. 67

land⁴³ samt i Skånings⁴⁴ och Ås⁴⁵ härad i Västergötland. Jämte sina båda fruar är han begravd i Varnhems klosterkyrka.⁴⁶

Gift 1:o senast 1337⁴⁷ med *Katarina Gudmarsdotter*, som levde ännu 1344. Dotter till riddaren och lagmannen i Västergötland Gudmar Magnusson (Ulvåsaätten ► ÄSF I:1, s. 92) och Margareta Ulfsson (lejon). Gift 2:o senast 1350⁴⁸ med *Mechtild Lydersdotter*, dotter till riddaren Lyder van Kyren (► ÄSF I:1, s. 68) och hans hustru Bengta.

BARN:49

2. *Bengta Gustavsdotter*.⁵⁰ Hon innehade jord i Marks⁵¹ och Ås⁵² härad i Västergötland samt i Vifolka härad⁵³ i Östergötland. Död 1378 eller 1379.⁵⁴ Begravd i Alvastra

*Bengta Gustavsdotter*s sigill i avtryck från 1374 (SDHK 10579). Foto: Riksarkivet.

kloster.⁵⁵ *Vapen*: Tre sjöblad, balkvis i balk ställda.⁵⁶ – Gift 1:o med riddaren *Bonde Wipa*, som levde 1370.⁵⁷ Gift 2:o med *Peder Eriksson*.⁵⁸ Gift 3:o senast 1374⁵⁹ med riddaren *Heyne Snakenborg* (► ÄSF II:1, s. 75). Hon hade i tredje giftet tre eller fyra barn som alla avled före henne, varför hennes halvsysterson, riddaren och riksrådet *Algot Magnusson* (Sture ► ÄSF I:2, s. 203) ärvde hennes morgongåvogods.⁶⁰

43 SDHK 5900, 20 jan. 1350 (DS 4518); SDHK 5921, 21 febr. 1350 (DS 4537). *Det medeltida Sverige* 7, s. 555.

44 SDHK 5921, 21 febr. 1350 (DS 4537).

45 SDHK 4043, Stockholm 31 mars 1334 (DS 3048); SDHK 4671.

46 S. Gardell, *Gravmonument från Sveriges medeltid* 1 (1937), nr 208.

47 SDHK 4352, Lödöse 21 juli 1337 (DS 3307).

48 SDHK 5900, 20 jan. 1350 (DS 4518). Uppgiften i Åke Bengtssons (Färla, ÄSF I:2, s. 143 f.) efterlämnade släktbok att Gustav varit gift med en »frw Cicelia« före äktenskapet med Mechtild Lydersdotter kan ej beläggas i diplommaterialet och är dessutom kronologiskt problematisk (*Genealogica* 27, fol. 23 v., Riksarkivet).

49 *Biskop Hans Brasks släktbok* (1970, ed. H. Gillingstam, G. Setterkrans), s. 192; G. Carlsson, »Till de medeltida Stureätternas genealogi«, *Personhistorisk tidskrift* 1920:2–3, s. 92 f., för möderna s. 93, not 6.

50 *Sveriges medeltida personnamn* 1 (h. 2), sp. 284, och 2 (h. 9), sp. 529.

51 SDHK 11326, Vädersholm 28 okt. 1378 (DS 9828).

52 SDHK 10720, 1 sept. 1375 (DS 8838); SDHK 11326; SDHK 11521, 14 sept. 1379 (DS 10030); SDHK 13581, 15 sept. 1389; SDHK 13582, 15 sept. 1389.

53 »Vadstena klostrets jordebok 1500 jemte tillägg ur klostrets äldre jordeböcker«, *Historiska handlingar* 16 (1897), s. 35.

54 SDHK 10579, 21 sept. 1374 (DS 8645); SDHK 18698, 29 mars 1416 (SD 2204).

55 G. Carlsson, »Till de medeltida Stureätternas genealogi«, *Personhistorisk tidskrift* 1920:2–3, s. 92, not 4.

56 SDHK 10579, 21 sept. 1374 (DS 8645).

57 SDHK 9727, 24 juni 1370 (DS 8145); SDHK 11521, 14 sept. 1379 (DS 10030).

58 SDHK 11521, 14 sept. 1379 (DS 10030).

59 SDHK 10579, 21 sept. 1374 (DS 8645).

60 SDHK 18698, 29 mars 1416 (SD 2204).